



ΓΕΩΡΓ. Ι. ΔΕΡΒΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ ΚΑΤ' ΕΚΛΟΓΗΝ

ΕΚ ΤΩΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ.

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ

ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΔΡ. 1.50

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΛΛΑΡΟΣ



Αριθ. { Πρωτ. 12825
Διεκπ. 10925

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13 Αὐγούστου 1909

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Ἰ. Δ. Κολλάρου

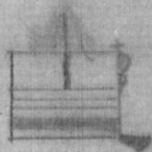
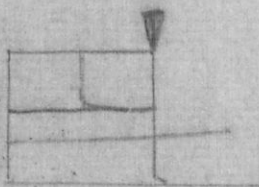
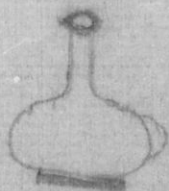
Γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι κατ' ἀπόφασιν τῆς ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν διδακτικῶν βιβλίων ἐποπτικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ τιμὴ τῆς Ἑρμηνείας περικοπῶν τῶν Εὐαγγελίων ὑπὸ Γ. Δέρβου, ἐκ φύλλων τυπογραφικῶν 7 1/2, ὠρίσθη εἰς δραχμὴν μίαν καὶ πεντήκοντα λεπτῶν (1,50), τὸ δὲ ἐπιθετέον βιβλίσσημον χρώματος ἡοδίνου, ἔσται ἀξίας λεπτῶν τεσσαράκοντα δύο (42).

Ἐντελλόμεθα, ὅπως συμμορφωθῆτε πρὸς τὰς ἀποφάσεις ταύτης, ἐκτυπώσῃτε δὲ τὴν παροῦσαν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ περικαλύμματος τοῦ βιβλίου, κάτωθι τῆς θέσεως εἰς ἣν κατὰ νόμον ἐπικολλᾶται τὸ βιβλίσσημον.

Ὁ Ὑπουργός

Κ. ΓΕΡΟΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Γ. ΒΕΝΘΥΛΟΣ



ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ ΚΑΤ' ΕΚΛΟΓΗΝ

ΕΚ ΤΩΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α΄ ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΔΕΡΒΟΥ

Καθηγητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου

Ἐγκριθεῖσα ἐν τῷ κατὰ τὸν νόμον ἸΣΑ΄ διαγωνισμῷ
διὰ τὴν τετραετίαν 1909—1913 ὡς μόνον
διδασκτικὸν βιβλίον



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

44—Ἐν ὁδῷ Σταδίου—44

1909

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ

ᾠ Αριθ. { Πρωτ. 1635
Διεκπ. 1131

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Δεκεμβρίου 1907.



ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐπὶ τὸν ἐλλόγιμον καθηγητὴν τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐν-
θνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΔΕΡΒΟΝ

Συνφδὰ τῇ σχετικῇ ἐκθέσει τοῦ Α'. Γραμματέως τῆς Ἱ. Συνοδου Ἀρχιμ. Πολυκάρπου Θωμᾶ, τοῦ συνοδικῆ ἐντολῇ διεξεληθόντος τὴν ὑφ' ὑμῶν συνταχθεῖσαν ἐρμηνείαν περικοπῶν καὶ ἐκλογῆν ἐκ τῶν Ἐδαγγελίων πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Α'. τάξεως τοῦ Γυμνασίου, ἡ Ἱ. Σύνοδος γνωρίζει ὑμῖν, ὅτι οὐδὲν τὸ ἀντιπίπτον τοῖς δόγμασι τῆς ἡμετέρας Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας περιέχεται ἐν τῷ ἔργῳ ὑμῶν τούτῳ.

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ, Πρόεδρος
- † Ὁ Κεφαλληνίας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ
- † Ὁ Ἠλείας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ
- † Ὁ Μεσσηνίας ΜΕΛΕΤΙΟΣ
- † Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς
Ἀρχιμ. Πολύκαρπος Θωμᾶς





Εὐαγγέλιον καλοῦντες οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας ἐνόουν ἢ τὸ δῶρον τὸ διδόμενον εἰς τὸν φέροντα εὐχάριστόν τινα ἀγγελίαν καὶ εἶδησιν (Ὁμήρ. Ὀδύσσεια. Ε 152, 166, Πλούταρχ. Ἀγησίλαος. 33) ἢ τὴν θυσίαν τὴν προσφερομένην ἐπὶ καλῇ τινι ἀγγελίᾳ καὶ εἰδήσει (Ξενοφ. Ἑλλην. βιβλ. Δ' κεφ. 3 § 14). οἱ δὲ μεταγενέστεροι ἐνόουν αὐτὴν τὴν χαροποιὴν ἀγγελίαν καὶ εἶδησιν. Οὕτω δὲ ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς Κ. Διαθήκης εὐαγγέλιον καλεῖται ἡ ἀγγελία περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίας, φέροντος εἰς τοὺς ἀνθρώπους χαροποιὰ καὶ κτλὰ διδάγματα περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀγιασμοῦ, περὶ τῆς ἀπὸ τῶν κακῶν ἀπολυτρώσεως, υἰοθεσίας καὶ κληρονομίας τῶν οὐρανῶν (Ματθ. Δ' 23, Θ' 35, ΚΔ' 14. Πράξ. Ἀποστόλ. Κ' 24). Τὸν βίον δὲ καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Μεσσίας παρέδωκαν ἡμῖν ὁ Ματθαῖος, ὁ Μάρκος, ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Ἰωάννης ἐν τοῖς συγγράμμασί των, τὰ ὅποια ἐκλήθησαν Εὐαγγέλια. Τούτων ὁ μὲν Ματθαῖος καὶ ὁ Ἰωάννης διετέλεσαν ἄμεσοι μαθηταὶ καὶ ἀπόστολοι τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ δὲ Μάρκος καὶ ὁ Λουκᾶς ἦσαν μαθηταὶ τῶν μαθητῶν καὶ ἀποστόλων αὐτοῦ.

Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον.

Λευὴς ἢ Ματθαῖος εἶνε ὁ συγγραφεὺς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Εὐαγγελίου, υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου, ἕλκων τὸ γένος ἐκ τῆς Γαλιλαίας. Φαίνεται δὲ, ὅτι τὸ μὲν ὄνομα Λευὴς ἔφερεν, ὅτε ἦτο τελώνης τὸ ἐπάγγελμα, τὸ δὲ ὄνομα Ματθαῖος ἔλαβεν, ὅτε καταλιπὼν τὸ τελώνιον τῇ προσκλήσει τοῦ Ἰ. Χριστοῦ κ-

τετάχθη ἐν τῇ χορείᾳ τῶν 12 ἀποστόλων. Ἔθος δὲ ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Ἑβραίοις νὰ μεταβάλλωσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν κατὰ τοὺς νέους ἔθους τοῦ βίου αὐτῶν, ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Σαῦλος (Σκούλ) μὲν ἐκαλεῖτο πρὸ τοῦ νὰ ἐξέλθῃ κηρύξαι τοῦ Εὐαγγελίου πρὸς τὰ ἔθνη, ἀφ' οὗ δὲ ἤρξατο κηρύττων πρὸς αὐτά, ὠνομάζετο Παῦλος. Ὁ Ματθαῖος οὐ μόνον ἀπόστολος, ἀλλὰ καὶ εὐαγγελιστὴς ἦτο. Συνέγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του ἐν τῇ ἑβραϊκῇ γλώσσῃ, ὅπως οἱ ἀπὸ τοῦ ἰουδαϊσμοῦ πιστεύσαντες εἰς τὸν χριστιανισμὸν ἐνόησωσιν ἐν τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ καὶ πεισθῶσιν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ ἐν τῇ Παλ. Διαθήκῃ «ἐπηγγελμένος» Μεσσίας. Τοῦτο δὲ τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ γραφὲν χάριν τῶν Ἰουδαίων χριστιανῶν ἑβραϊστὶ τὸ πρῶτον, μετεφράσθη εὐθὺς εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐν ᾗ σήμερον ἔχομεν αὐτό. Ὁ Ματθαῖος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ του περιγράφει τὰ κατὰ τὴν γέννησιν, τὸ βάπτισμα, τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ θαύματα, τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ.

Περὶ δὲ τοῦ τόπου, ἐνθα ὁ ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιόν του, λέγεται, ὅτι ἐκήρυξεν αὐτὸ ἐν Ἰουδαίᾳ, Συρίᾳ, Παρθίᾳ, Μηδίᾳ, Αἰθιοπίᾳ καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων. Περὶ δὲ τοῦ θανάτου αὐτοῦ λέγεται κατ' ἄλλους, ὅτι φυσικὸν ἀπέθανε θάνατον, κατ' ἄλλους μαρτυρικόν. Ἡ ἑλληνικὴ ἡμῶν ἐκκλησία ἐορτάζει τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Ματθαίου τῇ 16 Νοεμβρίου.

Εὐαγγέλιον κατὰ Μάρκον.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος ἦτο υἱὸς Μαρίας τινός, ἐχούσης ἐν Ἱεροσολύμοις οἶκον, ὅστις ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν Ἀποστόλων ἐχρησίμευε καὶ ὡς εὐκτήριος οἶκος τῶν χριστιανῶν (Πράξ. Ἀποστόλ. ΙΒ' 12). Διὰ τοῦτο ἡ πόλις τῶν Ἱεροσολύμων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τόπος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς ἐκαλεῖτο καὶ Ἰωάννης (Πράξ. Ἀποστόλ. ΙΓ' 5, 13) καὶ Μάρκος, κατὰ τὸ ἔθος, περὶ οὗ ἀνωτέρω εἴπομεν.

Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ἡ οἰκογένεια τοῦ Μάρκου ἐπεστράφη εἰς τὸν χριστιανισμὸν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ὡς γίνεται δῆλον καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων τοῦ ἀποστόλου, καλοῦντος τὸν Μᾶρκον υἱὸν αὐτοῦ (πνευματικὸν υἱόν) (Α' Πέτρ. ε' 13), καὶ ἐκ τῆς στενῆς σχέσεως, ἣν ὁ Πέτρος πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Μάρκου εἶχεν (Πράξ. ΙΒ' 12.). Ὁ Μᾶρκος ἦτο καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Βαρνάβα (Κολοσσ. Δ' 10).

Ἐν τῇ πρώτῃ ἀποστολικῇ ὁδοιπορίᾳ τοῦ Παύλου ἠκολούθησεν ὁ Μᾶρκος τοῦτον, ὡς καὶ τὸν συγγενῆ του Βαρνάβαν, μέχρι τῆς Πέργης τῆς Παμφυλίας, ὡς βοηθὸς αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ ὑφίσταται τοὺς κόπους τῆς ἀποστολικῆς ὁδοιπορίας ἐχωρίσθη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ὅτε δὲ ὁ Παῦλος ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν δευτέραν ἀποστολικὴν ὁδοιπορίαν, διεφώνησε πρὸς τὸν Βαρνάβαν, θέλοντα νὰ συμπεριλάβῃ ἐν αὐτῇ καὶ τὸν συγγενῆ του Μᾶρκον, λέγων, ὅτι ὁ Μᾶρκος, ὡς μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὰς ἀποστολικὰς κκουχίας, δὲν πρέπει νὰ παρακολουθήσῃ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Βαρνάβας χωρισθεὶς ἀπὸ τοῦ Παύλου καὶ συμπαραλαβὼν τὸν Μᾶρκον ἐξέπλευσεν εἰς Κύπρον (Πράξ. ΙΕ' 39). Βραδύτερον ἀπαντῶμεν τὸν Μᾶρκον ἀκόλουθον τοῦ Παύλου (Κολοσσ. Δ' 10), ὅστις ὢν ἐν Ῥώμῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακίσει του ἔγραφε πρὸς τὸν Τιμόθεον, παρακαλῶν τοῦτον νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Μᾶρκον (Β' Τιμόθ. δ' 11), διατρίβοντα τότε ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ. Μετὰ ταῦτα ἀπαντῶμεν τὸν Μᾶρκον ἐν Ῥώμῃ μετὰ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου (Α' Πέτρ. ε' 13).

Κατ' ἀρχαίας μαρτυρίας ὁ Μᾶρκος ἐγένετο πρῶτος κήρυξ τοῦ εὐαγγελίου ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἰδίχ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συστήσας πολλὰς ἐκκλησίας. Κατὰ δὲ μεταγενεστέραν μαρτυρίαν, ἣτις εἶνε ἀμφίβολος, καθόσον οἱ ἀρχαιότεροι οὐδὲν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μάρκου εἶπον, ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπέθανε μαρτυρικὸν θάνατον ἐν αὐτῇ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ (Νικηφ. Καλλ. ἐκκλ. ἱστορ. Β' 43).

Ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος ἔγραψεν εὐαγγέλιον χάριν τῶν ἐξ ἔθνων χριστιανῶν, εἰς οὓς θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν πρώτων λέξεων τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ: «Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ». Διηγεῖται δὲ καὶ οὗτος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ του τὴν διδασκαλίαν, τὰ θαύματα, τὴν σταύρωσιν, τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εὐαγγέλιον κατὰ Λουκᾶν.

Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς κατήγετο ἐξ Ἀντιοχείας τῆς Συρίας, ἦτο ἐθνικός τὸ πρῶτον καὶ ἰατρός τὴν τέχνην (Κολοσσ. Δ' 11—14. Εὐσεβ. ἐκκλ. ἱστορ. 1' 4), ἀπίθκνον δὲ ὅτι ἦτο καὶ ζωγράφος, ὡς μεταγενεστέρα παράδοσις λέγει (Νικηφ. Καλλίστ. ἐκκλ. ἱστορ. Β' 43), καθόσον οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων περὶ τούτου ὀμιλεῖ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δέ, καθ' ἣν ὁ Παῦλος ἦτο ἐν Τρωάδι κατὰ τὴν δευτέραν του ἀποστολικὴν ὁδοιπορίαν, φάνεται ὅν ὁ Λουκᾶς εἰς τῶν ἀκολουθῶν καὶ συνεργῶν τοῦ ἀποστόλου. Ὁ Λουκᾶς ἠκολούθησεν αὐτὸν καὶ εἰς Ῥώμην κατὰ τὴν πρώτην φυλάκισιν (Πράξ. 16' 12, Κ' 6, ΚΑ' 17, ΚΔ' 23, ΚΖ' ΚΗ' 1—16). Ἐκ δὲ τῆς Β' πρὸς τὸν Τιμόθεον ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου (Δ' 11) γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ Λουκᾶς εὕρισκετο πλησίον τοῦ ἀποστόλου ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακίσει αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ. Κατὰ ταῦτα ὁ Λουκᾶς ὑπῆρξεν εἰς τῶν θερμῶν ὁπαδῶν καὶ ἀκολουθῶν τοῦ Παύλου κατὰ τὰς ἀποστολικὰς ὁδοιπορίας αὐτοῦ.

Περὶ δὲ τῶν μετὰ ταῦτα τυχῶν τοῦ Λουκᾶ ὑπάρχουσιν εἰδήσεις, ὡς λ. χ., ὅτι ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον ἐν Δαλματίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ, Μακεδονίᾳ, Ἑλλάδι (Ἐπιφ. αἰρ. 51 § 11). Κατὰ δὲ τὸν Ἱερώνυμον (de vir. illustr. c. 7) τὰ ὅσα τοῦ Λουκᾶ μετηνέχθησαν ἐπὶ Κωνσταντίου τοῦ αὐτοκράτορος ἐξ Ἀρχαίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐν ᾧ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος λέγει (Ἐκκλ. ἱστορ. Β' 43), ὅτι τὸ λείψανον τοῦ Λουκᾶ μετήνεγκεν ὁ αὐτοκράτωρ Κωνστάντιος ἐκ τῶν Θηβῶν τῆς Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἄλλοι ἄλλα λέγουσιν.

Ἡ δὲ γνώμη, ὅτι ὁ Λουκᾶς πορευόμενος μετὰ τοῦ Κλεόπα εἰς τὴν κώμην Ἐμμαοῦς (Λουκ. ΚΔ' 13—33) εἶδε τὸν Ἰ. Χριστόν, δὲν εἶνε ὀρθή· διότι αὐτὸς ὁ Λουκᾶς μαρτυρεῖ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ του (Α' 1), ὅτι οὔτε αὐτόπτης οὔτε αὐτήκοος τοῦ Χριστοῦ ἐγένετο, συνεπῶς οὔτε εἰς ἓκ τῶν 70 Ἀποστόλων ἐχρημάτισεν, ὡς λέγεται. Συγγράμματα τοῦ Λουκᾶ εἶνε τὸ Εὐαγγέλιον καὶ αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Πηγὰς πρὸς συγγραφὴν τοῦ Εὐαγγελίου μετεχειρίσθη τῶν αὐτοπτῶν καὶ αὐτηκῶν τοῦ Σωτῆρος τὴν ἔγγραφον καὶ τὴν προφορικὴν παράδοσιν, ἣν ἐπεμελήθη ἀκριβέστατα ν' ἀκολουθήσῃ (Λουκ. Α' 2, 3, 23). Ὁ Λουκᾶς προτίθεται διὰ τοῦ Εὐαγγελίου νὰ διδάξῃ Θεόφιλον τινα, κατέχοντα ὑψηλὴν κοινωνικὴν θέσιν, ἐπιφανῆ καὶ κράτιστον ἄνδρα, ἵνα ἀσφαλέστερον πληροφορηθῇ περὶ ὧν κατηχήθη λόγων (Λουκ. Α' 3). Καὶ ὁ Λουκᾶς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ του ἐξιστορεῖ τὸν βίον, τὴν διδασκαλίαν, τὰ θύματα, τὴν σταύρωσιν, τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος.

Εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννην.

Ὁ Ἰωάννης ἦτο υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης, μιᾶς τῶν γυναικῶν ἐκείνων, αἵτινες ἠκολούθουν τὸν Χριστόν πανταχοῦ καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν Ἱεροσολύμων, ἔνθα ἐσταυρώθη (Ματθ. Δ' 21. Μάρκ. Α' 20. Ματθ. ΚΖ' 56. Μάρκ. ΙΕ' 40). Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ζεβεδαῖος ἦτο ἀλιεὺς ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς Γαλιλαίας καὶ φαίνεται, ὅτι δὲν ἦτο πτωχός, καθόσον εἶχε μισθωτοὺς (Μάρκ. Α' 20). Ὁ Ἰωάννης ἔλαβε τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς εὐσεβείας παρὰ τῆς μητρὸς του Σαλώμης, ἣτις ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην τῶν εὐσεβῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ὡς ἐπικειμένην περιέμενον τὴν ἐμφάνισιν τῆς βασιλείας τοῦ Μεσσία, ὅπερ οἱ προφῆται προεκήρυττον καὶ προέλεγον. Οὕτω δὲ ὁ Ἰωάννης, μορφωθείς ὑπὸ τῆς μητρὸς του, ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ ὁποίου παρεπέμφθη μετὰ τοῦ Ἀνδρέου εἰς τὸν Χριστόν (Ἰω. Α' 35). Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐκλήθη καὶ ἐγένηφιοποιήθη ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

νετο μαθητής του Χριστού (Ίω. Α' 40), εἶτα δὲ καὶ ἀπόστολος αὐτοῦ. Ὁ Ἰωάννης ἀπέλαυεν ἰδιαιτέρως ἀγάπης παρὰ τοῦ Σωτῆρος καὶ μάλιστα ἐν τῇ σταυρώσει αὐτοῦ, ὅτε εἶπεν εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Παρθένον Μαρτῖαν (Ίω. ΙΙ' 23. ΙΘ' 26). Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ ὁ Ἰωάννης διέτριβεν ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνομιζέτο ὡς εἷς τῶν τριῶν στύλων τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀναφέρει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Γαλατ. Β' 9).

Περὶ τὰ τέλη δὲ τοῦ βίου ἢ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Παύλου καταλιπὼν τὰ Ἱεροσόλυμα διέτριβεν ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ, ἥς πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ κοινότητες ἐτίμων αὐτὸν καθ' ὑπερβολὴν λαμβάνουσαι μάλιστα παρ' αὐτοῦ τοὺς ἐπισκόπους των. Ἡ ἰσχὺς καὶ δύναμις τοῦ Ἰωάννου ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ ἄριστα περιγράφεται ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ἐφέσου Πολυκράτους (Εὐσεβ. ἐκκλ. ἱστορ. Γ' 31. Ε' 24). Ὁ Ἰωάννης ἔζησε μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Τραϊανοῦ (98 — 117), ὡς μαρτυροῦσιν Εἰρηναῖος καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (Εὐσεβ. ἐκκλ. ἱστορ. Γ' 23). Ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο πλέον ἕνεκα τοῦ γήρωος νὰ πορεύηται εἰς τὰς συναθροίσεις τῶν χριστιανῶν, ἐβαστάζετο ὑπὸ τῶν μαθητῶν του καὶ ἤρχετο εἰς αὐτάς, ἐν αἷς κατῴρθου μόνον ν' ἀπαγγέλλῃ τὰς λέξεις ταύτας· «Τεκνία μου, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Ἐρωτηθεὶς δὲ διατί πάντοτε τὸ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνει, ἀπήντησεν· «Ἐπειδὴ ἀρκετὸν εἶνε, ἂν τοῦτο μόνον συμβαίη» (Ἱερώνυμος in Galat. VI).

Ὁ Ἰωάννης, εὐρισκόμενος ἐν τῷ μέσῳ τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων τῆς Μ. Ἀσίας καὶ διαβλέπων, ὅτι αἱ χριστιανικαὶ ἀλήθειαι μέγαν διέτρεχον κίνδυνον νὰ νοθευθῶσι καὶ παραχαραχθῶσιν ὑπὸ ξένων ἑτεροδιδασκάλων, ἀπεφάσισε νὰ συγγράψῃ ἱερὸν εὐαγγέλιον, ἐν τῷ ὁποίῳ καταπολεμῶν τὰς πλάνας τῶν αἰρετικῶν ἐκτίθησι λεπτομερέστερον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν περὶ τοῦ Θεοῦ πατρός, περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος καὶ τῆς πρὸς ἄλληλα σχέσεως τῶν προσώπων τῆς Ἀγίας Τριάδος.

ΤΜΗΜΑ Α΄.

Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΤΗΣ ΓΑΛΙΛΑΙΑΣ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

§ 1. Οί μακαρισμοί

(Ματθ. Ε΄, στίχ. 1—12).

Ἰδὼν τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος 1
αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνοί- 2
ξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκειν αὐτοὺς λέγων· Μακά- 3
ριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, διὸ αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία

Στίχ. 1. Ἰδὼν τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. Ἄφ' οὗ ὁ Ἰησοῦς εἶδεν, ὅτι ὁ λαός, ἐκπληττόμενος διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, παρηκολούθει καὶ ἐστενοχώρει αὐτὸν εἰς τινὰ πεδιάδα τῆς Γαλιλαίας, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, ὅπερ ἔκειτο, πλησίον τῆς πεδιάδος ταύτης, ἵνα ἐκεῖ καθ' ἡσυχίαν διδάξῃ αὐτόν.

Στίχ. 2. Καθίσαντος δὲ τοῦ Κυρίου προσῆλθον καὶ ἐκάθισαν πλησίον αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Οἱ μαθηταί. Ἐνταῦθα ἡ λέξις οἱ μαθηταὶ ἔχει γενικωτέραν σημασίαν, ἐν ἣ ἐννοοῦνται οὐ μόνον οἱ μαθηταὶ καὶ ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἀκροαταί, οἵτινες προσῆλθον εἰς τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ.

Στίχ. 3. Μακάριοι· εὐτυχεῖς, εὐδαίμονες. Ὁ Χριστὸς καλεῖ μακαρίους πρῶτον τοὺς πτωχοὺς τῷ πνεύματι, ἥτοι τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ὧν τὸ πνεῦμα δὲν εἶνε ἐπηρμένον, ὥστε νὰ νομιζῶσιν, ὅτι οὐδενὸς ἔχουσιν ἀνάγκην, ἀλλὰ πτωχόν, τ. ἔ.

4 τῶν οὐρανῶν. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρα-
5 κληθήσονται. Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονο-
6 μήσουσι τὴν γῆν. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες
7 τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Μακάριοι
8 οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Μακάριοι οἱ κα-

ταπεινόν. Καλεῖ λοιπὸν πτωχοὺς τῷ πνεύματι τοὺς ταπεινοὺς, τοὺς ἔχοντας τὸ γινῶθαι σαυτὸν. Μακαρίζει δὲ αὐτούς, διότι θ' ἀποκτήσωσι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὡστε τὸ ὅτι ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἀμέσως κατωτέρω στίχ., εἶνε αἰτιολογικόν.

Στίχ. 4. Ὁ Ἰησοῦς καλεῖ μακαρίους τοὺς πενθοῦντας, ἦτοι ἐκείνους, οἵτινες βαθεῶς λυποῦνται διὰ τὰ ἀμαρτήματά των καὶ ἀληθῶς μετανοοῦσι δι' αὐτά. Μακαρίζει δ' αὐτούς, διότι παρακληθήσονται, ἦτοι παρηγορηθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Στίχ. 5. Ὁ Ἰησοῦς καλεῖ μακαρίους τοὺς πραεῖς, ἦτοι ἐκείνους, οἵτινες οὐδὲν διατηροῦσι πάθος κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες τοὺς ὑβρίζουσι καὶ τοὺς καταδιώκουσι. Μακαρίζει δὲ αὐτούς, διότι θὰ κληρονομήσωσι τὴν γῆν, δηλ. τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Στίχ. 6. Ὁ Ἰησοῦς καλεῖ μακαρίους τοὺς πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν δικαιοσύνην, ἦτοι ἐκείνους, οἵτινες ἔχουσι σφοδρὰν ἐπιθυμίαν καὶ πολὺν ζῆλον ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης. Μακαρίζει δ' αὐτούς, διότι θ' ἀπολαύσωσιν αὐτῆς δαψιλέστατα. Ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ ἀπόλυτος ἐπικρατεῖ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία ἐκεῖ εἶνε ἄγνωστος.

Στίχ. 7. Ὁ Ἰησοῦς καλεῖ μακαρίους τοὺς ἐλεήμονας, ἦτοι τοὺς οἰκτίρμονας, οἵτινες πράττουσι τὸ ἀγαθὸν εἰς τοὺς ἀδελφούς των, εἴτε δίδοντες εἰς αὐτούς χρήματα εἴτε κατ' ἄλλον τρόπον γινόμενοι ἀρωγοὶ καὶ βοηθοὶ αὐτῶν. Μακαρίζει δ' αὐτούς, διότι ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ θὰ ἐλεηθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 8. Ὁ Ἰησοῦς μακαρίζει τοὺς καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, διότι ἐν τῷ μέλλοντι κόσμῳ ὄψονται τὸν Θεόν, ἦτοι θὰ εὐρί-

θαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄφρονται. Μακά- 9
ριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται.
Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν 10
ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοί ἐστε, ὅταν 11
ὄνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν
ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἑμοῦ. Χαίρετε καὶ 12
ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

§ 2. Ὁ βίος τῶν μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος

(Ε' 13—16).

Ἔμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μω 13
ρανθῇ, ἐν τίνι ἀλιωθήσεται; Εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰμὴ

σκωνται ἐν πνευματικῇ σχέσει καὶ κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 9. Ὁ Ἰησοῦς καλεῖ μακαρίους τοὺς εἰρηνοποιούς, ἥτοι
τοὺς συμβιβαστικούς, λέγων, ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι κόσμῳ θέ-
λουσι κληθῆ πνευματικοὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 10. Ὁ Ἰησοῦς καλεῖ μακαρίους ἐκείνους, οἵτινες κα-
ταδιώκονται ὡς ὑπέρμαχοι καὶ ὑπερασπισταὶ τῆς δικαιοσύ-
νης. Μακαρίζει δ' αὐτούς, διότι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θά
εἶνε κτῆμά των.

Στίχ. 11—12. Ὁ Ἰησοῦς λέγει· «Εὐτυχεῖς εἰσθε σεῖς οἱ
μαθηταί μου, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ὄνειδίσωσι καὶ καταδιώξωσιν
ὑμᾶς καὶ εἴπωσι πᾶσαν πονηρὰν λέξιν ψευδόμενοι καθ' ὑμῶν
ἕνεκεν ἑμοῦ, ὅστις εἶμαι ἡ προσωποποίησις τῆς δικαιοσύνης.
Πρέπει νὰ ἔχητε χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, ὅτι θὰ ὄνειδισθῆτε
καὶ θὰ καταδιωχθῆτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· διότι καὶ τοὺς πρὸ
ὑμῶν προφῆτας, τοὺς μὴδὲν κκκὸν πράξαντας, οἱ Ἰουδαῖοι
κατεδίωξαν, ἐλίθισαν καὶ ἐφόνευσαν».

Στίχ. 13—16. Ἐν τοῖς στίχοις τούτοις ὁ Σωτὴρ λέγει πρὸς
τοὺς μαθητάς του, ὅτι μέλλοντες νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐν τῷ κό-

βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.
14 Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Οὐ δύναται πόλις κρυ-
15 βῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ
τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μῶδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν
16 καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς

σμφ ὡς διδάσκαλοι ὀφείλουσι νὰ εἶνε ἠθικοὶ καὶ ἄμειπτοι, ἐὰν θέλωσι νὰ κερποφορήσῃ ἡ διδασκαλία αὐτῶν.

Στίχ. 13. Ὁ Σωτὴρ παρομοιάζει τοὺς μαθητάς του πρὸς τὸ ἔλας τῆς γῆς. Καθὼς τὸ ἔλας ἐνεργεῖ διὰ τῆς στυπτικῆς του δυνάμεως κατὰ τῆς σήψεως τῶν προγυμμάτων καὶ καθίστησιν αὐτὰ ὑγιᾶ, οὕτω καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ γενόμενοι διδασκαλοὶ δύνανται διὰ τῆς ἠθικῆς των δυνάμεως νὰ ἐνεργήσωσι κατὰ τῆς σεσηπυίας ἀνθρωπότητος καὶ καταστήσωσι αὐτὴν ἠθικῶς ὑγιᾶ. Ἐὰν δὲ τὸ ἔλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθήσεται; κτλ. Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀλισθήσεται εἶνε τὸ ἔλας, τὸ δὲ ἐν τίνι δηλοῖ τὸ διὰ μέσου. Ἡ δ' ἔννοια τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη: «Ἐὰν δὲ τὸ ἔλας καταστῆ μωρόν, δηλ. ἀπολέσῃ τὴν στυπτικὴν του δυνάμιν, διὰ τίνος μέσου τὸ ἔλας θὰ δυνηθῇ ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἀπολεσθεῖσαν δραστηκὴν δυνάμιν του; Ἐν τιοιαύτῃ δὲ περιστάσει ρίπτεται εἰς τοὺς δρόμους, ὡς ἄχρηστον καὶ καταπατεῖται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Παρόμοιον δὲ θὰ πάθωσι καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ γενόμενοι διδασκαλοὶ, ἐὰν ἐνώπιον τοῦ κόσμου ἀπολέσωσι τὴν ἠθικὴν των δυνάμιν».

Στίχ. 14. Ὁ Σωτὴρ λέγει πρὸς τοὺς μαθητάς του, ὅτι εἶνε προωρισμένοι νὰ φωτίσωσι πνευματικῶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ παρομοιάζει αὐτοὺς ἄμυα καὶ πρὸς πόλιν ἐκτισμένην ἐπάνω ὄρους. Καθὼς μία πόλις κειμένη ἐπάνω ὄρους δὲν δύναται νὰ κρυβῆ, ἀλλ' εἶνε θεατὴ εἰς πάντας, οὕτω καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὡς διδασκαλοὶ, θὰ κατέχωσιν ὑψηλὴν θέσιν καὶ θὰ φαίνωνται εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Στίχ. 15—16. Μῶδιος εἶνε μέτρον σίτου, εἶδος κοιλοῦ. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ παρομοιάζονται ἐνταῦθα πρὸς φωτιζοντα

ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

§ 3. Ἡ σχέσις τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας τῆς Κ. Δ. πρὸς τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν τῆς Π. Δ.

(Ε'. 17—20).

Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς 17 προφητάς· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. Ἀμὴν 18

λύχνον. Καθὼς καιόμενος λύχνος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων δὲν τίθεται ὑπὸ τὸν μῶδιον, ἤτοι δὲν καλύπτεται, ἀλλὰ τίθεται εἰς τὸν λυχνοστάτην, ἤτοι ἐν τόπῳ περιφανεί, ἵνα φωτίζη πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ εὐρισκομένους, οὕτω καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ προωρίσθησαν νὰ ἴστανται ὑψηλά, ὡς πνευματικοὶ λύχνοι, λάμποντες ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων καὶ φωτίζοντες αὐτοὺς διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ ἀγνοῦ βίου των. Οἱ δὲ ἄνθρωποι βλέποντες τὰ καλὰ ἔργα αὐτῶν θὰ δοξάσωσι τὸν πατέρα Θεόν, ὅστις ἐξαπέστειλε τοιοῦτους διδασκάλους.

Στίχ. 17—20. Ἐπειδὴ ὁ Ἰ. Χριστὸς ἤθελεν ἵνα οἱ ἀκροαταὶ του, οἵτινες ἦσαν Ἰουδαῖοι, μὴ νομίσωσιν, ὅτι διὰ τῆς διδασκαλίας του ζητεῖ νὰ καταργήσῃ τὴν νομοθεσίαν αὐτῶν, τὴν ἀναπτυχθεῖσαν ὑπὸ τῶν προφητῶν, ἐξηγεῖται ἐν τοῖς στίχοις 17—20 λέγων, ὅτι ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἔχων σκοπὸν νὰ συμπληρώσῃ, κτκαστήσῃ αὐτὴν πνευματικωτέρῃν καὶ ἀπαιτήσῃ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, ἵνα διαφυλάττωσιν αὐτὴν, ἀσκοῦντες δικαιοσύνην ἀκριβεστέρῃν τῆς δικαιοσύνης τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων, οἵτινες ἐξηγοῦντες τὴν νομοθεσίαν τῆς Π. Δ. προσέθετον εἰς αὐτὴν πολλὰς ἰδικὰς των διδασκαλίας καὶ οὕτω συνετέλουν εἰς τὴν διαστροφήν αὐτῆς.

Στίχ. 17. Καταλύειν καταργεῖν. Νόμος εἶνε ἡ νομοθεσία τοῦ Μωϋσέως. Προφήται δ' εἶνε οἱ θεόπνευστοι ἄνδρες, οἵτινες

γὰρ λέγω ὑμῖν, Ἔως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ,
ἰῶτα ἐν ἧ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου,
19 ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐν-
τολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀν-
θρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐ-
ρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κλη-
20 θήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Λέγω γὰρ ὑμῖν,
ὅτι, ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν

διὰ τῆς διδασκαλίας των ἀνέπτυσεν αὐτήν. Πληρῶσαι· συμ-
πληρῶσαι, τελειῶσαι.

Στίχ. 18. Ἀμὴν ἑβραϊκὴ λέξις δηλοῦσα ἐνταῦθα τὸ ἀλη-
θῶς, βεβαίως. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ εἶνε ἕκφρασις ἑβραϊκὴ δη-
λοῦσα τὸν κόσμον. Τὸ ἰῶτα εἶνε ἐν τῷ ἑβραϊκῷ ἀλφabethῷ τὸ
ἐλάχιστον γράμμα. Ἡ δὲ κεραία εἶνε τὸ ἐλάχιστον σημεῖον.
Ὡστε ὁ Σωτὴρ λέγει ἐνταῦθα· «Σὰς διαβεβαιῶ, ὅτι μέχρι οὗ
περάσῃ ὁ κόσμος οὗτος, ἦται ἐφ' ὅσον χρόνον ὑφίσταται ὁ κόσμος
οὗτος, ἡ νομοθεσία ὑμῶν τῶν Ἑβραίων, συμπληρωθεῖσα ὑπ'
ἐμοῦ ἐπὶ τὸ πνευματικώτερον καὶ τελειότερον, δὲν θ' ἀπολέσῃ
τὸ κῦρὸς της οὐδὲ κατὰ ἐν ἰῶτα ἢ μίαν κεραίαν, δηλ. οὐδὲ
κατ' ἐλάχιστον, ἕως ἐκτελεσθῶσι πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ τοῦ νόμου».

Στίχ. 19. Τὸ λύειν ἐνταῦθα δηλοῖ καταργεῖν, καταλύειν,
παραβαίνειν. Ἐλάχιστοι δ' ἐνταῦθα ἐντολαὶ εἶνε ὅτι ὁ Ι. Χ.
ἀνωτέρω εἶπεν ἐν ἰῶτα ἢ μία κεραία. Ὡστε ἡ ἔννοια ἐνταῦθα
τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη· «Ὅστις ἤθελε παραβῆ μίαν τούτων τῶν
ἐλαχίστων ἐντολῶν τῆς συμπληρωθείσης ὑπ' ἐμοῦ νομοθεσίας
σας καὶ διδάξῃ τοὺς ἀθρώπους τὴν παράβασιν αὐτῆς, θέλει
κληθῆ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἐλάχιστος· ἀλλ' ὅστις ἤθε-
λεν ἐκτελέσει αὐτήν καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀθρώπους, θέλει
κληθῆ μέγας ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν».

Στίχ. 20. Δικαιοσύνη ἐνταῦθα εἶνε ἡ ἀρετὴ, ἡ λόγῳ καὶ
ἔργῳ ἐκδηλουμένη. Γραμματεῖς παρ' Ἑβραίοις ἦσαν οἱ ἔρμη-

γραμματέων και φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

§ 4. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ φόνου και ὀργῆς.

(Ε' 21 και 22).

Ἡκούσατε, διι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, Οὐ φονεύσεις' 21

νευτὰ τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, οὗς ὁ Λουκᾶς ὀνομάζει νομικοὺς και νομοδιδασκάλους. Φαρισαῖοι ἦσαν οἱ νομίζοντες, ὅτι ἀκριβῶς ἐκτελοῦσι τὴν νομοθεσίαν τῶν Ἑβραίων και οἱ προσθέτοντες εἰς αὐτὴν πολλὰς ἰδίαις τῶν ἐρμηνείας. Ἡ δ' ἔννοια τῶν ἐν τῷ 20 στίχῳ λόγων τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη· «Διότι σὰς λέγω, ὅτι, ἐὰν ἡ δικαιοσύνη σας δὲν εἶνε πλειότερα και καλλιτέρα τῆς δικαιοσύνης τῶν γραμματέων και τῶν φαρισαίων, δὲν θὰ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».

Στίχ. 21. Ἐπειδὴ οἱ γραμματεῖς και οἱ φαρισαῖοι, ἐξηγοῦντες πολλὰς διατάξεις τῆς νομοθεσίας τῶν Ἑβραίων, ἐκόσμουν αὐτὰς μὲ ἰδίαις τῶν ἐρμηνείας και ἐξηγήσεις, διὰ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς Χ. ἀναφέρει ἀπὸ τοῦ 21 στίχου μέχρι τοῦ 48 διατάξεις τινὰς αὐτῆς και καταδεικνύει πῶς αὐταὶ πρέπει νὰ ἐξηγηθῶσι. Καὶ πρῶτον ὁ Χριστὸς ὀμιλεῖ περὶ τῆς διατάξεως τῆς περὶ τοῦ φόνου. Τοῖς ἀρχαίοις· ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, δηλ. ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως και ὑπὸ τῶν ἐρμηνευτῶν αὐτοῦ γραμματέων και φαρισαίων. Ὁ μὲν Μωϋσῆς, διδάσκων τοὺς Ἑβραίους τὴν διατάξιν τοῦ Θεοῦ περὶ φόνου «Οὐ φονεύσεις», ἀπηγόρευσε τὸν φόνον, οἱ δὲ γραμματεῖς και οἱ φαρισαῖοι προσέθετον, ὅτι, ὅστις ἤθελε φονεύσει, ἔνοχος θὰ εἶνε ἐνώπιον τῆς κρίσεως. Κρίσις εἶνε δικαστήριον. Ὁμιλῶν λοιπὸν ὁ Ἰ. Χριστὸς περὶ τοῦ φόνου πρὸς τοὺς Ἰουδαίους λέγει· «Σεῖς ἠκούσατε ἐν ταῖς συναγωγαῖς, ἐνθα συνέρχεσθε, ὅτι διετάχθη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, δηλ. ὑπὸ μὲν τοῦ νομοθέτου Μωϋσέως τὸ οὐ φονεύσεις, ὑπὸ δὲ τῶν ἐξηγητῶν αὐτοῦ, τῶν γραμματέων και τῶν φαρισαίων, ἢ προσθήκη, ὅτι, ὅστις ἤθελε φονεύσει, ἔνοχος θὰ εἶνε ἐνώπιον τῆς κρίσεως».

22 ὅς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὅς δ' ἂν εἶπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, Ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὅς δ' ἂν εἶπῃ, Μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Στίχ. 22. Τὸ ἐγὼ ἀντιτίθεται εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ εἰς τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς φαρισαίους. Ὁ Ἰησοῦς λέγει ἐνταῦθα, «ὅτι, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἐτιμώρων τὴν πρᾶξιν τοῦ φόνου καὶ προσεῖχον μόνον εἰς αὐτήν, ἐγὼ ὅμως, ὡς ὑψιστος νομοθέτης, λέγω, ὅτι πρέπει νὰ τιμωρῆται καὶ ἡ αἰτία τοῦ φόνου, ἣτις εἶνε ἡ ὀργή. Οἱ ἄνθρωποι κινούμενοι ὑπὸ τῆς ὀργῆς φονεύουσι καὶ ἐγκληματοῦσι». Σημειωτέον, ὅτι ὁ Χριστὸς τιμωρεῖ ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ τὴν ὀργὴν κατὰ τοὺς διαφόρους βαθμοὺς αὐτῆς. Πρῶτον τιμωρεῖ τοὺς ὀργιζομένους εἰκῆ, ἦτοι ἄνευ λόγου, λέγων, ὅτι οἱ τοιοῦτοι εἶνε ἔνοχοι ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου. Δὲν τιμωρεῖ δὲ τοὺς μετὰ λόγου καὶ δικαίως ὀργιζομένους, ὡς εἶνε οἱ γονεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι. Δεύτερον τιμωρεῖ τοὺς ὑβρίζοντας τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους διὰ τῆς ἐβραϊκῆς ὑβριστικῆς λέξεως Ῥακά· κενὴ κεφαλὴ, λέγων, ὅτι οἱ τοιοῦτοι εἶνε ἔνοχοι ἐνώπιον τοῦ συνεδρίου, ἦτοι ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου. Τρίτον ὁ Χριστὸς τιμωρεῖ τοὺς ὑβρίζοντας τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους διὰ τῆς ὑβριστικῆς λέξεως Μωρέ· κατηραμένε, ἄφρον, ἄπιστε, λέγων, ὅτι οἱ τοιοῦτοι θέλουσιν εἶναι ἔνοχοι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. Ἡ λέξις γέεννα εἶνε ἐβραϊκὴ (γχεχνόμ), δηλοῦσα τὴν φάραγγα ἢ τὴν κοιλάδα ἀνθρώπου τινός, καλουμένου Ἐνώμ, ἣτις ἔκειτο παρὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐνθα οἱ Ἰσραηλιταὶ πεσόντες εἰς τὴν εἰδωλοπρασίαν ἐθυσίαζον τὰ τέκνα τῶν εἰς τὸν Μολύχ. Γέεννα μετὰ τῆς λέξεως πυρός εἰς τὴν Κ. Δ. δηλοῖ μεταφορικῶς τὸν τόπον τῆς αἰωνίου κολάσεως, εἰς ὃν θέλουσι ῥιφθῆ οἱ ὑβρίζοντες τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν.

§ 5. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ μίθους πρὸς τὸν πλῆσιόν καὶ περὶ διαλλαγῆς πρὸς αὐτόν.

(Ε' 23—26).

Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῆς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπάγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. Ἰσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μῆποτε σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτὴς σε παραδῶ τῷ ὑπηρέτῃ καὶ εἰς φυλακὴν βληθῆσῃ· ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν ἀποδώσῃς τὸν ἕσχατον κοδράντην.

Στίχ. 23 — 24. Ὁ Ἰ.Χ. διδάσκει ἐνταῦθα ἡμᾶς, ὅτι οὐ μόνον δὲν πρέπει νὰ ὀργιζώμεθα κατὰ τῶν ἀδελφῶν μας, ἀλλὰ καὶ ὀφείλομεν νὰ διαλλαττώμεθα μετ' αὐτῶν. Προτρέπει δὲ ἡμᾶς, ὅταν προσφέρωμεν θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, νὰ προσφέρωμεν αὐτὴν μετὰ καθαρᾶς καρδίας· διότι τότε ἡ θυσία εἶνε εὐ- πρόσδεκτος εἰς τὸν Θεόν.

Στίχ. 25—26. Ἰσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ ἔσο εὐνοῶν, ἔχε εὐνοϊκῶς, συμβιβάσθητι μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ταχέως, ἤτοι ἀμέσως. Ἐως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, ἤτοι ἕως ὅτου οὗτος δὲν κατέφυγεν ἀκόμη εἰς τὸ δικαστήριον καὶ δὲν ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ, ὅπως ζητήσῃ πρὸς σοῦ πᾶν ὅ,τι τῷ ὀφείλεις. Μὴ ποίε σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ κτλ., ἤτοι, ἐὰν ὁ ἀντίδικός σου ἐμφανισθῇ εἰς τὸν δικαστὴν καὶ ἀποδείξῃ αὐτῷ, ὅτι σὺ τὸν ἐβλαψας, τότε θὰ ἀναγκασθῇ οὗτος νὰ σε παραδώσῃ εἰς τὸν ὑπηρέτην, ἤτοι εἰς τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας, τὰ ὅποια θὰ σε μεταφέρωσιν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ δὲν θὰ δυνηθῆς νὰ ἐξέλθῃς ἐξ αὐτῶν, εἰ μὴ τότε, ὅταν πληρώσῃς τὸν ἕσχατον κοδράντην, ἤτοι τὸ τελευταῖον δί-

§ 6. Ὁ Ἰουδοῦς ὀμιλεῖ περὶ ὄρκου.

(Ε' 33—37).

- 33 Πάλιν ἠκούσατε, οὗτοι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, Οὐκ ἐπι-
 ορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου.
 34 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐ-
 35 ρανῶ, οὗτοι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῆ, οὗτοι
 ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα,
 36 οὗτοι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως· μήτε ἐν τῇ κε-

λεπτον. Κοδραντής εἶνε λατινικὴ λέξις, quadrans, δηλοῦσα χαλκοῦν νόμισμα ἰσοδυναμοῦν πρὸς δύο λεπτά. Διὰ τοῦ εἰκο-
 νικοῦ τούτου λόγου ὁ Ἰησοῦς θελεῖ νὰ δείξῃ, ὅτι ὁ ὑβρίζων
 καὶ βλάπτων τὸν ἀδελφόν του ὀφείλει νὰ ἀποδίδῃ εἰς αὐτὸν
 ἀμέσως πᾶν ὅ,τι ὀφείλει, δηλ. νὰ διαλλάττηται μετ' αὐτοῦ.
 Παρίστησι δὲ τὸν ὑβρίζοντα καὶ βλάπτοντα ὡς χρεώστην, τὸν
 δὲ ὑβριζόμενον καὶ βλαπτόμενον ὡς δανειστὴν καὶ ἀντίδικον.

Στίχ. 33. Ἡ ἔννοια ἐνταῦθα τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη· «Σεῖς
 οἱ Ἰουδαῖοι ἠκούσατε πάλιν, ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ νομοθέτου
 Μωϋσέως (τοῖς ἀρχαίοις), ὅτι οἱ ὄρκοι οἱ γινόμενοι εἰς τὸ ὄνομα
 τοῦ Θεοῦ ἐπετρέποντο καὶ ἔπρεπε νὰ τηρῶνται (ἀποδώσεις
 τῷ Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου) καὶ νὰ μὴ παραβαίνωνται (οὐκ ἐπι-
 ορκήσεις)».

Στίχ. 34—36. Ὁ Σωτὴρ, ὡς ὑπέρτατος νομοθέτης, λέγει
 ἐνταῦθα, ὅτι ἡμεῖς ἐν γένει δὲν πρέπει νὰ κάμνωμεν ὄρκους.
 Ἐὰν ἡ πολιτεία ἐπιβάλλῃ σήμερον εἰς ἡμᾶς τοὺς ὄρκους, γί-
 νεται τοῦτο, διότι δὲν ἐφθάσαμεν ἀκόμη εἰς τὸ ὕψος τῆς ἠθι-
 κῆς τελειότητος, ἣν ἀπαιτεῖ ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ. Μήτε ἐν τῷ οὐρανῶ κτλ. Ἐπειδὴ οἱ φαρισαῖοι διήρουν
 τοὺς ὄρκους εἰς ὑποχρεωτικούς καὶ μὴ, καὶ ὑποχρεωτικούς μὲν
 ἔθεώρουν τοὺς γινομένους εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴ ὑποχρεωτι-
 κούς δὲ τοὺς γινομένους εἰς τὰ ὀνόματα τοῦ οὐρανοῦ, τῆς γῆς, τῶν
 Ἱεροσολύμων, τῆς κεφαλῆς, ὁ Σωτὴρ διδάσκει ἐνταῦθα, ὅτι

φαλῆ σου ὁμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι." Ἐπὼ δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, *Ναί, ναί, Οὐ*, 37 οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

§ 7. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ ἀνεξικακίας καὶ
βοηθείας τοῦ πλησίον.

(Ε'. 38—42).

Ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη, Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ 38
καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντι- 39

ὑποχρεωτικοὶ ὄρκιοι εἶνε οἱ γινόμενοι οὐ μόνον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὀνόματα οὐρανοῦ, γῆς, Ἱεροσολύμων καὶ κεφαλῆς· διότι ὁ οὐρανός, ἡ γῆ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ὁμνῶν εἰς αὐτὰ κάμνει τὸ αὐτό, ὡς νὰ ὁμνῆ εἰς τὸν Θεόν, τὸν δημιουργὸν αὐτῶν. Ἐπίσης ὁ ὄρκος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εἶνε ὑποχρεωτικός· διότι τὰ Ἱεροσόλυμα εἶνε ἡ πόλις τοῦ μεγάλου βασιλείως, τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμπεριέχεται ὁ ναὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ ὁμνῶν εἰς αὐτὴν κάμνει τὸ αὐτό, ὡς νὰ ὁμνῆ εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν. Ἐν τέλει ὁ Σωτὴρ, ἵνα δείξῃ ὅτι καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, λέγει· «Σύ, ὦ ἄνθρωπε, δὲν δύνασαι νὰ κάμῃς μίαν τρίχα, ὅταν εἶνε μέλαινα, λευκὴν ἢ, ὅταν εἶνε λευκὴ, νὰ κάμῃς αὐτὴν μέλαιναν». Ἐν γένει ὁ Ἰ. Χ. συμβουλεύει τοὺς Ἰουδαίους νὰ παύσωσι καὶ τοὺς ὄρκους, οὓς συχνὰ ἔκαμνον εἰς τὰ ὀνόματα οὐρανοῦ, γῆς, Ἱεροσολύμων καὶ κεφαλῆς.

Στίχ. 37. Ὁ Χριστός, ἀφ' οὗ καταπολεμεῖ τὴν χρῆσιν τῶν ὄρκων, διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ὀφείλομεν, προκειμένου περὶ ἀληθείας, νὰ λέγωμεν τὸ ναὶ ἢ τὸ ὄχι. Τὸ δὲ περισσὸν τούτων, ἦτοι ὅ,τι εἶνε περισσότερον τοῦ ναὶ καὶ τοῦ οὐ, δηλ. ὁ ὄρκος, πηγάζει ἐκ τοῦ διαβόλου.

Στίχ. 38—40. Ἡ αὐτοδικία ἐκηρύττετο ὑπὸ τινος διατάξεως τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου (Ἐξὸδ. ΚΑ' 24. Λευϊτ. ΚΔ' 20.

στηναί τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν
40 σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέ-
λοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ
41 καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἓν, ὑπάγε
42 μετ' αὐτοῦ δύο· τῷ αἰτοῦντί σε δίδου καὶ τὸν θέλοντα
ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς.

§ 8. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ τῆς πρὸς
τοὺς ἐχθροὺς ἀγάπης.

(Ε' 43—48).

43 Ἠκούσατε, οὐ ἐρρέθη, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου
44 καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν,
Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμέ-

Δευτ. ΙΘ' 21), ἐπὶ τῆς ὁποίας στηριζόμενοι οἱ Ἰουδαῖοι ἐξε-
δικοῦντο τοὺς ἐχθροὺς των. Ὁ δὲ Σωτὴρ καταπολεμῶν τὴν
αὐτοδικίαν διδάσκει τὴν ἀνεξικακίαν καὶ συμβουλεύει ἡμᾶς νὰ
ὑποχωρῶμεν εἰς τὸν κακὸν ἄνθρωπον. Ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει
κτλ. Ὁ ὑψιστος βαθμὸς τῆς ἀνεξικακίας. Χιτῶν εἶνε τὸ ὑπο-
κάμισον· ἱμάτιον εἶνε τὸ ἐπανωφόριον, ὅπερ εἶνε χρησιμώτε-
ρον τοῦ πρώτου. Ἡ δ' ἔννοια τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη. «Ἵπο-
χώρησον εἰς τὸν πλεονέκτην μὲ ὕλικήν σου ζημίαν μᾶλλον
παρὰ νὰ εὐρίσκησαι μετ' αὐτοῦ εἰς διαρκεῖς δίκας».

Στίχ. 41. Τὸ ἀγγαρεύω προέρχεται ἐκ τῆς περσικῆς γλώσ-
σης, δηλοῖ δὲ τὸ ἐξαναγκάζω τινὰ πρὸς ὑπηρεσίαν, δι' ἣν δὲν
θὰ λάβῃ τὴν προσήκουσαν ἀμοιβήν. Μίλιον ἓν· 1000 βήματα.

Στίχ. 42. Ὁ Χριστὸς ἐννοεῖ δάνειον ἄνευ τόκου.

Στίχ. 43 — 44. Ὁ Χριστὸς λέγει εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι
ἡ νομοθεσία σας διδάσκει ν' ἀγαπᾶτε τὸν πλησίον ὡς ἀδελ-
φὸν (Δευτ. ΙΘ' 18), οἱ δὲ ἐρμηνευταὶ σας, οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ φαρισαῖοι, ἐννοοῦσι πλησίον μόνον τὸν φίλον, τὸν πατριώ-
την, πάντα δὲ μὴ τοιοῦτον θεωροῦσιν ὡς ἐχθρόν καὶ ἀποστρέ-

νοὺς ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν 45 οὐρανοῖς· ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. * Ἐὰν 46 γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; Καὶ ἔὰν 47 ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν; * Ἔσεσθε οὖν 48 ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν. ✕

φονται. Ἐλέγχων δὲ ὁ Ἰησοῦς αὐτοὺς διδάσκει τὴν τῶν ἐχθρῶν ἀγάπην λέγων· « Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν κτλ. ».

Στίχ. 45. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγει εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι πρέπει νὰ δεικνύωσι πρὸς πάντας, φίλους καὶ ἐχθροὺς, ἀγάπην, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸν Θεόν, ὅστις ἀδικακίτως εὐεργετεῖ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, παρέχων εἰς αὐτοὺς τὰ ἀγαθὰ του, οἷα εἶνε ὁ εὐεργετικὸς ἥλιος καὶ ἡ βροχὴ.

Στίχ. 46 — 47. Ὁ Σωτὴρ λέγει ἐνταῦθα, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς ἀγαπῶντας ἀγάπη δὲν ἔχει μεγάλην ἀξίαν· καὶ οἱ τελῶναι δὲν πράττουσι τὸ αὐτὸ ἀγαπῶντες τοὺς ἀγαπῶντας αὐτούς; Τελῶναι ἦσαν οἱ συλλέγοντες τοὺς φόρους καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀπεστρέφοντο αὐτούς· διότι ἦσαν ἰδιοτελεῖς καὶ ἀπάνθρωποι.

Στίχ. 48. Τὸ « ὑμεῖς » ἀντιτίθεται εἰς τὸ εἰρημένον « τελῶναι ». Τέλειοι ἐνταῦθα εἶνε, ὡς λέγει ὁ Ἰάκωβος (Ἐπιστολ. κερ. Α' 4), « οἱ ἐν μηδενὶ λειπόμενοι ».

Ἐν τῷ 48 τούτῳ στίχῳ τελευτᾷ ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος συμπλήρωσις τῆς νομοθεσίας τῶν Ἑβραίων καὶ ἐπιφέρεται τὸ συμπέρασμα τῆς συμπληρώσεως ταύτης, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ ἄνθρωποι προτρέπονται εἰς τὴν τελειότητα, εἰς τὴν ὁποίαν

§ 9. Ὁ Ἰησοῦς ὀμιλεῖ περὶ ἐλεημοσύνης.

(Κεφ. 5'. στίχ. 1—4).

1 Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπρο-
σθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ
μὴ γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς
2 οὐρανοῖς. Ὅταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης

θὰ φθάσωσι τηροῦντες καὶ φυλάττοντες τοὺς κανόνες τῆς χρι-
στιανικῆς ἠθικῆς.

Στίχ. 1. «Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν» κτλ.. Ἡ ἔννοια τῶν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ λόγων τοῦ Ἰησοῦ εἶνε αὕτη· «Προσέχετε, ὅταν ποιῆτε τὴν ἐλεημοσύνην, νὰ μὴ ἐπιδεικνύσθε ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ λάβητε τὴν ανταμοιβὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἐὰν ἐπιδεικνύσθε, δὲν θέλετε ἀνταμειφθῆ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν ταῖς οὐρανοῖς».

Στίχ. 2. Ὁ Σωτὴρ διδάσκει ἡμᾶς ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ πῶς πρέπει νὰ ἐξασκῶμεν τὴν ἀληθῆ ἐλεημοσύνην, ἥτοι νὰ μὴ σαλπίζωμεν κτλ.. Τὸ σαλπίζειν ἐνταῦθα ἔχει μεταφορικὴν σημασίαν καὶ δηλοῖ, ὅτι οἱ χριστιανοί, ὅταν ἐξασκῶσι τὴν ἐλεημοσύνην, δὲν ὀφείλουσι νὰ κάμνωσι θόρυβον, ἐπίδειξιν, ὡς ἔκαμνον οἱ ὑποκριταὶ φαρισαῖοι, οἵτινες ἐσάλπιζον καὶ διέδιδον, ὅτι θὰ κάμωσιν ἐλεημοσύνην εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ εἰς τὰς οἴκους, ὅπως ἀπολαύσωσι τῆς ἐν τῷ κόσμῳ δόξης καὶ ἐπαινεθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ τοιοῦτοι ἔφερον ἀπλῶς τὸ προσωπεῖον τοῦ ἐλεήμονος, ἐνῶ εἶχον τὴν διάνοιαν πλήρη ὀμότητος καὶ ἀπανθρωπίας.

«Ἐν ταῖς συναγωγαῖς». Συναγωγαὶ εἶνε οἱ τόποι, εἰς τοὺς οἵοιους οἱ Ἑβραῖοι συνερχόμενοι κατὰ Σάββατον καὶ τὰς ἄλλας ἑορτασίμους ἡμέρας ἀναγινώσκουσι τὴν Παλαιὰν Γραφήν καὶ προσεύχονται πρὸς τὸν Θεόν.

«Ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν». Τὸ ἀπέχειν ἐνταῦθα δηλοῖ τὸ λαμβάνειν ἐντελῶς (πρβ. Φιλιπ. Δ' 18. Λουκ. 5' 24). Ἡ δ'

ἔμπροσθέν σου, ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἄμην λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σοῦ δὲ ποιῶντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἢ δεξιὰ σου, ὅπως ἡ σου ἢ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

§ 10. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ προσευχῆς.

(Σ'. 5—15).

Καὶ διὰν προσεύχῃ, οὐκ ἔση ὡσπερ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν

ἔννοια τοῦ Ἰ. Χριστοῦ εἶνε αὕτη· «Ἐκεῖνοι, οἵτινες κάμνουσιν ἐπιδεικτικῶς τὴν ἐλεημοσύνην, λαμβάνουσι πλήρη τὴν ἀνταμοιβὴν τῶν παρὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν πρέπει νὰ προσδοκῶσιν ἀνταμοιβὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ».

Στίχ. 3—4. «Σοῦ δὲ ποιῶντος». Τὸ «Σοῦ» ἀντιτίθεται εἰς τοὺς ὑποκριτάς, οὓς ἀνωτέρω ἀνέφερε. «Μὴ γνώτω ἢ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἢ δεξιὰ σου» κ.τ.λ.. Ἡ ἔκφρασις αὕτη δηλοῖ, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος κάμνει ἐλεημοσύνην, δὲν πρέπει νὰ λέγῃ αὐτὴν οὐδὲ εἰς τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς του. Ἡ ἐλεημοσύνη πρέπει νὰ γίνηται ὄλωσ διόλου μυστικῆ καὶ τότε θέλει προσηκόντως ἐκτιμηθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 5. «Φιλοῦσιν»· ἀρέσκονται. Οἱ φαρισαῖοι ἠρέσκοντο εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ εἰς τὰς γωνίας τῶν πλατειῶν, ἔνθα πολλοὶ ἄνθρωποι συνηθοῖζοντο, ἰστάμενοι νὰ προσεύχωνται, ὅπως οἱ ἄνθρωποι βλέπωσιν αὐτούς. Καθόλου οἱ Ἰουδαῖοι προσήχοντο κατὰ τρεῖς τρόπους, ἢ ἰστάμενοι, ὅπερ ἦτο καὶ τὸ συνηθέστερον (ὡς ἐνταῦθα καὶ ἐν Γ' Βασιλ. Η' 22. Μάρκ. ΙΑ' 25. Λουκ. ΙΗ' 11), ἢ γόνου κλίνοντες (Ἐσδρ. Θ' 5—6. Πράξ. Ζ' 60· πρὸλ. Μάρκ. ΙΕ' 19) ἢ πίπτοντες ἐπὶ πρόσ-

πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν 6 αὐτῶν. Σὺ δὲ ὅταν προσεύξη, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν 7 τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἔθνηκοι· δοκοῦσι γάρ,

ωπον, πίπτοντες ἐπὶ τῆς γῆς (Α' Βασιλ. Α' 3. Β' Παρκαλειπ. ΚΘ' 28 καὶ 29. Νεεμ. Η' 6. Θ' 3. Ἰώβ. Α' 20. Ματθ. ΚΓ' 39. Μάρκ. ΙΔ' 35). Κατὰ τοὺς δύο πρώτους τρόπους οἱ Ἰουδαῖοι προσήχοντο ἔχοντες τὰς χεῖράς των ὑψωμένας εἰς τὸν οὐρανόν.

Στίχ. 6. «Ταμιεῖον» ἐνταῦθα εἶνε δωμάτιον ἢ θάλαμος. Ἀφοῦ ὁ Σωτὴρ καταπολεμεῖ τοὺς Φαρισαίους, οἵτινες προσήχοντο χάριν ἐπιδείξεως εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ εἰς τὰς γωνίας τῶν πλατειῶν, λέγει, ὅτι ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς ὀφείλει, ὅταν θέλῃ νὰ προσεύχηται, ν' ἀποφεύγῃ τὴν ἐπίδειξιν καὶ ὀφείλει νὰ κλείηται εἰς τὸ δωμάτιον ἢ εἰς τὸν θάλαμόν του, ὅπως ἐν τῷ κρυπτῷ προσεύχηται. Ὁ Σωτὴρ ὀμιλεῖ ἐνταῦθα περὶ τῶν κατ' ἰδίαν, οὐχὶ δὲ περὶ τῶν κοινῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις προσευχῶν τῶν χριστιανῶν, τὰς ὁποίας ἀλλαχοῦ συνιστᾷ (Ματθ. ΙΗ' 20).

Στίχ. 7. Ὁ Ἰησοῦς συμβουλεύει τοὺς προσευχομένους χριστιανούς νὰ μὴ κἀνωσι κατάχρησιν, τὴν ὁποίαν οἱ ἔθνηκοι προσευχόμενοι ἔκαμνον, οἱ ὁποῖοι συνήθιζον νὰ βαττολογῶσι, νομίζοντες, ὅτι ἐν τῇ βαττολογίᾳ, πολυλογίᾳ καὶ φλυαρίᾳ των θέλουσιν εἰσακουσθῆ ἑνώπιον τῶν θεῶν των. Τὸ «βαττολογεῖν» καὶ τὸ βατταρίζειν εἶνε ῥήματα πεποιημένα ἐκ τοῦ ἤχου βατ-βατ ἐκεῖνων, οἵτινες ἐπανελάμβανον τὰ αὐτά, χωρὶς νὰ γίνωνται καταληπτοὶ εἰς τοὺς ἀκούοντας, ἐπομένως ἐφλυάρουν. Ἡ πολυλογία καὶ φλυαρία τῶν ἐθνικῶν συνίστατο ἐν τούτῳ, ὅτι προσευχόμενοι ἐπεκαλοῦντο πολλοὺς θεοὺς καὶ ἐπανελάμβανον τὰς πολλὰς ἐπωνυμίας αὐτῶν.

δι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. Μὴ οὖν 8
ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὃν χρειαν
ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Οὕτως οὖν προσεύ- 9
χεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω

Στίχ. 8. Ὁ Ἰησοῦς συμβουλεύει τοὺς χριστιανούς, ὅταν προσεύχωνται, νὰ μὴ γίνωνται ὅμοιοι μὲ τοὺς ἐθνικοὺς κατὰ τὴν φλυαρίαν καὶ πολυλογίαν, καθόσον δὲν ἔχουσι ἀνάγκην αὐτῆς· διότι ὁ πατὴρ αὐτῶν Θεὸς γνωρίζει τίνων πραγμάτων δεόνται. Ὁ Σωτὴρ δὲν θέλει ἐνταῦθα ν' ἀπαγορεύσῃ τὰς μακρὰς προσευχὰς, ἀλλὰ τὰς κατ' ἐπανάληψιν γινομένας, αἵτινες περιέχουσι μωρὰ καὶ ἀνόητα αἰτήματα.

Στίχ. 9. Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς. Τὸ οὕτως εἶνε τροπικόν. Ἡ δ' ἔννοια τῶν λέξεων τούτων εἶνε αὕτη· «Σεῖς οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ προσεύχησθε οὐχί, ὡσπερ οἱ ἐθνικοί, βαττολογοῦντες καὶ πολυλογοῦντες, ἀλλὰ νὰ προσεύχησθε οὕτως, ἥτοι κατὰ τὸν ἐξῆς βραχὺν τύπον, ὃν ἐγὼ σὰς ὑποδεικνύω. Τὸ «ὑμεῖς» ἀντιτίθεται εἰς τοὺς ἐθνικοὺς. Ἀφοῦ ὁ Σωτὴρ ἐλέγχει καὶ ἀπορρίπτει τὰς πολυλόγους καὶ φλυαροὺς προσευχὰς τῶν ἐθνικῶν, αἵτινες περιεῖχον μωρὰ καὶ ἀνόητα αἰτήματα, ὑποδεικνύει εἰς τοὺς χριστιανούς βραχὺν τύπον προσευχῆς, ὅστις περιλαμβάνει τὰ ὕψιστα καὶ ἀναγκαιότατα εἰς αὐτοὺς αἰτήματα. Ὁ δὲ τύπος τῆς προσευχῆς εἶνε ὁ ἐξῆς·

«Πάτερ ἡμῶν». Ὁ Ἰησοῦς ζητεῖ διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης ν' ἀνυψώσῃ τοὺς προσευχομένους εἰς τὸν Θεόν, ὅπως δείξῃ, ὅτι εἶνε ὁ πατὴρ αὐτῶν, ὃν ὀφείλουσι νὰ λατρεύωσιν ὡς πνευματικὰ αὐτοῦ τέκνα, ἅτινα ἀπέλαυσαν πάσης εὐεργεσίας. Διὰ τῆς ἐκφράσεως «Πάτερ ἡμῶν» διδασκόμεθα, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα ἀδελφοὶ καὶ ὀφείλομεν νὰ συνδεώμεθα διὰ τῆς ἀγάπης.

«Ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Εἰ καὶ ὁ Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρῶν, παρίσταται ὅμως ὡς κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς, ἵνα καταδειχθῇ τὸ ὕψος τοῦ Θεοῦ ὑπεράνω τοῦ κόσμου, ἢ ἀναβίβασις τῶν σκέ-

40 τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθήτω τὸ θε-
41 λημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον

ψεων τῶν προσευχομένων ὑπεράνω παντὸς ἐπιγείου, τὸ συν-
αίσθημα τῆς ἐξαρτήσεως αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὑψίστου ὄντος.

« Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου ». Τὸ ἀγιαῖν ἔχει τὴν ἔννοιαν
τοῦ δοξάζειν (Ἑσ. ΚΘ' 23). Ὁ προσευχόμενος δοξάζει τὸ
ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅταν οἱ λόγοι καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ εἶνε ἄξια.
Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶνε καθ' ἑαυτὸ ἅγιον, ἀλλ' ἡ ἀγιότης αὐ-
τοῦ πρέπει νὰ εἰκονίζεται καὶ ἐν τῷ βίῳ τῶν πιστῶν αὐτοῦ.

Στίχ. 10. « Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου ». Καθὼς οἱ Ἰουδαῖοι
προσηύχοντο, ὅπως ἔλθῃ ἡ βασιλεία τοῦ Μεσσία, ὅστις ἔμελλε
ν' ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν δεινῶν, τὰ ὅποια κατέτρυχαν αὐ-
τοὺς (Λουκ. Β' 25, 26. ΙΖ' 20. Μάρκ. ΙΕ' 43. Λουκ. ΚΒ'
18. ΚΙ' 51. Β' Τιμοθ. Δ' 8), οὕτω καὶ οἱ χριστιανοὶ πρέ-
πει νὰ προσεύχωνται, ὅπως ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἡ κη-
ρυχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μεσσία βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπικρατήσῃ
ἐν αὐτῷ πρὸς παρηγορίαν αὐτῶν.

« Ἰεννηθήτω τὸ θελήμα σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ».
Καθὼς τὸ θελήμα τοῦ Θεοῦ ἐκτελεῖται ἐν τῷ οὐρανῷ ὑπὸ τῶν
ἀγγέλων (Ψαλμ. 102 στίχ. 21), τοιοῦτοτρόπως νὰ ἐκτελεῖται
καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Στίχ. 11. « Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον ».
Ἡ λέξις « ἐπιούσιος », ἥτις ἀπαντᾷ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Εὐαγγε-
λίῳ τοῦ Λουκᾶ (ΙΑ' 3) καὶ οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ, οὔτε ἐν τῇ Κ.
Διαθήκῃ οὔτε παρὰ τοῖς κλασσικοῖς συγγραφεῦσι φαίνεται, ὡς
λέγει ὁ Ὁριγένης, ὅτι ἐπλάσθη ὑπὸ τῶν εὐαγγελιστῶν (πρὸβλ.
Ὁριγ. Περὶ εὐχῆς § 27). Ἡ λέξις αὕτη εἶνε σύνθετος ἐκ τῆς
προθέσεως ἐπὶ καὶ οὐσία (ὑπαρξίς), ἥτοι ἄρτος ἀναγκαῖος καὶ
ἀπαρσίτητος πρὸς τὴν οὐσίαν ἡμῶν, πρὸς τὴν ὑπαρξίν ἡμῶν.
Δὲν ἐκθλίβεται δὲ τὸ ι, ὡς ἐν τοῖς ἐπίουρος, ἐπιουνοχεύω. Οἱ
δὲ παράγοντες τὴν λέξιν ἐπιούσιος ἐκ τῆς μετοχῆς ἐπιούσα
(τοῦ ῥήμ. ἐπι-εἶμι), ἥτοι τὴν τροφήν τὴν ἐπερχομένην, τὴν

ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν¹²
τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφει-
λέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,¹³
ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ

αὐριανήν, προσκόπτουσιν εἰς τὸν κατωτέρω στίχον 34, ἐν ᾧ
ῥητῶς λέγεται, ὅτι οὐδὲ ὧς πρέπει νὰ μεριμνῶμεν περὶ τῆς
αὐρίου.

Στίχ. 12. «Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν» κτλ.. Οἱ
προσευχόμενοι ὀφείλουσι νὰ παρακαλῶσι τὸν Θεόν, ὅπως συγ-
χωρήσῃ τὰς ἀμαρτίας τῶν ἐπὶ τῷ ὄρω καὶ οὗτοι νὰ συγχωρή-
σωσι τὰς ἀμαρτίας ἄλλων, οἵτινες ἔπραξαν εἰς αὐτοὺς κακόν τι.
Αἱ ἀμαρτίαι θεωροῦνται τρόπον τινὰ ὡς ὀφειλήματα, ὡς χρέη,
τὰ ὅποια ὀφείλει τις νὰ πληρώσῃ εἰς τοὺς δανειστάς του.

Στίχ. 13. «Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν». Οἱ
χριστιανοὶ ὀφείλουσι νὰ προσεύχωνται, οὐ μόνον ὅπως συγχωρη-
θῶσι τὰ ἀμαρτήματά των, ἀλλὰ καὶ ὅπως μετὰ τὴν συγχώ-
ρησιν τῶν ἀμαρτημάτων μὴ ἀφήσῃ αὐτοὺς ὁ Θεὸς νὰ περιπέ-
σωσι εἰς νέα ἀμαρτήματα, εἰς νέους πειρασμούς. Ὁ Θεὸς ἐπι-
τρέπει ἐνίοτε καὶ παραχωρεῖ νὰ ὑπομένωσιν οἱ ἄνθρωποι πει-
ρασμούς, ὅπως ἡ ἀρετὴ αὐτῶν δοκιμάζῃται. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ
ἄνθρωποι ἀδυνατοῦσι πολλάκις ν' ἀντέχωσι κατὰ τῶν πειρα-
σμῶν ἕνεκα τῆς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως (Ῥωμ.
Ζ' 18—23), διὰ τοῦτο ὀφείλουσι νὰ προσεύχωνται εἰς τὸν
Θεόν, ὅπως μὴ ἐπιβληθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ δοκιμασία αὕτη.

«Ἄλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ». Οἱ χριστιανοὶ ὀφεί-
λουσι νὰ προσεύχωνται εἰς τὸν Θεόν, ὅπως οὐ μόνον μὴ φέρῃ
αὐτοὺς εἰς τὴν δοκιμασίαν τοῦ πονηροῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπαλλάττῃ
καὶ σφύζῃ αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ.

«Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία» κτλ. Τὸ δι· διότι, ὅπερ αἰτιο-
λογεῖ τὰ ἀνωτέρω ὡς ἐξῆς· Ἡμεῖς προσευχόμενοι ἐξαιτούμεθα
παρὰ σοῦ πάντα ταῦτα τὰ αἰτήματα· διότι σὺ ἔχεις τὴν βα-
σιλείαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν εἰς τοὺς αἰῶνας.

βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας·
14 ἀμήν. Ἐὰν γὰρ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα
15 αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Ἐὰν
δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

§ 11. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ νηστείας.

(5' 16—18)

16 Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκρι-
ται σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν,

Στίχ. 14 — 15. Εἰς τοὺς στίχους τούτους σαφηνίζεται
πλεονέκτερον ἢ ἔνοια τοῦ 12 στίχου. Ὁ Ἰησοῦς θέλει ἐνταῦθα
νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συνδιαλλάττεται μετὰ τοῦ πλη-
σίον δύναται νὰ τύχῃ τῆς συγχωρήσεως τῶν ἀμαρτημάτων
του ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 16. Ἀφ' οὗ ὁ Ἰησοῦς ὁμίλησε περὶ προσευχῆς, με-
ταβαίνει εἰς τὴν νηστείαν καὶ δεικνύει τὸν τρόπον, καθ' ὃν
πρέπει νὰ νηστεύωμεν. Αἱ νηστεῖαι ἦσαν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις
ὑποχρεωτικαὶ καὶ προαιρετικαί. Καὶ ὑποχρεωτικαὶ νηστεῖαι
ἦσαν ἡ τῆς μεγάλης ἡμέρας τοῦ ἐξιλασμοῦ, διατασσομένη ὑπὸ
τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου (Λευίτ. 15' 29—31. Κ1' 27—30), καὶ
τέσσαρες ἄλλαι νηστεῖαι, ἅς ἀπὸ τῆς εἰς Βαβυλῶνα ἐξορίας
τῶν συνήθιζον πρὸς ἀνάμνησιν ὧν ὑπέστησαν συμφορῶν ὑπὸ
τῶν Βαβυλωνίων νὰ νηστεύωσι τετράκις τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ
τὸν τέταρτον, πέμπτον, ἑβδομον καὶ δέκατον μῆνα (Ζαχαρ.
Η' 19. Ζ' 5). Προαιρετικαὶ δὲ νηστεῖαι ἦσαν ἐκεῖναι, ἅς
ὡς ἄτομα ἐνήστευον δι' ἰδίαν συμφορὰς ἢ ἐξ εὐλαβείας, ὡς καὶ
αἱ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ πέμπτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, ἅς
ἐφύλαττον οἱ φαρισαῖοι. Ὁ δὲ τρόπος, καθ' ὃν καθόλου οἱ φα-
ρισαῖοι ἐτήρουν τὰς νηστείας ταύτας, ἦτο λίαν ἐπιδεικτικὸς·
διότι ἡ ἔκλυτον τὴν κεφαλὴν τῶν ἢ περιεβάλλοντο σάκκον
ἢ ἐπέθετον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν σποδὸν ἢ ἐκάλυπτον τὰ πρόσ-

ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Ἄμην λέγω
ὑμῖν, οὗ ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ νηστεύων 17
ἀλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι·
ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πα- 18
τρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων
ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

§ 12. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ ἐπιγείων ἀγαθῶν.

1b

(Σ'. 19—34).

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου 19

ὀπὰ των κλαίοντες καὶ θρηνοῦντες (Ἦσ. ΝΗ' 5. ΞΑ' 1—3.
Ἰωήλ Β' 12. Ζαχαρ. Ζ' 3. Δκνιήλ Γ' 3. Β' Βκσιλ. ΙΔ'
20. ΙΓ' 19. Α' Μκκκαβ. Γ' 47. Β' Βκσιλ. ΙΕ' 30). Μετὰ
μείζονος ἐπιδείξεως ἐνήστευσον οἱ ὑποκριταὶ φαρισαῖοι, ὅπως
φαίνωνται εὐσεβεῖς.

«Σκυθρωποί»· κατηρεῖς. «Ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐ-
τῶν»· ποιῶσιν ἀφανῆ τὰ πρόσωπά των· διότι νηστεύοντες ἢ
ἐκάλυπτον αὐτὰ ἢ ἠλλοίουν αὐτὰ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς σπο-
δοῦ, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν.

«Ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν». «Ὁρα τὴν ἐρμηνείαν ἐν στίχῳ
2 Περὶ ἐλεημοσύνης.

Στίχ. 17. Ἡ ἔννοια τῶν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ λόγων τοῦ
Ἰησοῦ εἶνε αὕτη· «Σὺ, ὦ χριστιανέ, ὅταν νηστεύῃς, ἀφείλεις
ἀποφεύγων τὰς ἐξωτερικὰς ἐπιδείξεις τῶν Ἰουδαίων νὰ περι-
ποιῆσαι τὸ πρόσωπόν σου, νὰ φαίνησθαι καυχώρως, διότι ἡ νη-
στεία δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς πένθιμον πρᾶγμα, ὡς οἱ
Ἰουδαῖοι νομίζουσιν, ἀλλ' ὡς χαροποιὸν καὶ χαρμόσυνον».

Στίχ. 18. Ὁ χριστιανός, ὅστις νηστεύει, δὲν ἔχει ἀνάγκη
τῆς δόξης καὶ ὑπολήψεως τῶν ἀνθρώπων. Ἄρκει ὅτι ὁ
Θεὸς γνωρίζει τὴν καρδίαν του καὶ θέλει κρίνει αὐτὸν κατὰ
τὰ ἔργα του.

Στίχ. 19. «Θησαυροὶ» ἐνταῦθα εἶνε πάντα τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ,

σῆς καὶ βρωῖσις ἀφανίζει, καὶ οὐδὲν κλέπται διορύσσουσι
 20 καὶ κλέπτουσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐ-

τὰ ὅποια δὲν πρέπει νὰ θέτωμεν κατὰ μέρος καὶ νὰ φυλάττωμεν αὐτά, ἀλλὰ νὰ κάμνωμεν καλὴν χρῆσιν αὐτῶν βοηθοῦντες καὶ ἐλεοῦντες.

Ὁ «σῆς» τοῦ σῆτός, εἶνε ὁ κοινὸς λεγόμενος σκόρος, ἦτοι τὸ ζυῦφιον ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον καταστρέφει τὰ ἐνδύματα. «Βρωῖσις» δὲ εἶνε ἡ σήψις πράγματός, τινος, ἣτις προέρχεται οὐχὶ ἐξ ἐξωτερικῆς τινος αἰτίας, ἦτοι ἐκ ζυῦφίων καὶ σκωλήκων, ἀλλ' ἐξ ἐαυτῆς. Οἱ καρποὶ λ. χ. πολλάκις βιβρώσκονται καὶ σήπονται ἀφ' ἐαυτῶν. Ὡστε ἡ ἔννοια τῶν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ λόγων τοῦ Ἰησοῦ εἶνε αὕτη· «Οἱ χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχωσι τὴν μέριμναν καὶ φροντίδα ν' ἀποθησαυρίζωσιν ἐπίγεια ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἀφανίζονται καὶ καταστρέφονται, εἴτε διότι ἐπ' αὐτῶν ἐπιδρῶσιν ἐξωτερικὰ αἴτια, ζυῦφια καὶ σκώληκες, εἴτε διότι διὰ τοῦ χρόνου ἀφ' ἐαυτῶν σήπονται».

«Ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι». Τὸ διορύσσειν σημαίνει διασκάπτειν, διατρύπῃν τὸν τοῖχον οἰκίας τινος (Ματθ. ΚΔ' 43). Ἡ ἔννοια τῶν λέξεων τούτων τοῦ Ἰησοῦ εἶνε αὕτη· «Οἱ θησαυροὶ οὐ μόνον ἀφανίζονται ἢ διὰ τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπιδράσεως ἐξωτερικῶν αἰτίων, δηλ. ζυῦφίων καὶ σκωλήκων, ἢ ἀφ' ἐαυτῶν διὰ τοῦ χρόνου, ἢ καὶ ἄλλως, ὡς λ. χ. τὰ χρήματα καὶ ἄλλα ἀξίας πράγματα, ὑπὸ τῶν κλεπτῶν, οἵτινες διαρρηγνύουσιν οἰκίας καὶ κλέπτουσι τὰ ἐν αὐταῖς. Ὡστε τὸ ν' ἀποθησαυρίζῃ τις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἶνε μάταιον πρᾶγμα».

Στίχ. 20. «Θησαυροὶ» ἐνταῦθα εἶνε αἱ ἀρεταί, τὰς ὁποίας οἱ χριστιανοὶ ὀφείλουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ν' ἀποκτῶσιν. Αἱ ἀρεταὶ τῶν χριστιανῶν ἀποταμιεύονται ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι θέλουσιν ἐκτιμηθῆ. Αἱ ἀρεταὶ τῶν χριστιανῶν εἶνε θησαυροί, οἵτινες ἄγουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν αἰωνιότητα καὶ ἀφθαρσίαν, ἐν ᾧ οἱ ἐπίγειοι θησαυροὶ φέρουσιν αὐτοὺς εἰς τὸν ὄλεθρον καὶ εἰς τὴν καταστροφήν. Αἱ ἀρεταὶ τῶν χριστιανῶν

ρανῶ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρωσῆς ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσι οὐδὲ κλέπουσιν. Ὅπου γάρ 21
 ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν.
 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστὶν ὁ ὀφθαλμὸς· ἐὰν οὖν ὁ 22
 ὀφθαλμὸς σου ἀπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν
 ἔσται· ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά 23

εἶνε θησαυροί, αἵτινες δὲν ἀφανίζονται οὐδὲ καταστρέφονται οὐδὲ ἀρπάζονται ὑπὸ τῶν κλεπτῶν, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τοὺς ἐπιγείους θησαυρούς.

Στίχ. 21. Ἡ ἔννοια τῶν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ λόγων τοῦ Ἰησοῦ εἶνε αὕτη· «Ἐὰν ὁ νοῦς σας εἶνε προσηλωμένος εἰς τὸ νὰ θησαυρίζητε ἐπίγεια ἀγαθὰ, ἀφεύκτως καὶ ἡ καρδιά σας θὰ εἶνε προσηλωμένη εἰς αὐτά· ἀλλ' ἐὰν ὁ νοῦς σας εἶνε ἐστραμμένος εἰς τὸ νὰ θησαυρίζητε ἀρετάς, αἵτινες σας φέρουσιν αἰωνιότητα καὶ ἀφθαρσίαν, ἀφεύκτως καὶ ἡ καρδιά σας θὰ εἶνε ἐστραμμένη εἰς αὐτάς».

Στίχ. 22 — 23. Ὁ Ἰησοῦς παρὰβάλλει ἐν τοῖς στίχοις τούτοις τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν καὶ δεικνύει, ὅτι, καθὼς ὁ ὀφθαλμὸς πολὺ συντελεῖ εἰς τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῶν μελῶν τοῦ σώματος, ὡς φωτίζων καὶ καθοδηγῶν αὐτά, οὕτω καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου πολὺ συντελεῖ εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν ἐσωτερικῶν διαθέσεων αὐτοῦ. Ὡστε ἡ ἔννοια τῶν ἐν τοῖς στίχοις τούτοις λόγων τοῦ Σωτῆρος εἶνε αὕτη· «Καθὼς ὁ ὀφθαλμὸς εἶνε λύχνος τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου, ἥτοι φωτίζει τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾧ, ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς τυφλωθῇ, παρὰκωλύει τὴν ἐνέργειαν τῶν μελῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὡς ἐπισκοτίζων αὐτά, οὕτω καὶ ὁ πνευματικὸς ὀφθαλμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἥτοι ὁ νοῦς αὐτοῦ, ἔταν εἶνε ὑγιής, καθίστασι τὸν ἀνθρώπον ἠθικόν, ἔταν δὲ εἶνε πονηρὸς, πληροῖ αὐτὸν ποικίλων κακῶν καὶ ἐμποδίζει τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Ἐὰν λοιπὸν ὁ νοῦς (τὸ φῶς),

σου σκοτεινὸν ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος
24 ἔστί, τὸ σκότος πόσον; Οὐδείς δύναται δυσὶ κυρίοις δου-
λεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
ἢ ἐνὸς ἀντιθέεται καὶ τοῦ ἐτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύ-
25 νασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ· Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,

ὅστις ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς φωτισμὸν τοῦ σώματος καὶ
τῆς σαρκὸς τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε σκοτεινός, τότε πόσον εἶνε τὸ
σκότος, ὑφ' οὗ περιβάλλεται ὁ ἄνθρωπος; δηλ. βαθὺ καὶ
πυκνόν».

Στίχ. 24. «Ἐνὸς ἀντιθέεται». Τὸ ἀντέχεσθαί τινος δηλοῖ
τὸ κρατεῖσθαι ἀπὸ τινος, τὸ μένειν πιστῶς εἰς τινα, τὸ προσ-
κολλησθαι τινι.

«Μαμωνᾶς» εἶνε χιλιδικὴ λέξις, δηλοῦσα πλοῦτον, θη-
σαυρόν. Ὁ πλοῦτος ἐνταῦθα προσωποποιεῖται. Ὁ Σωτὴρ κα-
ταπολεμῶν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ τὴν γνώμην ἐκείνων, οἵτινες
φρονοῦσιν, ὅτι ἡ μεγάλη πρὸς τοὺς ἐπιγεῖους θησαυροὺς ὄρεξις
δύναται νὰ συνυπάρξῃ μετὰ τῆς δικαιοσύνης πρὸς τὸν Θεὸν ἀγά-
πης, λέγει ὅτι τοῦτο εἶνε ἀδύνατον· διότι ἢ τὸ ἐν θέλει μι-
σήσει καὶ τὸ ἕτερον ἀγαπήσει ἢ εἰς τὸ ἐν θέλει προσκολληθῆ
καὶ τὸ ἄλλο θέλει καταφρονήσει. Οὐδείς δύναται συγχρόνως
νὰ ὑπηρετῇ δύο κυρίους, τὸν Θεὸν καὶ τὸν μαμωνᾶν. Ὁ
Σωτὴρ μέμφεται ἐνταῦθα οὐχὶ ἐκείνους, οἵτινες ἀποκτῶσι
χρήματα, ἀλλ' ἐκείνους, οἵτινες εἶνε δούλοι τῶν χρημάτων,
εἶνε πλεονέκται καὶ φιλόργυροι.

Στίχ. 25. Ὁ Χριστὸς λέγει· «Ἐπειδὴ δὲν δύναται τις νὰ
ὑπηρετῇ συγχρόνως τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλοῦτον, διὰ τοῦτο σᾶς
συμβουλεύω, ἐὰν θέλητε νὰ διατηρῆτε τὴν πίστιν σας πρὸς
τὸν Θεόν, νὰ μὴ ἀγωνίζησθε ὑπὲρ τῆς ζωῆς σας λέγοντες
τί θὰ φάγωμεν καὶ τί θὰ πῖωμεν, μηδὲ ὑπὲρ τοῦ σώματός σας,
τί θὰ ἐνδυθῶμεν. Ἡ μετ' ἀγωνίας μέριμνα περὶ τῆς συντη-
ρήσεως τῆς ζωῆς καὶ τοῦ σώματος σᾶς ὡθεὶ εἰς τὴν φιλαργυ-

Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε καὶ τί πίνητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. Οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶ τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; Ἐμβλέψατε εἰς 26 τὰ πειτεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, οὗ οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. Οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν 27 ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα; Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μερι-

ρίαν, σὰς καθιστᾷ ὀλιγοπίστους, ἐλαττοῖ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν καὶ πεποίθησίν σας.

Δὲν εἶνε ἡ ζωὴ (ψυχὴ) ἀνώτερόν τι τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα δὲν εἶνε ἀνώτερόν τι τοῦ ἐνδύματος; Δὲν ἔχετε πεποίθησιν, ὅτι ὁ Θεός, ὅστις ἔδωκε ζωὴν καὶ σῶμα, θέλει μεριμνήσει καὶ περὶ τῆς συντηρήσεώς των;»

Στίχ. 26. Ἀφ' οὗ ὁ Χριστὸς ἀνωτέρω εἶπεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι πεποίθησιν εἰς τὸν Θεὸν ὡς τὸν μόνον συντηρητὴν καὶ προνοητὴν αὐτῶν, ἔρχεται καὶ διὰ παραδείγματος ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ νὰ πείσῃ αὐτοὺς λέγων «Παρατηρήσατε μετὰ προσοχῆς, ὅτι ὁ Θεὸς μεριμνᾷ περὶ τῶν πτηνῶν, τὰ ὅποια εἰς τὸν ἀέρα ἵπτανται καὶ τὰ ὅποια εἶνε κατώτερα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἔχετε πεποίθησιν, ὅτι μᾶλλον περὶ τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου θέλει προνοήσει».

Στίχ. 27. Ὁ Χριστὸς μεταχειρισθεὶς τὴν ἔκφρασιν «προσθεῖναι πῆχυν ἓνα» ὑπενόει δι' αὐτῆς τὴν αὐξήσιν καὶ ἐπέκτασιν τοῦ ἀναστήματος τοῦ ἀνθρώπου. Ὡστε ἡ ἔννοια τῶν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ λόγων τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη· «Τίς ἐξ ὑμῶν ἔχων τὸν νοῦν του προσηλωμένον εἰς τὰς βιοτικὰς μερίμνας δύναται νὰ αὐξήσῃ τὸ αὐτοῦ ἀνάστημα κατὰ ἓνα πῆχυν; Ἡλικία ἔρμ. ἀνάστημα.

Στίχ. 28 — 29. Ἀφ' οὗ ὁ Σωτὴρ ἀνωτέρω ὠμίλητε περὶ τῆς ἀναγκαιᾶς τροφῆς καὶ ἔδειξεν, ὅτι οὐδὲ περὶ ταύτης πρέπει τις νὰ μεριμνᾷ καὶ φροντίζῃ, μεταβιβάζει εἰς νέον

μνάτε ; Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς ἀξάνει”
29 οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει· λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομῶν
30 ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. Εἰ δὲ
τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς
κλίβανον βαλλόμενον ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ
31 πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι ; Μὴ οὖν μεριμνήσητε
λέγοντες Τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα ;

ἀντικείμενον μερίμνης, εἰς τὸ περὶ ἐνδύματος, συμβουλευῶν ἡμᾶς, ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ φροντίζωμεν καὶ περὶ ἐνδυμάτων. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου προτρέπει ἡμᾶς νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἐν τῷ ἀγρῷ φυόμενα κρίνα, τὰ ὅποια ἡ χεὶρ τοῦ ἀνθρώπου δὲν περιποιεῖται, τὰ ὅποια δὲν κοπιᾷζουσιν οὐδὲ νήθουσι οὐδὲ ὑφαίνουσιν, ὅπως κατασκευάσωσι τὰ ποικιλόχρα ἐνδύματά των, διότι ὁ Θεὸς προνοεῖ περὶ αὐτῶν. Τοιοῦτο λαμπρὸν καὶ ποικιλόχρου ἐνδύμα, ὅπερ τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ περιβάλλονται, οὐδ’ αὐτὸς ὁ μεγάλοπρεπέστατος τῶν βασιλέων Σολομῶν ἐνεδύθη (πρβλ. Β’. Παρ. κλειπ. Θ’. 15).

Στίχ. 30. Ἡ λέξις «χόρτος» ἐκφράζει τὴν ἔννοιαν τοῦ γένους, ὑπὸ τὴν ὁποίαν τὰ κρίνα ὑπάγονται ὡς εἶδος. Ἡ δ’ ἔννοια τῶν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ λόγων τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη· « Ἐὰν ὁ Θεὸς ἐνδύῃ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, ὅστις σήμερον ὑπάρχει καὶ αὔριον ρίπτεται εἰς τὸν κλίβανον (εἰς τὸν φούρνον), ὅπως ἀφανισθῆ, πολλῶ μᾶλλον θέλει ἐνδύσει ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες δὲν θέλομεν ἀφανισθῆ, ὡς τὰ χόρτα καὶ τὰ κρίνα, ἀλλὰ θέλομεν τύχει καλλιτέρου βίου. Ὡστε δὲν ἔπρεπε νὰ εἴμεθα ὀλιγόπιστοι, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν πίστιν καὶ πεποιθήσιν εἰς τὸν Θεόν, ὅστις θέλει μεριμνήσει περὶ τοῦ ἐνδύματος μας».

Στίχ. 31—32. «Μὴ οὖν μεριμνήσητε» κτλ.. Ὁ Σωτὴρ ἐκφράζει ἐν ταῖς στίχοις τούτοις τὸ συμπέρασμα τῶν ἀπὸ τοῦ 25 στίχου λεχθέντων. Ἡ δ’ ἔννοια αὐτοῦ εἶνε· «Σεῖς οἱ χρι-

πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατήρ 32
ὑμῶν ὁ οὐράνιος διὰ χρῆζετε τούτων ἀπάντων. Ζητεῖτε 33
δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην
αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Μὴ οὖν 34
μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει
τὰ ἑαυτῆς· ἀρκεῖδὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

στιανοὶ δὲν πρέπει νὰ μεριμνᾶτε τί θὰ φάγητε ἢ τί θὰ πίνητε ἢ τί θὰ ἐνδυθῆτε· διότι περὶ τοιούτων προσκαίρων καὶ φθαρτῶν μόνον οἱ περὶ τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ σαρκικὰ ἀσχολούμενοι ἐθνικοὶ φροντίζουν. Τοσοῦτο μᾶλλον δὲν πρέπει νὰ μεριμνᾶτε περὶ αὐτῶν, διότι ὁ οὐράνιος Θεὸς γινώσκει τίνων ἔχετε ἀνάγκην. Ἐπομένως ἡ μερίμνα καὶ ἡ φροντίς σας εἶνε περιττή».

Στίχ. 33. Ἡ ἔννοια τῶν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ λόγων τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη· «σεῖς οἱ χριστιανοὶ ὀφείλετε πρῶτον νὰ ζητῆτε τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶνε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ, καὶ τότε θὰ εἰσθε βέβαιοι, ὅτι εἰς τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ θὰ προστεθῶσι καὶ ταῦτα πάντα, δηλ. τὸ φαγητόν, τὸ ποτόν καὶ τὸ ἐνδυμα». Ὡστε ταῦτα πάντα ἀναφέρονται εἰς τοὺς 31 καὶ 32 στίχους.

Στίχ. 34. «Ἡ γὰρ αὔριον». Ἐνταῦθα προσωποποιεῖται ἡ αὔριον. «Ἡ κακία» δηλοῖ ἐνταῦθα τὴν ταλαιπωρίαν, τοὺς κόπους, τὰ βόσκανα. Ἡ δ' ἔννοια τοῦ στίχου τούτου εἶνε αὕτη· «σεῖς οἱ χριστιανοὶ μὴ φροντίσητε περὶ πραγμάτων ἀνηκόντων εἰς τὴν αὔριαν ἡμέραν, εἰς τὸ μέλλον· διότι ἡ αὔριαν ἡμέρα, τὸ μέλλον, θέλει μεριμνήσει περὶ τῶν ἑαυτῆς πραγμάτων. Πρέπει ν' ἀρκεσθῆτε εἰς τὰς ταλαιπωρίας καὶ τοὺς κόπους, τοὺς ὁποίους καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑποφέρετε, χωρὶς νὰ σκέπτησθε περὶ μελλόντων κόπων καὶ ταλαιπωριῶν. Ἐκάστη ἡμέρα ἄς σκέπτηται περὶ τῶν ἑαυτῆς πραγμάτων».

§ 13. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ κατακρίσεως
τοῦ πλησίον.

13

(Ζ' 1—12).

1 Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἐν ᾧ γὰρ κρίμαι κρί-
2νετε κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετροῦ-
3θήσεται ὑμῖν. Τί δὲ βλέπετε τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῶ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ

Στίχ. 1. Ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται νὰ καυτηριάσῃ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ τῷ Ζ' καὶ ἄλλας κακίας, αἱ ὁποῖαι ἐπεκράτουν παρὰ τῷ ἰουδαϊκῷ λαῷ. Τὸ κρίνειν ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ κατακρίνειν, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Κ. Διαθήκης (*Ρωμ. Β' 1. ΙΔ' 4. Γαλατ. Ε' 10). Ὁ Ἰησοῦς λέγει· «Μὴ κατακρίνετε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἵνα μὴ καὶ σεῖς κατακριθῆτε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ». Κατὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ὁ χριστιανός, ὅστις δὲν κατακρίνει τὰ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἄλλων σφάλματα, θέλει κατακριθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 2. Ἐν ᾧ γὰρ κρίμαι κρίνετε, κριθήσεσθε κτλ.. Ἡ ἐν ἐνταῦθα δηλοῖ τὸ ὄργανον, τὸ μέσον. Κρίμα ἐννοεῖ ἐνταῦθα τὸ κατάκριμα. Ὡστε ἡ ἐννοια τῶν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ λόγων τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη· «Δι' οὗ κατακρίματος ἢ δι' ἧς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως κρίνετε τοὺς ἄλλους, διὰ τῆς αὐτῆς θέλετε κριθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' οὗ μέτρου μετρεῖτε τὴν ἀξίαν τῶν ἄλλων, διὰ τοῦ αὐτοῦ μέτρου θὰ μετρηθῆ ἡ ἀξία σας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ».

Στίχ. 3. Κάρφος εἶνε λεπτὸν ἄχυρον, ξυλαράκι, καὶ δηλοῖ μεταφορικῶς τὸ μικρὸν σφάλμα. Δοκὸς εἶνε μέγα ξύλον, ἐπίμηκες καὶ δηλοῖ μεταφορικῶς τὸ μέγα σφάλμα. Ὡστε ὁ Σωτὴρ ἐξελέγχει ἐκείνους, οἵτινες, ἐν ᾧ εἶνε πλήρεις μεγάλων σφαλμάτων, κατακρίνουσι τοὺς ἄλλους διὰ μικρὰ καὶ μηδαμινὰ σφάλματα.

κατανοεῖς; Ἡ πῶς ἔρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, Ἄφες ἐκβάλω 4
τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν
τῷ ὀφθαλμῷ σου; Ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δο- 5
κὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβα-
λεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. Μὴ 6
δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς कुσὶ μηδὲ βάλῃτε τοὺς μαργαρίτας

Στίχ. 4. Ὁ Σωτὴρ λέγει ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ· «Εἰς τί στηριζόμενος, ὦ χριστιανέ, θὰ εἴπῃς εἰς τὸν ἀδελφόν σου, ἄφες νὰ σοῦ ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, ἢτοι ἄφες νὰ διορθώσω τὸ μικρὸν σου σφάλμα, καὶ δὲν βλέπεις, ὅτι ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου ὑπάρχει δοκός, ἢτοι ὅτι εἶσαι μεστὸς καὶ πλήρης πολλῶν καὶ μεγάλων σφαλμάτων».

Στίχ. 5. Ὁ Σωτὴρ λέγει ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ, ὅτι ἐκεῖνοι, οἵτινες ζητοῦσι νὰ διορθώσωσι τὰ μικρὰ σφάλματα τῶν ἄλλων, ὀφείλουσι πρῶτοι αὐτοὶ νὰ διορθώσωσι τὰ ἑαυτῶν, νὰ παύσωσιν αὐτοὶ βρυτάτα ἁμαρτάνοντες· ἄλλως δὲ εἶνε ὑποκριταί, ὑποκρινόμενοι τοὺς διδασκάλους τῆς ἠθικῆς».

Στίχ. 6. «Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς कुσὶ» κτλ.. Τινὲς νομίζουσιν, ὅτι οὗτος ὁ στίχος δὲν εὐρίσκεται ἐν συναφείᾳ καὶ σχέσει πρὸς τοὺς προηγουμένους στίχους, ἀλλὰ πλανῶνται δεινὴν πλάνην. Ἰδοὺ δὲ ποία εἶνε ἡ σχέσηις· Ἄφ' οὗ ὁ Ἰησοῦς ἀνωτέρω εἶπεν, ὅτι δύναται τις νὰ διορθώσῃ τὰ σφάλματα τῶν ἀδελφῶν του, ἐὰν αὐτὸς ὁ ἴδιος πρότερον καθαρισθῇ ἀπ' αὐτῶν, ἔρχεται νὰ δείξῃ ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ, ὅτι ὁ ἀπηλλαγμένος σφαλμάτων καὶ ἐλαττωμάτων ὀφείλει νὰ παράσχῃ τὴν διδασκαλίαν του εἰς ἀνθρώπους, οἵτινες δύνανται νὰ συνετισθῶσι καὶ διορθωθῶσι, καὶ οὐχὶ εἰς ἀμετανοήτους καὶ ἀδιορθώτους ἀνθρώπους, οἵτινες χλευάζουσι καὶ σκώπτουσιν αὐτήν. Λέγων δὲ ὁ Σωτὴρ «τὸ ἅγιον» ἐννοεῖ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ κήρυγμα τῶν ἀληθειῶν τοῦ εὐαγγελίου, ἅτινα διὰ τὸ πολῦτιμον αὐτῶν παραβάλλει καὶ πρὸς τοὺς μαργαρίτας. Παραβάλλει

ὕμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὐρή-
8 σετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοι-

δὲ τοὺς ἀμετανοήτους καὶ ἀδιορθώτους ἀνθρώπους πρὸς τοὺς κύνας καὶ τοὺς χοίρους, οἵτινες ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ὡς ἀκάθαρτα καὶ λίαν καταπεφρονημένα ζῷα (Φιλ. Γ' 2. Β' Πέτρ. Β' 22).

«Καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς»· καὶ στραφέντες ἀπὸ τῶν ἀγίων καὶ τῶν μαργαριτῶν, ἦτοι ἀπὸ τῶν ἀληθειῶν τοῦ εὐαγγελίου, ῥήξωσιν ὑμᾶς, ἦτοι καταδιώξωσι καὶ σχίσωσιν ὑμᾶς τοὺς κήρυκας καὶ τοὺς διδασκάλους τοῦ εὐαγγελίου.

Ὡστε ἡ ἔννοια τῶν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ λόγων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη· «Σεῖς οἱ μαθηταὶ καὶ ὀπαδοὶ μου μὴ δώσητε τὰ ἄγια, ἦτοι μὴ κηρύξῃτε τὰς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου, αἵτινες εἶνε τόσον πολῦτιμοι ὡς οἱ μαργαρίτι, εἰς τοὺς κύνας καὶ τοὺς χοίρους, ἦτοι εἰς διεφθαρμένους καὶ ἀδιορθώτους ἀνθρώπους, οἵτινες θὰ χλευάσωσι, θὰ σκώψωσιν αὐτὰς καὶ θὰ ᾄδωσιν οἱ ἄσπονδοι ἐχθροὶ σας, χωρὶς νὰ ὑπάρχη ἡ ἐλπίς νὰ συνετισθῶσιν οὗτοι καὶ νὰ ἐπιστραφῶσιν εἰς τὴν διδασκαλίαν μου». Κατὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Σωτῆρος ὁ κῆρυξ τοῦ εὐαγγελίου ὀφείλει νὰ μεταδίδῃ τὰς ἀληθείας τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς ἀνθρώπους, οἵτινες δύνανται νὰ διορθωθῶσι, μετανοήσωσι καὶ ἐπιστραφῶσιν εἰς αὐτόν, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς πεπωρωμένους ἀνθρώπους· διότι τὸ ἔργον αὐτοῦ θέλει εἶναι οὐ μόνον μάταιον, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβές. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ προσεῖχον πολὺ νὰ μὴ μεταδίδωσι τὰ μυστήρια τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς ἀδοκιμάστους ἀνθρώπους.

Στίχ. 7 — 8. Ἐφ' οὗ ὁ Σωτὴρ εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ὀφείλουσι νὰ θεραπεύωσι τὰ σφάλματά των, ἐὰν θέλωσι νὰ ᾄδωσι διδασκαλοὶ τῶν ἄλλων, λέγει ἐν τοῖς στίχοις

γήσεται. "Η τίς ἐσιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ 9
ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; Καὶ ἐὰν 10
ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; Εἰ οὖν ὑμεῖς, 11
πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέ-
κνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐ-

τούτοις, ὅτι πρὸς θεραπείαν τῶν σφαλμάτων ὀφείλουσι νὰ ζη-
τῶσι καὶ τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν διὰ προσευχῆς. Αἰτεῖτε, ζη-
τεῖτε, κρούετε εἰνε κλιμακωτὸν σχῆμα, καθ' ὃ τὸ ζητεῖν εἶνε
ἰσχυρότερον τοῦ αἰτεῖν· τὸ κρούειν δηλοῖ τὸ νὰ προσεύχηται
τις μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ ἐπιμονῆς καί, ἐὰν ἡ θύρα τῆς θείας
εὐσπλαγγχίας εὐθέως δὲν ἀνοιχθῆ, ὀφείλει ὁ προσευχόμενος νὰ
περιμένῃ. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν, δηλ. δόματα ἀγαθὰ, ὡς δηλοῦ-
ται ἐκ τοῦ κατωτέρω 11 στίχου.

Στίχ. 9 — 10. Διδάσκει περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας.
"Ὁν ἐὰν αἰτήσῃ" ὅς, ἐὰν αὐτὸν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, ἐπιδώ-
σει κτλ.. Ὁ Σωτὴρ διδάσκει ἐνταῦθα, τί πρέπει νὰ ζητῶμεν
παρὰ τοῦ Θεοῦ, δηλ. πνευματικὰ ἀγαθὰ, ὡς λ. γ. τὴν ἄφε-
σιν τῶν ἁμαρτημάτων μας καὶ τὴν ὑποστήριξίν μας ἐκ μέρους
αὐτοῦ. Καθὼς οἱ πατέρες δίδουσιν εἰς τὰ αἰτοῦντα τέκνα
πᾶν ὅ,τι αὐτοῖς συμφέρει πρὸς συντήρησιν αὐτῶν, οὕτω καὶ ὁ
οὐράνιος πατὴρ χορηγεῖ εἰς ἡμᾶς τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ καὶ
τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, ἥτις εἶνε ὠφέλιμος καὶ χρήσιμος.

Στίχ. 11. Ὁ Σωτὴρ καλεῖ ἐνταῦθα πάντας τοὺς ἀνθρώ-
πους πονηροὺς πρὸς διαστολὴν τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ. Ὁ
Θεὸς εἶνε φύσει ἀγαθὸς καὶ κακία ἐν αὐτῷ δὲν δύναται νὰ
ὑπάρχῃ, ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος φύσει κλίνει πρὸς τὸ πονηρὸν, διότι
ἐξησθένησεν ἕνεκα τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτημάτων. Ὡστε ἡ
ἀγαθότης τοῦ ἀνθρώπου παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἀγαθότητα
τοῦ Θεοῦ εἶνε πονηρὴ. Ἡ ἔννοια λοιπὸν τῶν ἐν τῷ στίχῳ
τούτῳ λόγων τοῦ Σωτῆρος εἶνε αὕτη· Ἐὰν λοιπὸν σεῖς, εἰ καὶ
εἴσθε πονηροί, δηλ. ἐξησθενημένοι ἕνεκα τοῦ προπατορικοῦ

12 ρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτουσιν αὐτόν; Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφηταί.

§ 14. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ τῆς ὁδοῦ
τῆς αἰωνίου μακαριότητος.

(Ζ' 13—14).

13 Εἰσελθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· οὐ πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπόλειαν, καὶ

ἀμαρτημάτων καὶ ἐπιρροπῆς εἰς τὸ πονηρόν, γνωρίζετε νὰ διδῆτε τὰ καλὰ καὶ χρήσιμα εἰς τὰ τέκνα σας, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατήρ σας ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς θέλει δώσει τὰ ἀγαθὰ εἰς τοὺς αἰτουστας αὐτόν;». Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς (ΙΑ' 13) ἀντὶ «δώσει ἀγαθὰ» ἔχει «δώσει Πνεῦμα Ἅγιον», διότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶνε ἡ πηγὴ τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν καὶ χαρισμάτων.

Στίχ. 12. «Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε» κτλ. Ὁ Σωτὴρ περατοῖ ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίαν του καὶ ἀνακεφαλαιοῖ πάντα ὅσα ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου Ε' στίχου 17 εἶπε περὶ καθηκόντων, τὰ ὅποια ἔχει τις πρὸς τὸν πλησίον. Ὅτι δὲ ἐν τῷ 12 τούτῳ στίχῳ γίνεται ἡ ἀνακεφαλαιώσις τῶν εἰρημένων καταδεικνύουσι καὶ τὸ συμπερασματικὸν αὐτῶν καὶ αἱ λέξεις· «οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφηταί». Ἡ δ' ἔννοια τῶν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ λόγων τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη· «Πάντα ὅσα θέλετε νὰ σᾶς κάμνωσιν οἱ ἄνθρωποι, ταῦτα κάμνετε καὶ σεῖς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, δηλ. ἐκτελεῖτε τὰ πρὸς τὸν πλησίον καθήκοντα, τὰ ὅποια συμπεριλαμβάνονται εἰς τὸ «Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν»· διότι τοῦτο εἶνε τὸ θεμελιώδες πνεῦμα καὶ ἡ οὐσία τῆς διδασκαλίας τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν».

Στίχ. 13. Ὁ Σωτὴρ δίδει ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου διαφόρους νοουθεσίας καὶ συμβουλὰς εἰς τοὺς ἀκροατάς του, ὅπως

πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς· ὅτι στενὴ ἡ πύλη, ¹⁴
καὶ τεθλιμμένη ὁ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ
ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν.

¹⁵ § 15. Περὶ τῶν ψευδοδιδασκάλων.

m *ψευδοπροφητῶν* (Ζ' 15—23).

Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρ- ¹⁵
χονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι

δυναθῶσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν αἰωνίαν μακαριότητα, παρί-
στησι δέ, ὅτι ὅσα συνέστησεν αὐτοῖς δὲν εἶνε εὐκόλα, ἀλλὰ
δυσκολώτατα.

«Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης». Πυῦ ἄγει ἡ εἴσοδος
αὕτη, ἀναφέρει ὁ κατωτέρω 14 στίχος, δηλ. εἰς τὴν ζωὴν, εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. «Ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ
ὁδὸς». Διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ Σωτὴρ παρέστησεν εἰκονικῶς
τὴν κλίσιν καὶ τὴν ῥοπὴν πολλῶν ἀνθρώπων εἰς τὰς ἐπιθυμίας
καὶ τὰς ἡδονάς. Πᾶς τις, λέγει ὁ Σωτὴρ, εἰσέρχεται εὐκόλως
διὰ τῆς πλατείας πύλης εἰς τὴν εὐρύχωρον ὁδὸν τῶν ἡδονῶν καὶ
τῶν ἀπολαύσεων καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ τὴν κόλασιν.

Στίχ. 14. Διὰ τῶν στίχων τούτων ὁ Σωτὴρ παρίστησιν
εἰκονικῶς τὴν δυσχερῆ εἴσοδον τῶν ἀνθρώπων εἰς βίον πλήρη
θλίψεων καὶ στερήσεων, διωγμῶν καὶ βασάνων· ὅπως δὲ εἰσ-
έλθῃ τις εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὀφείλει νὰ περάσῃ τὴν
στενὴν πύλην καὶ νὰ βαδίσῃ τὴν τεθλιμμένην ὁδόν, ἥτοι νὰ
ὑποστῇ θλίψεις καὶ βασάνους ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, νὰ δείξῃ
αὐταπάρνησιν καὶ νὰ κρατήσῃ τῶν σαρκικῶν παθῶν καὶ ἐπι-
θυμιῶν του, αἵτινες ἄγουσιν εἰς τὴν ἀπώλειαν, εἰς τὴν κόλασιν.

Στίχ. 15. Ὁ Χριστὸς συμβουλεύει τοὺς ἀκροατάς, ὅτι,
ἐὰν θέλωσι νὰ εἰσέλθωσιν διὰ τῆς στενῆς πύλης καὶ τῆς τεθλιμ-
μένης ὁδοῦ εἰς τὴν ζωὴν, ὀφείλουσι νὰ ἀποφεύγωσι τὰ εἰς
τοῦτο ἐμπόδια, τὰ ὅποια παρεμβάλλουσι διὰ τῆς πονηρᾶς δι-

16 λύκοι ἄρπαγες. Ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε
αὐτούς· μὴ τι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ
17 ἀπὸ τριβόλων σῦκα ; Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρ-
ποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πο-
18 νηροὺς ποιεῖ. Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πο-
νηροὺς ποιεῖν οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς
19 ποιεῖν. Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτε-

δασκαλίας των «οἱ ψευδοπροφῆται». Διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐννοεῖ ὁ Χριστὸς τοὺς ψευδοδιδασκάλους, οἵτινες θὰ ἐμφανισθῶσι φέροντες ἐνδύματα προβάτων, ἦτοι ἐνδύματα ἀθῶν καὶ ἡμέρων, ἐν ᾧ ἐσωτερικῶς θὰ ᾧσι λύκοι ἄρπαγες. Τοὺς τοιοῦτους λοιπὸν ψευδοδιδασκάλους, οἵτινες θὰ ᾧσι φαῦλοι τὸν βίον καὶ θὰ ὑποκρίνωνται τὴν εὐσέβειαν, ὀφείλουσιν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ ν' ἀποφεύγωσιν, ἐὰν θέλωσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ βασιλεῖαν τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 16. Ὁ Χριστὸς συμβουλεύει τοὺς ἀκροατὰς του, ὅτι δύνανται νὰ διακρίνωσι τοὺς ψευδοδιδασκάλους, ἐὰν ἀποβλέπωσιν εἰς τοὺς καρποὺς αὐτῶν, ἦτοι εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν.

«Ἀκανθαὶ καὶ τριβόλοι» εἶνε θάμνοι χειρίστοι, οἵτινες οὐδὲν δύνανται νὰ παράγωσι καλόν. Ἡ δ' ἐννοια εἶνε· «Καθὼς δὲν δυνάμεθα ἐκ τοιούτων θάμνων νὰ ἔχωμεν κάλλιστα προϊόντα, ὡς σταφυλὰς καὶ σῦκα, οὕτω καὶ ἐκ τῶν ψευδοδιδασκάλων δὲν δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν καλοὺς καὶ ὠφελίμους καρποὺς».

Στίχ. 17—18. Ἐν τοῖς στίχοις τούτοις οἱ ψευδοπροφῆται περιγράφονται ὡς νοσηρὰ δένδρα. Ἡ δ' ἐννοια τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη· «Καθὼς δηλ. εἶνε βέβαιον, ὅτι δὲν συλλέγονται σταφυλαὶ καὶ σῦκα ἐξ ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, οὕτω βέβαιον εἶνε ἐπίσης, ὅτι καρποὶ καλοὶ παράγονται ἐκ δένδρου ἀγαθοῦ, καρποὶ δὲ πονηροὶ ἐκ νοσηροῦ δένδρου».

Στίχ. 19. Ἡ ἐννοια τοῦ στίχου τούτου εἶνε αὕτη· «Καθὼς Ἰω. ὁ Πρώδρομος (Ματθ. Γ' 10) εἶπεν, ὅτι πᾶν δένδρον μὴ

ται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Ἐραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐ- 20
τῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, 21
Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν,
ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρα-
νοῖς. Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ Κύριε, 22

ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται διὰ τῆς ἀζίνης καὶ εἰς πῦρ
βάλλεται, οὕτω καὶ ὁ Ἰ. Χριστὸς λέγει, ὅτι οἱ πρὸς τοιοῦτο
δένδρον ὁμοιάζοντες ψευδοπροσφῆται ἕνεκα τῶν πονηρῶν αὐτῶν
ἔργων θέλουσιν ὑποστῆ τὴν τύχην τοῦ σαπροῦ δένδρου, ἥτοι
θέλουσι ῥιφθῆ εἰς τὸ πῦρ τῆς αἰωνίου κατὰσσεως καὶ θέλουσι
τιμωρηθῆ».

Στίχ. 20. Ἐνταῦθα διὰ τοῦ ἄραγε ἐκφέρεται τὸ συμπέρα-
σμα τῶν ἀπὸ τοῦ 17 στίχου λεχθέντων.

Στίχ. 21—23. Ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνωτέρω εἶπε δι' εἰκони-
κοῦ λόγου περὶ τῶν καρπῶν τῶν ψευδῶν διδασκάλων, ἥτοι
περὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, ἐκφέρει τοῦτο κυριολεκτικῶς εἰς τοὺς
στίχους 21—23 λέγων, ὅτι οἱ διδάσκαλοι οὗτοι δὲν δύναν-
ται νὰ τύχωσι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐπειδὴ δὲν πα-
ράγουσι καλοὺς καρπούς, καλὰ ἔργα.

Στίχ. 21. «Κύριε, Κύριε». Πλὴν τοῦ Θεοῦ λέγεται ἐν τῇ
Καινῇ Διαθήκῃ Κύριος καὶ ὁ Ἰησοῦς. Ἡ δὲ ἔννοια τῶν ἐν
τῷ 21 τούτῳ στίχῳ λόγων τοῦ Σωτῆρος εἶνε αὕτη· «Οὐχί
πάντες, οἵτινες ὁμολογοῦσιν ἐμὲ Κύριον καὶ ἐξουσιαστὴν
πάντων τῶν κτισμάτων, ἥτοι Θεόν, θὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐκ τῶν ὁμολογούντων
ἐμὲ τοιοῦτον, οἵτινες ποιοῦσι τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ
ἐν οὐρανοῖς. Δὲν ἀρκεῖ, λέγει ὁ Σωτὴρ, νὰ κηρύττῃ τις, ὅτι
εἶνε ὁπαδὸς καὶ μαθητὴς μου, δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶνέ τις ὀνόματι
μόνον χριστιανός, ἀλλὰ διὰ τοῦ βίου καὶ τῶν καλῶν ἔργων
του πρέπει νὰ δεικνύηται ἀληθῶς τοιοῦτος».

Στίχ. 22 — 23. Ὁ Σωτὴρ ἐν τοῖς στίχοις τούτοις λέγει·
«Πολλοί, οἵτινες ἐπεκαλέσθησαν καὶ ὠμολόγησαν τὸ ὄνομα
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Κύριε, οὐ τῷ σῶ ὀνόματι προεφητεύσαμεν καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δύ-
23νάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐ-
τοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ
ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

§ 16. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ τῆς ζωῆς
καὶ τῆς νεκροῦς πίστεως.

(Ζ' 24—27).

24 Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ
ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ὤκο-
25δόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῆν πέτραν· καὶ κατέβη ἡ
βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι

μου ἐπὶ τῆς γῆς, θέλουσιν ἐμφρασιθῆ κατὰ τὴν δευτέραν πα-
ρουσίαν ἐνώπιον ἐμοῦ καὶ θὰ λέγωσι: Δὲν εἴμεθα ἡμεῖς, οἵτινες
ἐμπνευσθέντες προφητικῶς προσέλεγόμεν τὰ μελλόντα, ἐξεβά-
λομεν δαιμόνια καὶ ἐποιήσαμεν πολλὰ θαύματα; Δὲν εἴμεθα
ἡμεῖς μαθηταὶ καὶ ὀπαδοὶ σου; Ἄλλ' ἐγὼ θὰ ἀπαντήσω,
ὅτι οὐδεμίαν γνωριμίαν μετ' αὐτῶν ἔχω, καὶ θὰ εἶπω εἰς αὐ-
τούς ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἀπ' ἐμοῦ καὶ ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὴν
κόλασιν». Διὰ τῶν εἰρημένων ὁ Σωτὴρ θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι
οὐ μόνη ἡ πίστις δὲν ἰσχύει χωρὶς ἔργων, ἀλλ' οὐδὲ ἡ τῶν
θαυμάτων ἐπίδειξις ὠφελεῖ τι τὸν θαυματουργοῦντα χωρὶς
ἀρετῆς. Ἐὰν ὁ θαυματουργῶν ἐτιμῆθῃ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ με τοι-
οῦτο χάρισμα καὶ δεικνύῃ μετὰ ταῦτα αἰσχρὸν βίον, οἷον
ἔδειξεν Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, θὰ κολασθῆ καὶ θὰ τιμωρηθῆ·
διότι ἐγένετο ἀγνώμων καὶ ἀνκίσθητος πρὸς τὸν τιμῆσαντα
αὐτόν.

Στίχ. 24—25. «Πᾶς οὖν» κτλ.. Καθ' ἑλξιν ἀντὶ τοῦ
«πάντα οὖν, ὅστις...». Χάριν δὲ ἐμφάσεως ἐτέθη ἡ ὀνομα-
στική «πᾶς». Διὰ δὲ τοῦ συμπερασματικοῦ οὖν, ὁ Σωτὴρ ἔρχε-
ται εἰς τὸν ἐπίλογον τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρου ὁμιλίαις καὶ τῶν ἰδιαιτέ-

καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσαν· τεθε-
 μελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου ²⁶
 τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθή-
 σεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
 ἐπὶ τὴν ἄμμον· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ πο- ²⁷
 ταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ
 ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη.

ρων νουθεσιῶν, τὰς ὁποίας ἀπὸ τοῦ στίχου 13 τοῦ Ζ' κεφ.
 ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀκροατάς του, θέλων δι' αὐτοῦ νὰ δείξῃ, ὅτι
 θὰ γένηται δεκτὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἐκεῖνος, ὅστις
 μέλλει νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς ἠθικὰς διδασκαλίαις αὐτοῦ. «Τοὺς
 λόγους τούτους»: τὰς ἠθικὰς μου διδασκαλίαις, τὰς ὁποίας
 πρὸ ὀλίγου εἶπον.

«Κατέβη ἡ βροχὴ» κτλ.. Διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ Σωτὴρ
 μεταφορικῶς ἐννοεῖ τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰ διάφορα δυστυχῆ-
 ματα καὶ τοὺς θανάτους καὶ τὰ διάφορα πένθη, τὰ ὁποῖα
 ἐπέρχονται εἰς τοὺς ἀιθρώπους καὶ τὰ ὁποῖα οἱ ἀληθεῖς χρι-
 στιανοὶ οἱ στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς πίστεως ὀρεῖλουσι
 νὰ ὑποφέρωσιν.

Ἡ ἔννοια τῶν ἐν τοῖς στίχοις 24 καὶ 25 λόγων τοῦ Χρι-
 στοῦ εἶνε αὕτη· «Πάντα λοιπόν, ὅστις οὐ μόνον ἀκούει, ἀλλὰ
 καὶ πραγματοποιεῖ τὰς ἠθικὰς μου διδασκαλίαις, θὰ πικρομοι-
 ῶσω μὲ ἀνδρα φρόνιμον, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν του ἐπὶ
 τὴν πέτραν. Καθὼς δὲ ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος οἰκοδομεῖ οἶκον
 ἐπὶ στερεῶν θεμελιῶν καὶ δὲν φοβεῖται νὰ πέσῃ, καὶ ἂν κατ'
 αὐτοῦ ἐπιπέσωσι βροχὴ καὶ ποταμοὶ ἢ πνεύσωσιν ἄνεμοι,
 οὕτω καὶ ὁ ἀληθὴς χριστιανός, ὅστις οἰκοδομεῖ τὴν πίστιν του
 ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων, δὲν πρέπει νὰ φοβῆται, μήπως αὕτη
 κλονισθῇ, ἔστω καὶ ἂν περικυκλωθῇ ὑπὸ πολλῶν κακῶν καὶ
 δυστυχημάτων καὶ προσβληθῇ ὑπὸ πολλῶν συμφορῶν».

Στίχ. 26 — 27. Ἡ δ' ἔννοια τῶν ἐν τοῖς στίχοις τού-

Τ Μ Η Μ Α Β΄,

ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

§ 17. Ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως.

(Ματθ. ΙΓ' 1—23).

1 Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς
2 οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ συνήχθησαν
πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμ-

τοῖς λόγων τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη· «Πάντα, δέ, ὅστις ἀκούει
μὲν τὰς ἠθικὰς μου διδασκαλίας, ἀλλὰ δὲν πραγματοποιεῖ
αὐτάς, θὰ παρομοιώσω μὲ ἄνδρα μωρὸν, ὅστις ὠκοδόμησε τὸν
οἶκόν του ἐπὶ τῆς ἄμμου, ὁ ὅποιος κατέπεσεν, ὅτε προσέβα-
λον αὐτὸν βροχὴ καὶ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι. Τοῦτ'
αὐτὸ δὲ θὰ πάθῃ καὶ ὁ χριστιανὸς ἐκεῖνος, ὅστις δὲν ἐστήριξε
τὴν πίστιν του ἐπὶ ἀγαθῶν ἔργων. Αὕτη θέλει διαλυθῆ, ὅταν
περικυκλωθῆ ὑπὸ πολλῶν συμφορῶν καὶ δυστυχημάτων.

Στίχ. 1. Ὁ Ἰησοῦς ἐξελθὼν τῆς οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν
εἶχον συναχθῆ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ πολλοὶ ὄχλοι καὶ ἐξῶ
τῆς ὁποίας περιέμενον αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
(Μάρκ. Ι' 20. Ματθ. ΙΒ' 47), ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς
Τιβεριάδος. Ὁ εὐαγγελιστὴς λέγων θάλασσαν ἐνταῦθα ἐννοεῖ
τὴν λίμνην τῆς Τιβεριάδος, ἣν οἱ Ἑβραῖοι ἐκάλουν θάλασσαν.

Στίχ. 2. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ὄχλοι εἶχον περικυκλώσει τὸν Χρι-
στὸν καὶ ἐστενοχώρουσαν αὐτόν, ἠναγκάσθη νὰ ἐμβῆ εἰς τὸ ἐν
τῇ λίμνῃ εὐρισκόμενον πλοῖον. Ἐφ' οὗ ὁ Χριστὸς εἰσῆλθεν εἰς
τὸ πλοῖον, ἅπας ὁ ὄχλος εἶχε σταθῆ εἰς τὸν αἰγιαλόν, ἥτοι
εἶχεν ἐκταθῆ καὶ καταλάβει τὴν ἀκτὴν. Ἡ πρόθεσις «ἐπὶ» δη-
λοῖ ἐνταῦθα ἔκτασιν, ἰσοδυναμοῦσα τῇ προθέσει «ἀνα» (ἄρα
καὶ Ματθ. ΙΔ' 19).

βάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἰ-
στήκει. Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέ- 3
γων· Ἴδου ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρου. Καὶ ἐν τῷ 4
σπείρειν αὐτὸν ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἐλ-
θόντα τὰ πετεινὰ κατέφαγεν αὐτά· ἄλλα δὲ ἔπεσον 5
ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, καὶ
εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς, ἡλίου 6
δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥί-
ζαν ἐξηράνθη· ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ 7
ἀνέβησαν αἱ ἀκάνθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά· ἄλλα δὲ ἔ- 8
πεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν ὁ
μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. Ὁ ἔχων 9

Στίχ. 3—9. Μία τῶν παραβολῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶνε καὶ ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως. Παραβολαὶ εἶνε διηγήσεις, ἃς ὁ Κύριος κατεσκεύαζε πρὸς ἀληθῶς συμβαίνοντα πράγματα, θέλων δι' εἰκόνων νὰ παραστήσῃ ἐναργῶς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ἵνα εἰς τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ βαθύτατα ἐντυπῶται καὶ διαμένῃ ἀνεξάλειπτος. Ἐνταῦθα ὁ Σωτὴρ λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν εἰκόνα ἐνός γεωργοῦ, ὅστις ἐξῆλθεν, ἵνα σπείρῃ τὸν σπόρον του. Τί δὲ συνέβη εἰς αὐτόν; Ἐν ᾧ ἔσπειρε τὸν σπόρον του, τινὲς μὲν τῶν κόκκων ἔπεσον εἰς τὴν πεπατημένην ὁδὸν καὶ ἤλθον τα πετεινὰ καὶ κατέφαγον αὐτούς, τινὲς δὲ ἔπεσον εἰς τὸ πετρώδες ἔδαφος, εἰς τὸ ὅποιον δὲν ὑπῆρχε πολὺ χῶμα, καὶ ἐβλάστησαν χωρὶς νὰ γίνῃ ἰκανὴ ρίζα δι' ἔλλειψιν χώματος καὶ ὑγρασίας καὶ διὰ τοῦτο ἐκίχησαν ἕνεκα τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου καὶ ἐξηράνθησαν, ἄλλοι δὲ τῶν κόκκων ἔπεσον εἰς τόπον, ἔνθα ἀκάνθαι ὑπῆρχον, αἱ ὁποῖαι ἐμεγάλωσαν καὶ κατέπνιξαν αὐτούς, ἄλλοι δὲ τῶν κόκκων ἔπεσον εἰς γῆν καλὴν καὶ ἔδωκαν ἀφθόνους καρπούς, καὶ ἄλλος μὲν κόκκος ἔφερεν ἑκατὸν κόκκους, ἄλλος δὲ ἐξήκοντα, ἄλλος δὲ τριάκοντα.

10 ὧτα ἀκούειν ἀκουέτω. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταί
11 εἶπον αὐτῷ· Διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; Ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ
μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέ-
12 δοται. Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευ-

Στίχ. 10. Ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ ὁ Σωτὴρ διακόπτει τὴν διὰ παραβολῶν ὁμιλίαν του, τὴν ὁποίαν ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 24 στίχου συνεχίζων, διότι ἠρωτήθη ὑπὸ τῶν μαθητῶν του διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖ. Πρὸς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δίδει ὁ Σωτὴρ τὴν ἐξήγησιν ἐν τοῖς ἀμέσως κατωτέρω στίχ. 11—17.

Στίχ. 11. Ὅτι· διότι· δέδοται, ἤτοι παρὰ τοῦ Θεοῦ. Τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν εἶνε αἱ μέχρι τοῦδε ἀποκεκρυμμένα ἀλήθειαι περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, αἵτινες διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἐφανερώθησαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ἡ ἔννοια τῶν ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ λόγων τοῦ Χριστοῦ εἶνε αὕτη· «Σεῖς οἱ μαθηταί μου εἰσθε πεφωτισμένοι τὴν διάνοιαν καὶ εἰσθε εἰς κατάστασιν νὰ γνωρίσητε τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Πρὸς τοῦτο προπαρεσκευάσθητε καὶ ἐφωτίσθητε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' οἱ ὄχλοι, ὡς ἀπαράσκευοι, δὲν δύνανται εἰσέτι νὰ κατανοήσωσιν αὐτά. Διὰ τοῦτο ἔχουσιν ἀνάγκη τῶν παραβολῶν, ὥπως μνηθῶσιν αὐτὰ καὶ λάθωσι τελείαν γνῶσιν αὐτῶν».

Στίχ. 12. Ἡ ἔννοια τοῦ στίχου τούτου εἶνε αὕτη· «Σεῖς οἱ μαθηταὶ καὶ ἀπόστολοί μου, οἱ διὰ τοῦ εὐαγγελίου πνευματικῶς φωτισθέντες, δύνασθε ὅλον ἐν νὰ προάγησθε εἰς τὴν γνῶσιν αὐτοῦ καὶ νὰ γίνησθε τελειότεροι ἐν αὐτῷ· «Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται», ἀλλ' οἱ ὄχλοι, δὲν δύνανται, αἵτινες δὲν ἐφωτίσθησαν ὑπὸ τοῦ εὐαγγελίου οὐδὲ ἔλαβον γνῶσιν αὐτοῦ, ἢ, ἐν ἔλαβον ἀτελεῆ γνῶσιν αὐτοῦ, δύνανται ν' ἀπολέσωσι καὶ τὴν γνῶσιν ταύτην, ἐὰν ἐγὼ δι' αἰσθητῶν παραβολῶν δὲν ἔλθω εἰς βοήθειαν αὐτῶν· «Ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ

θήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐ-
 τοῦ. Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ἵνα βλέπον- 13
 τες μὴ βλέπωσι καὶ ἀκούοντες μὴ ἀκούωσι μηδὲ συνῶσι,
 μήποτε ἐπιστρέψωσι· καὶ τότε πληρωθήσεται αὐτοῖς ἡ 14
 προφητεία Ἡσαΐου ἢ λέγουσα· Ἀκοῆ ἀκούετε καὶ οὐ μὴ
 συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέπετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε· ἐπα- 15
 χύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὡπὶ βα-
 ρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμυσαν,
 μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι
 καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσομαι
 αὐτούς. Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέ- 16
 πουσι, καὶ τὰ ὄψα ὑμῶν, ὅτι ἀκούουσιν. Ἀμὴν γὰρ λέγω 17
 ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφηῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν

ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ». Ὁ τέλειος χριστιανὸς προάγε-
 ται· ὁ ἀτελής ἔχει ἀνάγκην ὑποστηρίξεως καὶ αἰσθητοποιή-
 σεως τῶν πραγμάτων.

Στίχ. 13—15. Ἡ ἔννοια τῶν στίχων τούτων εἶνε αὕτη·
 «Ἐπειδὴ οἱ ὄχλοι δὲν προπικρεσκευάσθησαν, ὅπως λάβωσι τε-
 λείαν γνῶσιν τῶν μυστηρίων τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλ'
 ἔχουσι ἀτελεῖ γνῶσιν αὐτῶν, διὰ τοῦτο λαλῶ πρὸς αὐτοὺς διὰ
 παραβολῶν, δηλ. δι' αἰσθητῶν πραγμάτων, ὅπως ἐνισχύσω
 τὴν ἀτελεῖ γνῶσιν αὐτῶν καὶ καταστήσω αὐτοὺς ἱκανοὺς, ἵνα
 εἰσδύσωσι καὶ λάβωσι τελείαν γνῶσιν τῶν μυστηρίων τῆς βα-
 σιλείας τῶν οὐρανῶν· διότι οἱ ὄχλοι, ἐν ᾧ βλέπουσι καὶ ἀκού-
 οῦσι τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐνεργούμενα θαύματα, ἀπιστοῦσι καὶ ἀπορ-
 ρίπτουσι τὴν διδασκαλίαν μου καὶ ὁμοιάζουσι μὲ τοὺς προγό-
 νους των, οἵτινες ἠλέγχοντο ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου διὰ
 τὴν πώρωσιν καὶ σκλήρυνσιν τῆς καρδίας αὐτῶν (Ἡσαΐου Γ'.
 9 καὶ 10).

Στίχ. 16—17. «Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί» κτλ. Ὁ
 Ἰησοῦς μακκαρίζει ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ τοὺς μαθητάς του, ὅτι

ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ
18 οὐκ ἤκουσαν. Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ
19 σπειράντος. Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας
καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ αἶρει τὸ
ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν

δὲν εἶνε ἀμβλείς, ὡς οἱ ὄχλοι, ἀλλὰ βλέπουσι καὶ ἀκούουσι τὴν θεῖαν ἀλήθειαν, γινώσκουσι καὶ ἀποδέχονται αὐτήν. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Σωτῆρος ὑπῆρξαν μᾶλλον μακκῆριοι καὶ εὐτυχεῖς ἢ οἱ προφῆται καὶ οἱ ἄλλοι δίκαιοι καὶ εὐσεβεῖς ἄνδρες τῆς Π. Διαθήκης· διότι εἶδον τὴν παρουσίαν καὶ τὰ θαύματα αὐτοῦ, ἤκουον τὴν φωνὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ἐν ᾧ οἱ προφῆται καὶ οἱ ἄλλοι δίκαιοι ἄνδρες τῆς Π. Διαθήκης ἐπεθύμουν νὰ ἴδωσι καὶ ἀκούσωσι ταῦτα.

Στίχ. 18—23. Ἐφ' οὗ ὁ Σωτὴρ ἀπήντησεν ἐν τοῖς στίχοις 11—17 εἰς τὸ ἐρώτημα τῶν μαθητῶν του, διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖ, ἔρχεται νὰ δώσῃ ἐν τοῖς στίχοις 18—23 τὴν ἐξήγησιν τῆς παραβολῆς τοῦ σπορέως. Ἀναλόγως τῆς ποιότητος τῆς γῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ σπόρος πίπτει, ὁ Ἰησοῦς διακρίνει τέσσαρας τάξεις ἀνθρώπων, εἰς τὰς καρδίας τῶν ὁποίων ρίπτεται ὁ σπόρος, ἤτοι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὑπὸ τῶν σπορέων, οἵτινες εἶνε αὐτὸς ὁ Χριστός, οἱ Ἀπόστολοι αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ κήρυκες τοῦ εὐαγγελίου. Καὶ τὴν μὲν πρώτην τάξιν ἀποτελοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἐννοοῦσιν αὐτόν. Οἱ τοιοῦτοι ὁμοιάζουσι μὲ τὴν ὁδόν, εἰς τὴν ὁποίαν σπεῖρεται ὁ σπόρος, ἀλλὰ δὲν καρποφορεῖ· διότι καθὼς ἡ πατουμένη ὁδὸς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων εἶνε ἀνεπίδεκτος πρὸς καρποφορίαν, οὕτω καὶ αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων τούτων, καίπερ δεχόμεναι τὸν σπόρον τοῦ Θεοῦ, δὲν καρποφοροῦσι, διότι οὗτος ἀρπάζεται ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἤτοι καταστρέφεται ὑπὸ τῶν πονηρῶν πράξεων τῶν ἀνθρώπων. Τὴν δὲ δευτέραν τάξιν ἀποτελοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀκούουσι τὸν

ὄδὸν σπαρείς. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρῶδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν 20
ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς δεχόμενος
καὶ λαμβάνων αὐτόν· οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ 21
πρόσκαιρός ἐστι, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ
τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζεται. Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας 22
σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα
τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει
τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν 23
καλὴν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συν-
ιωῶν· ὅς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ
ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.

λόγον καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς δέχονται αὐτόν. Ἄλλ' οἱ
τοιούτοι ὁμοιάζουσι μὲ πετρῶδη γῆν, διότι, καθὼς αὕτη δε-
χομένη τὸν σπόρον δὲν δύναται νὰ καρποφορήσῃ, ἐπειδὴ δὲν
ἔχει πολὺ χῶμα καὶ ὑγρασίαν καὶ μὲ τὴν θερμότητα τοῦ
ἡλίου ὁ σπόρος καίεται καὶ καταστρέφεται, οὕτω καὶ αἱ καρ-
δίαι τῶν ἀνθρώπων τούτων, δεχόμεναι τὸν σπόρον τοῦ Θεοῦ,
δὲν δύνανται νὰ καρποφορήσωσι, διότι ὁ σπόρος οὗτος κατα-
στρέφεται, ὅταν αἱ καρδίαι αὗται δοκιμάσωσι θλίψεις ἢ διω-
γμούς, εὐθὺς σκανδαλίζονται, εὐθὺς περιπίπτουσιν εἰς ἀπιστίαν,
μὴ δυνάμεναι ν' ἀντιστῶσιν ἐναντίον αὐτῶν. Τὴν τρίτην τά-
ξιν ἀποτελοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λό-
γον τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁμοιάζουσι μὲ τὴν γῆν, ἣτις εἶνε πλήρης
ἀκανθῶν· διότι, καθὼς ἡ τοιαύτη γῆ, δεχομένη τὸν σπόρον,
δὲν δύναται νὰ καρποφορήσῃ, ἐπειδὴ αἱ ἀκάνθαι δὲν ἀφίνοῦσι
τὸν σπόρον ν' ἀναπτυχθῇ, καταπνίγουσιν αὐτόν, οὕτω καὶ αἱ
καρδίαι τῶν ἀνθρώπων τούτων, δεχόμεναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ,
δὲν καρποφοροῦσι, διότι καταπνίγουσιν αὐτόν αἱ ὑλικαὶ μέρι-
μναι καὶ φροντίδες τοῦ κόσμου τούτου. Τετάρτην τάξιν ἀπο-
τελοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον τοῦ
Θεοῦ καὶ ἐννοοῦσι καὶ δικτηροῦσιν αὐτόν. Οἱ τοιοῦτοι ὁμοιά-

§ 18. Ἡ παραβολὴ τοῦ ἄφρονος πλουσίου.

(Λουκ. ΙΒ'. 13—21)

- 13 Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου· Διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ
ἀδελφῷ μου μερίσασθαι τὴν κληρονομίαν μετ' ἐμοῦ. Ὁ
14 δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ
15 μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· Ὁρᾶτε καὶ φυ-
λάσσετε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύ-
ειν τινὶ ἢ ζωῇ αὐτοῦ ἔστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.
16 Εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς λέγων· Ἀιθρώπου τι-
17 νὸς πλοῦσιον εὐφόρησεν ἢ χώρα· καὶ διελογίζετο ἐν
ἑαυτῷ λέγων· Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς

ζουσι μὲ τὴν καλὴν γῆν καὶ δύνανται νὰ καρποφορῶσι. Καθὼς ὁ σπόρος, ριπτόμενος εἰς καλὴν γῆν, δύναται νὰ παραγάγῃ πολλοὺς καρπούς, οὕτω καὶ ὁ σπόρος, ἦτοι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, σπειρόμενος εἰς ψυχὰς ἀγαθὰς, δύναται ν' ἀποφέρῃ πολλοὺς καρπούς, δύναται νὰ παραγάγῃ ἔργα καλὰ.

Στίχ. 13—15. Ὁ Ἰησοῦς περιστοιχούμενος ὑπὸ ἀνκριθμήτου ὄχλου παρεκλήθη ὑπὸ τινος, ὅστις εἶπεν εἰς αὐτόν· Διδάσκαλε, ὁμίλησον εἰς τὸν ἀδελφόν μου, ἵνα διανείμῃ μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν μας. Ὁ Σωτὴρ μὴ θέλων ν' ἀναμιχθῆ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τῶν ἀδελφῶν καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς ἐκείνους, οἵτινες τὸν ἠκροῶντο, λέγει· «Ὁρᾶτε καὶ φυλάσσετε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας» κτλ., ἦτοι προσέχετε καὶ προφυλάχθητε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας· διότι μὴ νομίζετε, ὅτι ὁ ἔχων πλείονα ἀγαθὰ δύναται νὰ ζήσῃ πλείοτερον. Τὰ ἀγαθὰ οὔτε τὴν ἐπιγειον οὔτε τὴν οὐράνιον ζωὴν ἀσφαλιζουσιν. Εὐτυχὴς εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις ἀρκεῖται εἰς τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα.

Στίχ. 16—21. Ὁ Ἰησοῦς, ἵνα βεβαιώσῃ, ὅτι ἡ ἀπόκτησις τοῦ πλοῦτου οὐ μόνον δὲν ἐξασφαλιζεὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ἐμβάλλει αὐτόν εἰς πολλὰς ἀνησυχίας καὶ πολ-

καρπούς μου; Καὶ εἶπε· Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς 18
ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ
πάντα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, καὶ ἐρῶ
τῇ ψυχῇ μου· Ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς 19
ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. Εἶπε δὲ
αὐτῷ ὁ Θεός· Ἔφρον, ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου 20

λάκις γίνεται αἰτία καὶ τοῦ θανάτου, διηγείται τὴν ἐξῆς παραβολὴν· Ἄνθρωπου τινὸς πλουσίου εὐφρόνησεν ἡ χώρα· καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω, ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου;». Ἰδοὺ λοιπὸν αἱ μερίμναι καὶ φροντίδες τοῦ πλουσίου τούτου. Τινὲς νομίζουσιν, ὅτι τὰ πλούτη παρέχουσιν εὐδαιμονίαν καὶ ὅμως ἡ πείρα διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ταῦτα ἐμβάλλουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς πολλὰς μερίμνας καὶ ἀνησυχίας. Βεβχίως δὲν ἀνησυχεῖ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, ὅστις ποιεῖται καλὴν χρῆσιν τοῦ πλούτου του συμφώνως μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ καθιστᾷ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους εὐτυχεῖς. Ἄλλ' ὁ πλούσιος τῆς παραβολῆς ταύτης ἀνησυχεῖ, δικλογίζεται ἐν ἑαυτῷ, σκέπτεται καὶ, ἀφ' οὗ παρέρχεται ἡ ἀβεβαιότης καὶ ἀμφιβολία, εἰς ἣν ἐπὶ πολὺ εὐρίσκετο, ἀποφασίζει λέγων· «Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου». Μάταια σχέδια! Ἡμεῖς καθ' ἑκάστην βλέπομεν πλουσίους ἀνεγείροντας μεγαλοπρεπῆ κτίρια, κατασκευάζοντας μεγάλα καταστήματα, εἰς τὰ ὁποῖα συνάγουσιν ἅπασαν τὴν περιουσίαν των, χωρὶς ὅμως νὰ ἐπιζήσωσιν, ἢ νὰ ἀπολαύσωσιν αὐτῶν. Καὶ συνηθίζουσιν οἱ πλούσιοι οὗτοι νὰ λέγωσιν εἰς τὴν ψυχὴν των, ὡς οὗτος ὁ πλούσιος τῆς παραβολῆς· «Ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου». Καὶ τίς εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ πλουσίου τούτου; Αἱ ἡδοναὶ καὶ αἱ ἐπιθυμίαι. Ὁ δὲ Θεός, ὃν ἐλησημόνησε σκεπτόμενος περὶ τῶν ματαίων σχεδίων του, λέγει εἰς αὐτόν· Ἔφρον, ταύτη τῇ νυκτὶ

21 ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἠτοίμασας τίνοι ἔσται; Οὕτως
ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν.

§ 19. Ἡ παραβολὴ τοῦ Σαμαρείτου.

18

(Λουκ. Ι'. 25—37)

25 Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν
καὶ λέγων· Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρο-
26 νομήσω; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγρα-

τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἠτοίμασας τίνοι ἔσται;». Ἐν ᾧ γινώσκωμεν, ὅτι ἡ ὥρα τῆς ἀποχωρήσεώς μας ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου δύναται ἐν πάσῃ στιγμῇ νὰ ἐπιστῇ, δὲν εἶνε ἀφροσύνη καὶ μωρία ν' ἀσχολώμεθα εἰς τα κοσμικὰ ἀγαθὰ;

Στίχ. 21. Οὕτως κτλ.. Καθὼς ὁ ἄφρων οὗτος τοῦ εὐαγγελίου ἔπαθεν, οὕτω θὰ πάθῃ καὶ ἐκεῖνος, ὅστις θησαυρίζει χάριν ἑαυτοῦ καὶ δὲν φαίνεται πλούσιος ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, ἀρεστοῖς εἰς τὸν Θεόν.

Στίχ. 25. Νομικοὶ καὶ νομοδιδάσκαλοι ἐκκλοῦντο παρ' Ἑβραίοις οἱ πολυμαθεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἵτινες ἦσαν ἐρμηνευταὶ τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Εἰς δὲ τούτων, περὶ οὗ γίνεται ἐνταῦθα λόγος, βλέπων τὴν μεγάλην φήμην τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ, διαδεδομένην ἀνα τὴν Παλαιστίνην, ἠθέλησε νὰ πειράξῃ τὸν Ἰησοῦν καὶ ν' ἀμαυρώσῃ τὴν ὁσημέρην ἀύξανομένην ὑπόληψιν αὐτοῦ ὡς μεγάλου διδασκάλου. Ἐναντιβόλως ἦτο ἡμέρα Σαββάτου, ὅτε ὁ Ἰησοῦς ἐδίδασκεν ἐν τῇ συναγωγῇ, ὅποτε ὁ νομικός ἀναστάς, ἤτοι σηκωθείς ἐν τῷ μέσῳ τῆς συναθροίσεως, εἶπεν αὐτῷ· «Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;» Ὁ νομικός ἀπευθύνας τὴν ἐρώτησιν ταύτην δὲν εἶχε σκοπὸν βεβαίως νὰ διδαχθῇ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ. Ἄνθρωπος, ὅστις ἠρμήνευε τὸν νόμον, δὲν ἔπρεπε ν' ἀγνοῇ τὸ ζήτημα τοῦτο.

Στίχ. 26 — 27. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἐνόησας τὸν πονηρὸν σκοπὸν τοῦ νομικοῦ καὶ μὴ θέλων νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς ματαίως

παι ; Πῶς ἀναγινώσκεις ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· « Ἄ- 27
γαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου
καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου
ὡς ἑαυτόν ». Εἶπε δὲ αὐτῷ· Ὁρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο 28
ποίει καὶ ζήσῃ. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν εἶπε 29
πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Καὶ τίς ἐστί μου πλησίον ; Ὑπολα- 30
βῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ

συζητήσεις ἀναγκάζει τὸν ἴδιον ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ζήτημά
του, λέγων αὐτῷ· « Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται ; Πῶς ἀναγινώ-
σκεις ; ». Ὁ δὲ νομικός, ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τί ἐν τῷ
νόμῳ ἀνέγνωσεν, ἀπαντᾷ εἰς αὐτόν, ἀναφέρων τὸ χωρίον τοῦ
Δευτερονομίου (Γ' 5) ἐν συνδέσει πρὸς τὸ χωρίον τοῦ Λευιτι-
κοῦ (10' 18), ἔχον οὕτως· « Ἀγαπήσεις Κύριον κτλ. ».

Στίχ. 28. Ὁ Ἰησοῦς ἐνέκρινε τὰ ὑπὸ τοῦ νομικοῦ μνημο-
νευθέντα χωρία τῆς ἀγάπης καὶ παρώτρυνεν αὐτὸν νὰ διάγῃ
βίον κατ' αὐτά, ἦτοι βίον ἀγάπης καὶ εἰρήνης, καὶ τότε αἰώ-
νιον ζωὴν θὰ κληρονομήσῃ.

Στίχ. 29. Ὁ νομικός θέλων νὰ δικαιοῦσῃ ἑαυτόν, ὅτι κα-
λῶς ἤγειρε τὴν συζήτησιν ταύτην, προβάλλει ἕτερον ζήτημα
λέγων πρὸς τὸν Ἰησοῦν· « Καὶ τίς ἐστί μου πλησίον ; ».

Στίχ. 30. Πρὸς τὸν νομικὸν ἀποκρινόμενος ὁ Ἰησοῦς ἀναφέ-
ρει τὴν παραβολὴν τοῦ Σαμαρείτου (στίχ. 30 — 35), διδάσκων
αὐτὸν τίς εἶνε ὁ πλησίον. Ἰδοὺ δὲ ἡ παραβολή· Ἄνθρωπός τις
κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσολύμων εἰς Ἱεριχὼ καὶ καθ' ὁδὸν περιέ-
πεσεν εἰς ληστὰς, οἵτινες ἐνεφώλευον ἐν τῷ ἐρήμῳ τόπῳ, τῷ
χωρίζοντι τὴν Ἱεριχὼ ἀπὸ τῶν Ἱερουσολύμων (Ἰωσήφ. Ἰουδ.
πολ. λόγ. Δ'. κεφ. 8. § 3. Ἱερών. ad. Jer. 3, 2). Οἱ λησταὶ
οὗτοι ἐκδύσαντες καὶ πληγώσαντες αὐτὸν ἀνεχώρησαν, ἀφέν-
τες αὐτὸν ἡμιθανῆ. Κατὰ τύχην δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν εἰς
τὴν ὁδὸν ἐκείνην καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐπέρασεν ἀπ' ἐμπρός του χω-

Ἱερουσαλήμ εἰς Ἱεριχώ, καὶ λησταῖς περιέπεσεν· οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον ἀφέν-
31 τες ἡμῶν τυχάνοντα. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπα-
32 ρῆλθεν. Ὁμοίως δὲ καὶ λευΐτης γενόμενος κατὰ τὸν
33 τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθε. Σαμαρείτης δὲ τις ὁδεύων ἦλθε κατ' αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνί-
34 σθη, καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπι-
χέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον
κιῆνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐ-
35 τοῦ· καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐπιμελήθητι
αὐτοῦ, καὶ ὅ τι ἂν προσδαπανήσης, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρ-
36 χεσθαί με ἀποδώσω σοι. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν πλη-
σίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λη-

ρίς νὰ τὸν πλησιάσῃ. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔπραξε καὶ λευΐτης, ὅστις διήρχετο τὸν τόπον αὐτόν. Τρίτος δὲ, ὅστις ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν αὐτὸν τόπον, ἦτο εἰς, ὅστις κατήγετο ἐκ Σαμαρείας καὶ ὅστις ἰδὼν τὴν κατάστασιν τοῦ ἀσθενοῦς καὶ τετραυματισμένου ἐλυπήθη καὶ καταβὰς ἐκ τοῦ ζώου ἐπλησίασεν αὐτόν, ἐκαθάρισε τὰς πληγὰς του καὶ ἐπέδεσεν αὐτάς. Μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς τὰς πρώτας περιποιήσεις, τὰς ὁποίας παρέσχε τῷ ἀσθελεῖ, θέτει αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἰδίου του κτήνους, ἀκολουθεῖ αὐτὸν πεζὸς καὶ ὁδηγεῖ εἰς τι ξενοδοχεῖον. Μείνας δὲ χρόνον τινὰ μετ' αὐτοῦ καὶ βιαζόμενος ν' ἀναχωρήσῃ ἀφίνει εἰς τὸν ξενοδόχον χρήματα, ἵνα ὁ ἀσθενὴς ἔχῃ περιποίησιν, καὶ ὑπόσχεται, ὅτι εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του θὰ πληρώσῃ πάσας τὰς δαπάνας, ἀς ὁ ξενοδόχος ἤθελε κάμει.

Στίχ. 36 — 37. Ἄφ' οὗ ὁ Σωτὴρ ἐτελείωσε τὴν παραβολὴν τοῦ Σαμαρείτου, ἐρωτᾷ τὸν νομικόν· Τίς ἐκ τῶν τριῶν,

στάς ; Ὁ δὲ εἶπεν Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶ· 37
πεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Πορεύου καὶ οὐ ποιεὶ ὁμοίως.

§ 20. Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ

(Λουκ. ΙΕ' 11—32).

Εἶπε δέ· Ἄνθρωπος τις εἶχε δύο υἱούς. Καὶ εἶπεν ὁ 11
νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον 12

ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ λευίτης ἢ ὁ Σαμακρείτης, ὑπῆρξεν ὁ ἀληθὴς πλησίον τοῦ πληγωθέντος ; Ὁ δὲ νομικὸς ἠναγκάσθη ν' ἀπαντήσῃ, εἰπὼν, ὅτι τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Σαμακρείτης, ἦτοι ἐκεῖνος, ὅστις ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ὡς ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς. Ὁ δὲ πληγωθεὶς ἦτο Ἰουδαῖος. Γνωσταὶ εἶνε αἱ ἔχθραι μεταξὺ Σαμακρειτῶν καὶ Ἰουδαίων.

Τοὺς λόγους δὲ τούτους τῆς παραβολῆς ἀπευθύνει ὁ Σωτὴρ καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς χριστιανούς, δεικνύων, ὅτι ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα εὐεργετικοὶ πρὸς πάντα τὸν κόσμον ἄνευ διακρίσεως τῆς χώρας καὶ θρησκείας, διότι ὅλος ὁ κόσμος εἶνε ὁ πλησίον μας.

Στίχ. 11—12. Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ διδάσκει ἡμᾶς νὰ ἴδωμεν, ὅτι μεγάλη εἶνε ἡ χαρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῷ ἐπιστρέφοντι καὶ μετανοοῦντι ἁμαρτωλῷ, οὗ πάντα τὰ ἁμαρτήματα συγχωρεῖ, ὡς εἶνε ἡ χαρὰ τοῦ ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ πατρός, συγχωροῦντος τὸν υἱὸν του, χύσαντα πικρὰ δάκρυα μετανοίας διὰ τὰ ἁμαρτήματά του. «Τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας», ἦτοι τὸ ἀνάλογον μέρος τῆς περιουσίας, τὸ ὅποιον ἀνῆκεν εἰς αὐτόν. Κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν κληρονομικὸν δίκαιον ἐλάμβανεν ὁ νεώτερος ἀδελφὸς μόνον τὸ ἡμισυ ἐκείνου, ὅπερ ὁ πρεσβύτερος ἐλάμβανε (Δευτερ. ΚΑ' 17). «Καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον» καὶ διένειμε μεταξὺ αὐτῶν τὴν περιουσίαν. Βίος (πρβλ. Μάρκ. ΙΒ' 44. Λουκ. Η' 43) εἶνε ἐκεῖνο, ἐξ οὗ ἡ οἰκογένεια ἐζῆ, τ. ἔ. οὐδὲν ἄλλο ἢ ἡ περιουσία (πρβλ. Ἡροδ. 1, 31, 8, 51).

13 μέρος τῆς οὐσίας. Καὶ διεΐλεν αὐτοῖς τὸν βίον. Καὶ μετ'
οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς
ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν
14 οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. Διαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ
πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην,
15 καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη
ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν
16 εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. Καὶ ἐπεθύμει
γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἦσθιον
17 οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν
εἶπε· Πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρ-
18 των, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι! Ἄναστας πορεύσομαι

Στίχ. 13. «Συναγκυγὼν ἅπαντα», ἦτοι ὅ,τι ὡς κληρονομικὸν μέρος ἔλαβε. «Καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε» κτλ.. Ὁ νεώτερος υἱὸς λαβὼν πᾶν ὅ,τι ἀνήκεν εἰς αὐτὸν ἀνεχώρησε καὶ ἀπακατέστη εἰς ξένην χώραν, ἐνθα ἤρξατο καταδαπανῶν τὸ μέρος τῆς περιουσίας του, ζῶν ἀσώτως. Ἀλλὰ πόσον ὀλίγον διήρκεσαν αἱ ἡδοναὶ καὶ αἱ διασκεδάσεις του!

Στίχ. 15. Ἡ πρώτη πικρία, ἣν ὁ ἄσωτος υἱὸς ἐδοκίμασεν, εἶνε, ὅτι ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ δοῦλος ἐνὸς τῶν κατοίκων τῆς χώρας ἐκείνης, ὅστις τὸν ἔπεμψεν, ἵνα βόσκη χοίρους. Ἐζήτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ εὔρε τὴν δουλείαν. Αἱ τέρψεις του μετεβλήθησαν εἰς πικρίαν καὶ οὐδὲν ἔμεινεν εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του, εἰμὴ ἡ ἀποθάρρυνσις καὶ ὁ ἀπελπισμὸς. Ἀνόητος υἱὸς δὲν ἠθέλησε τὴν οἰκίαν ὑπακοὴν πρὸς τὸν πατέρα, ὅστις τὸν ἠγάπα, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ δοῦλος σκληροῦ καὶ τυραννικοῦ κυρίου.

Στίχ. 16. Κεράτια· ξυλοκέρατα.

Στίχ. 17—18. Ὁ ἀτυχὴς υἱὸς, αἰσθανθεὶς βαθέως τὴν ἀθλιότητά του καὶ φρικώδη θέσιν του, ἐνθυμεῖται τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς του. Δαμβάνει θάρρος νὰ πορευθῇ πρὸς αὐτόν, διότι γνω-

πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου· οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμῶν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· Ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, καὶ ἐνέγκαντες τὸν μῶσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν

ρίζει την φιλοστοργίαν του και την πρὸς αὐτὸν ἀγάπην του. Συναισθάνεται τὸ ἀμαρτημά του, τὸ ὅποιον θεωρεῖ ὡς ἔγκλημα κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ εἶνε ἕτοιμος νὰ τὸ ὁμολογήσῃ. Συναισθάνεται, ὅτι ἔνεκα τοῦ ἀμαρτηματός του ἐγένετο ἀνάξιος τῆς θέσεώς του ὡς υἱοῦ, καὶ ζητεῖ νὰ γίνῃ δούλος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς του.

Στίχ. 20. Ὁ πατήρ, ὅτε εἶδε τὸν υἱὸν του ἐπιστρέφοντα καὶ μετανουῶντα, ἐσπλαγχνίσθη καὶ δραμῶν ἔπεσεν εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Ἡ ἀγαθότης τοῦ πατρὸς τούτου εἰκονίζει τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Στίχ. 22. Στολὴ πρώτη εἶνε ἡ καλλίστη στολή. «Καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας». Οἱ δούλοι ἐπορεύοντο γυμνοὺς ἔχοντες τοὺς πόδας.

Στίχ. 23. Μῶσχος σιτευτός εἶνε ὁ θρεμμένος μῶσχος. Τὸ σιτευτός ἐκ τοῦ ῥήματος σιτεύω· τρέφω κυρίως ζῶον, ἵνα παχύνῃ, σιτίζω. Θύσατε· σφάζατε. «Ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν» κτλ. Ταῦτα πρέπει νὰ ἐννοηθῶσιν ἐν τῇ μεταφορικῇ ἐννοίᾳ

ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὐρέθη. Καὶ ἤρ-
25 ξαντο εὐφραίνεσθαι. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος
ἐν ἀγρῶ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε
26 συμφωνίας καὶ χορῶν, καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν
27 παίδων ἐπυνθάνετο τί εἶη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ
ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἦκει καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν
μύσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.
28 Ὁργισθῆ δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. Ὁ οὖν πατήρ
29 αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε
τῷ πατρί· Ἴδου τосαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε
ἐντολήν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας
30 ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· ὅτι δὲ
ὁ υἱὸς σου οὗτος, ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ πορ-
31 νῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μύσχον τὸν σιτευτόν. Ὁ
δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ
32 πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν· εὐφρανθήγαι δὲ καὶ χαρῆναι

ὡς καὶ πᾶσα ἡ παραβολή. Ὁ Εὐθύμιος Ζυγαβηνὸς λέγει·
«Νέκρωσιν καὶ ἀπώλειάν φησι τὴν ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἀνα-
ζώωσιν δὲ καὶ εὔρεσιν τὴν ἀπὸ τῆς μετανοίας».

Στίχ. 25—28. Ὁ πρεσβύτερος υἱὸς ἐλθὼν ἐκ τοῦ ἀγροῦ
ἤκουσε μουσικὴν καὶ χοροὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς του καὶ
μκθὼν, ὅτι ταῦτα γίνονται διὰ τὸν ἐπιστραφέντα νεώτερον
ἀδελφόν του, ὠργισθῆ καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν
οἰκίαν.

Στίχ. 29—30. Μνεῖαν δὲ τῶν ἀρετῶν του εἰς τὸν πα-
τέρα του κάμνει ὁ πρεσβύτερος υἱὸς εἰς τοὺς στίχους τούτους.

Στίχ. 31 — 32. Ἐν τοῖς στίχοις τούτοις ὁ πατήρ λέγει
εἰς τὸν ὠργισθέντα πρεσβύτερον υἱόν του, ὅτι διττῶς προτι-
μᾶται τοῦ ἀδελφοῦ του, πρῶτον ὅτι διαρκῶς διζιμένει μετ'

ξίδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρός ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλώς ἦν καὶ εὐρέθη.

§ 21. Ἡ παραβολὴ

20 τοῦ τελώνου καὶ τοῦ φαρισαίου.

(Λουκ. ΙΗ' 10—14).

Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερόν προσεύξασθαι, 10 ὁ εἰς φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. Ὁ φαρισαῖος 11 σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο· Ὁ Θεός, εὐχαριστιῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμι ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης· νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα 12 κτῶμαι. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἐστὼς οὐκ ἤθελεν 13 οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάραι, ἀλλ' ἔτυπεν εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ λέγων· Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι

αὐτοῦ καὶ δευτέρον, ὅτι ἄπρακτος ἢ περιουσιακὸς του ἀνήκει εἰς αὐτόν, ὡς τὸν μόνον γενικὸν κληρονόμον.

Στίχ. 10. Τὸ ἱερόν εἶνε ὁ ἐν τῇ ἄνω πόλει τῶν Ἱεροσολύμων κείμενος ναός· διὰ τοῦτο γίνεται χρῆσις καὶ τοῦ ῥήματος ἀναβιβάζειν. Τίνες ἐκκλοῦντο φαρισαῖοι καὶ τελῶναι, εἰπομεν ἀνωτέρω (ἐν σελ. 17 καὶ 23).

Στίχ. 11. Τὸ πρὸς ἑαυτὸν δὲν πρέπει νὰ συνδεθῇ μὲ τὸ σταθεὶς, διότι τότε θὰ ἦτο καθ' ἑαυτόν (Ξενοφ. Ἄν. 5, 10, 11, Πράξ. ΚΑ'. 16. Ἰακώβ. Β'. 13, 17), ἀλλὰ μὲ τὸ προσηύχετο. Ὡστε «προσηύχετο πρὸς ἑαυτόν»· προσηύχετο πρὸς ἑαυτόν τὸν ἴδιον, ἐν τῇ ψυχῇ του, ἢ ἔλεγε πρὸς ἑαυτὸν προσευχόμενος. Ἡ δὲ ἔκφρασις τοῦ φαρισαίου «ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης» εἶνε περιφρονητικὴ.

Στίχ. 12—13. «Νηστεύω δις τοῦ σαββάτου». Ἐντεκῶθις περὶ ἰδιωτικῆς νηστείας, ἣτις δις τῆς ἑβδομάδος ἐγίνετο. Αἱ ἡμέραι δέ, καθ' ἃς οἱ φαρισαῖοι ἐνήστευον, ἦσαν Δευτέρα καὶ Πέμπτη. Τὸ κτῶμαι· κερδίζω. Μακρόθεν. Ὁ τελώνης ἐ-

14 τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος· οὐ πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

21
§ 22. Ἡ παραβολὴ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου.

(Λουκ. 15. 19—31)

19 Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιόσκειτο πορ-

στάθη μακρὰν καὶ δὲν ἐτόλμα νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Ἡ ἔννοια τῆς παραβολῆς εἶνε αὕτη· Ὁ φαρισαῖος, κατεχόμενος ὑπὸ ἐγωισμοῦ καὶ οἰήσεως, ἐζήτει διὰ τῆς προσευχῆς του νὰ ὑβρίσῃ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ὡς πλήρεις διαφόρων ἁμαρτημάτων, νὰ καταφρονήσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ ἐξευτελίσῃ, ὡς τοῦτο ἔπραξε καὶ εἰς τὸν τελώνην, ὅστις προσήυχετο μετ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ τελώνης, ἔχων συναίσθησιν τῶν ἁμαρτημάτων του, δὲν ἐπλησίασε μετ' ἀγερωχίας, ὡς ὁ φαρισαῖος, εἰς τὸν ναόν, δὲν ἐτόλμα ν' ἀνυψώσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς του εἰς τὸν οὐρανόν. Ἡ συνείδησις ἔτυπεν αὐτὸν ἀναμιμνησκόμενον τοῦ ἁμαρτωλοῦ βίου του· διὸ ἔτυπτε τὸ στήθος του καὶ ἔλεγεν· «Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ». Ἡ ἔκφρασις αὕτη τοῦ τελώνου εἶνε ἔκφρασις λύπης καὶ μετανόιας. Ὁ τελώνης δὲν ζητεῖ νὰ μειώσῃ τὴν ταπεινώσιν του, σκεπτόμενος, ὅτι καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι εἶνε ἁμαρτωλοί, ὡς καὶ αὐτός. Ἐκ τῆς παραβολῆς ταύτης διδασκόμεθα, ὅτι προσευχόμενοι ὀφείλομεν νὰ καταπολεμῶμεν τὴν οἴησιν καὶ τὸν ἐγωισμόν μας καὶ νὰ μάθωμεν, ὅτι οὐδεὶς κατ' οὐδενὸς προσβλητικὸς καὶ ὑβριστικὸς λόγος πρέπει νὰ ἐξέρχηται ἐκ τοῦ στόματός μας· ὅτι ὀφείλομεν νὰ ἐμφανιζώμεθα ταπεινοὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ ὡς ἐγωισταὶ καὶ ὑπερήφανοι, διότι, ὡς λέγει ὁ Σωτὴρ· «Πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται».

Στίχ. 19. Ὁ πλούσιος τῆς παραβολῆς ἐνεδιόετο ὑπερηφά-

φύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς.
Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν
τὸν πύλωνα αὐτοῦ ἠλκωμένος καὶ ἐπιθυμῶν χορτα-
σθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τρα-
πέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέ-
λειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτω-
χὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν
κόλπον τοῦ Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ
ἐτάφη. Καὶ ἐν τῷ ἄδη ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, 23

νος, φορῶν ἐνδύματα ἐκ πορφύρας καὶ βύσσου. Πορφύρα εἶνε
τὰ μάλ्लινα ἐκεῖνα ἐνδύματα τὰ κεχρωματισμένα διὰ πολυ-
τίμου χρώματος, τὰ ὅποια οἱ πλουσιώτατοι τῶν παλαιῶν ἐφό-
ρουν ὡς ἐξωτερικὴν στολήν. Βύσσος δὲ εἶνε τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα
ἐνδύματα τὰ κατασκευαζόμενα ἐξ αἰγυπτιακοῦ βύσσου, ἧται
ἐκ λευκοῦ μαλλίου, τῶν ὁποίων ἐσωτερικὴ χρῆσις ἐγένετο. Οὐ
μόνον δὲ ἡ ἐνδυμασία τοῦ πλουσίου τούτου ἦτο μεγαλοπρεπῆς
καὶ βασιλική, ἀλλὰ καὶ ἡ τράπεζά του πλουσιωτάτη, ἐν ἣ
ἠύφραινετο καὶ ἔχαιρεν. Ὁ δὲ πτωχὸς Λάζαρος ἔκειτο εἰς τὴν
θύραν τοῦ πλουσίου τούτου πλήρης πληγῶν καὶ ἐζήτει νὰ
τρώγῃ τὰ ψιχία, τὰ ὅποια ἐπιπτον ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ
πλουσίου. Ἦτο δὲ ὁ πτωχὸς οὗτος τοσοῦτον ἐξησθενημένος,
ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ διώξῃ καὶ τοὺς κύνας, οἵτινες ἤρχοντο
καὶ ἔλειχον τὰς πληγὰς του. Ὁ πλούσιος δὲν ἠξίου νὰ ρίψῃ
βλέμμα συμπαθείας καὶ οἴκτου πρὸς τὸν δυστυχῆ πτωχόν, ὅ-
στις ἐκτάδην ἔκειτο εἰς τὴν θύραν του. Ὁ πτωχὸς Λάζαρος
ἐδείκνυε μεγάλην ὑπομονὴν καὶ εἶχε τὴν ἐλπίδα καὶ πεποίθη-
σίν του εἰς τὸν Θεόν. Συνέβη δὲ νὰ ἀποθάνωσι καὶ οἱ δύο. Ὁ
θάνατος ἀφανίζει πᾶσαν κοινωνικὴν διάκρισιν. Ἄς ἴδωμεν ποῖα
εἶνε ἡ τύχη τῶν δύο. Ὁ πτωχὸς Λάζαρος φέρεται ὑπὸ τῶν
ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ. Ὑπῆρχε δὲ Ἰουδαϊκὴ
παράδοσις, καθ' ἣν οἱ πατριάρχαι Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰα-

ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὄρᾳ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρό-
24θεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς
φωνήσας εἶπε· Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμ-
ψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ
ὑδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι
25ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. Εἶπε δὲ Ἀβραάμ· Τέκνον, μνή-
σθημι οὐ ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου,

κὼς ὑπεδέχοντο εἰς τοὺς κόλπους των ἐν τῷ παρδεισῷ τοὺς
καλῶς ζήσαντας, ἵνα ἀπολαύσωσι τῆς αἰωνίου μακαριότητος.
Οὕτω δὲ ἀναγινώσκωμεν ἐν τῇ Α' βίβλῳ τῶν Μακκαβαίων
II' 16· «Οὕτω γὰρ θανόντας ἡμεῖς Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰα-
κώβ ὑποδέχονται εἰς τοὺς κόλπους αὐτῶν». Ὁ πτωχὸς Λά-
ζαρος, τὸν ὁποῖον δὲν ἠξίου ν' ἀτενίσῃ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τοῦ
ὁποῖου οἱ κύνες ἔλειχον τὰς πληγὰς, ἀννέχθη ὑπὸ τῶν ἀγγέ-
λων εἰς τὸν οὐρανὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ὁ πλούσιος κατε-
κρημνίσθη εἰς τὴν κόλασιν (στίχ. 22). Ἄς παρκαλῶμεν καὶ
ἡμεῖς τὸν Θεόν, ὅπως παράσχη εἰς ἡμᾶς τὴν ἀληθῆ εὐδαιμο-
νίαν, ἧς ἀπολαύουσιν ἐν τῷ οὐρανῷ αἱ ψυχαὶ τῶν πτωχῶν, ἃς
ὁ Θεὸς διὰ δοκιμασιῶν ἐκάθηρεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ αἵτινες
ἀπαλλαγείσαι ἀπὸ ὄλων τῶν κακῶν τοῦ βίου ἀναψύονται νῦν
παρ' αὐτῷ. Ὁ πλούσιος ὢν ἐπὶ τῆς γῆς προτεῖχε μόνον εἰς τὰ
ἀγαθὰ αὐτῆς, διότι ἐνόμιζεν, ὅτι ταῦτα εἶνε αἰώνια. Ἀπο-
θνήσκων δὲ περιπίπτει εἰς δεινὰς βρασμούς καὶ αἰσθάνεται, ὅτι
ὑπάρχει ἕτερος κόσμος καὶ βλέπει, ὅτι ἐν αὐτῷ ζῆ ἐν τῇ αἰω-
νιότητι ὁ Ἀβραάμ καὶ εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ ὁ Λάζαρος, ὃν
κατεφρόνει (στίχ. 23). Διὰ τοῦτο ζητεῖ νὰ τύχῃ παρὰ τοῦ
Ἀβραάμ διὰ τοῦ Λαζάρου μικρὰς τινος ἀναψυχῆς (στίχ. 24).
Ἄλλ' ὁ Ἀβραάμ ὑπομιμνήσκει τὸν πλούσιον, ὅτι αὐτὸς μὲν
ἀπέλαυσε τὰ ἀγαθὰ του ἐν τῷ ἐπιγεῖῳ κόσμῳ, ὁ δὲ Λάζαρος
τὰ κακὰ, καὶ ἐν τῷ ἐπουρανίῳ κόσμῳ συμβαίνει τὸ ἐναντίον.
«Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις», ἥτοι πρόσθετος δέ, λέγει ὁ Ἀβραάμ τῷ

καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι· καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν 26 καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκείθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. Εἶπε δέ· Ἐρωτῶ οὖν σε, 27 πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου· ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως διαμαρτυρῆται αὐτοῖς, 28 ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασιάνου. Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ· Ἐχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς 29 προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῆ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. Εἶπε δὲ αὐτῷ· Εἰ Μωϋσέως καὶ 31 τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ πεισθήσονται.

§ 23. Ἡ παραβολὴ τοῦ βασιλέως.

(Ματθ. ΙΗ' 21—35)

Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· Κύριε, ποσάκις 21

πλουσίῳ, ὅτι μέγα χάσμα ὑπάρχει μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν, ὥστε οὐδεμία κοινωνία καὶ σχέσις δύναται νὰ ὑφίσταται (στίχ. 25 καὶ 26). Τότε ὁ πλούσιος παρακαλεῖ τὸν Ἀβραάμ, ἵνα εἰδοποιήσῃ τοὺς πέντε ἐν τῷ κόσμῳ ζῶντας ἀδελφούς του, οἵτινες καὶ αὐτοί, ὡς φαίνεται, διήγον τὸν βίον τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν διασκεδάσεων, ὅτι αὐτὸς ὑποφέρει ἐν τῷ ἔθῳ, ὅπως μὴ καὶ αὐτοὶ ἐρχόμενοι εἰς τὸν τόπον τῆς βασιάνου ὑποφέρωσι τὰ αὐτά. Ὁ δὲ Ἀβραάμ ἀπαντᾷ εἰς αὐτὸν, λέγων, ὅτι ἔχουσι τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως καὶ τὰ συγγράμματα τῶν προφητῶν καὶ ἅς ἀκούσωσιν αὐτῶν καὶ ἅς μετανοήσωσιν. Ὁ δὲ πλούσιος λέγει, ὅτι δὲν ἀρκεῖ τοῦτο· ἀλλ' ὁ Ἀβραάμ ἀνταπαντᾷ, ὅτι ἀρκοῦσιν αἱ ἄγιοι Γραφαὶ (στίχ. 27—31).

Στίχ. 21 καὶ 22. Ἀφ' οὗ ὁ Ἰησοῦς ὠμίλησε περὶ διαλλα-

ἀμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ; Ἔως
22 ἐπίτακς; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Οὐ λέγω σοι ἕως ἐπίτα-
23 κς, ἀλλ' ἕως ἐβδομηκοντάκς ἐπτά. Διὰ τοῦτο ὠμοιώθη
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε
24 συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. Ἀρξαμένου δὲ
αὐτοῦ συναίρειν προσηνέχθη αὐτῷ εἰς ὀφειλέτης μυ-
25 ρίων ταλάντων. Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι ἐκέ-
λευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πρᾶθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆ-
26 ναι. Πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ λέγων· Κύ-
ριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ καὶ πάντα σοι ἀποδώσω.

γῆς καὶ συγχωρήσεως, προσελθὼν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Πέτρος ἐπε-
θύμει ὠρισμένως νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ διδασκάλου του ποσάκς
ὀφείλει τις νὰ συγχωρῇ τὸν ἀδελφόν του ἀμαρτάνοντα καὶ μετα-
νοοῦντα καὶ ἡρώτα ὁ ἴδιος τὸν Ἰησοῦν· Ἔως ἐπτάκς; Ὁ δὲ Χρι-
στὸς ἀπαντῶν λέγει· Ἔως ἐβδομηκοντάκς ἐπτά, ἦτοι πάντοτε.

Στίχ. 23. Ὁ Χριστὸς διηγούμενος τὴν παραβολὴν ταύτην
σκοπεῖ νὰ δείξῃ, ὅτι ἄξιοι μεγίστης τιμωρίας εἶνε ἐκεῖνοι, οἵ-
τινες δὲν συγχωροῦσι τοὺς ἀμαρτάνοντας, ἀφ' οὗ αὐτοὶ συνε-
χωρήθησαν ὑπ' ἄλλων. Ὁ βασιλεὺς τῆς παραβολῆς ἠθέλησε
νὰ λογαριασθῇ μὲ τοὺς δούλους του. Δοῦλοι ἐνταῦθα εἶνε οἱ
ταμίαι τοῦ βασιλέως, οἵτινες λαθόντες χρήματα παρ' αὐτοῦ
δὲν εἶχον δώσει εἰς αὐτὸν τὰ ὀφειλόμενα.

Στίχ. 24 καὶ 25. Μυρίων ταλάντων=10,000 ταλάντων.
Τὸ τάλαντον ἰσοδυναμεῖ μὲ 6,000 ἀττικὰς δραχμάς.

Κατὰ τὸ ἰουδαϊκὸν δίκαιον ὁ ὀφειλέτης, ἡ γυνὴ καὶ τὰ
τέκνα του ἐπωλοῦντο ὡς δούλοι, ἐὰν αὐτὸς δὲν εἶχε νὰ πλη-
ρώσῃ τὰ ὀφειλόμενα ('Εξὸδ. ΚΒ' 2. Λευϊτ. ΚΕ' 39, 47.
Δ' Βασιλ. Δ' 1).

Στίχ. 26 καὶ 27. Ἴνα μὴ πωληθῇ ὁ ὀφειλέτης οὗτος δοῦ-
λος τοῦ εὐαγγελίου μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων του,

Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυ- 27
σεν αὐτὸν καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. Ἐξεληθὼν δὲ 28
ὁ δοῦλος ἐκεῖνος εὗρεν ἓνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς
ᾧφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπι-
γε λέγων· Ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις. Πεσὼν οὖν ὁ σύν- 29
δουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν
λέγων· Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ καὶ ἀποδώσω σοι.
Ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς 30
φυλακὴν ἕως οὗ ἀποδῶ τὸ ὀφειλόμενον. Ἰδόντες δὲ οἱ 31
σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ
ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἐαυτῶν πάντα τὰ γενό-
μενα. Τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέ- 32
γει αὐτῷ· Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην
ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆ- 33
σαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγὼ σε ἠλέησα ; Καὶ ὁρ- 34

ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατα τοῦ βασιλέως καὶ παρεκάλει αὐτὸν νὰ φανῆ μακρόθυμος, λέγων, ὅτι θὰ πληρώσῃ πᾶν ὅ,τι ὀφείλει. Ὁ δὲ βασιλεὺς σπλαγχνισθεὶς ἀπέλυσε τοῦτον τὸν δοῦλον καὶ ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν τὸ δάνειον.

Στίχ. 28. « Ἐκατὸν δηνάρια » Τὸ δηνάριον (denarium) ἦτο ῥωμαϊκὸν νόμισμα ἰσότιμον περίπου τῇ δραχμῇ.

Στίχ. 29 καὶ 30. Ὁ σύνδουλος ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ δούλου καὶ παρεκάλει αὐτὸν νὰ φανῆ μακρόθυμος, ὑποσχόμενος νὰ πληρώσῃ εἰς αὐτὸν τὰ ὀφειλόμενα. Ὁ δὲ δοῦλος δὲν ἤθελεν, ἀλλ' ἔσυρεν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν.

Στίχ. 31. Οἱ δὲ ἄλλοι δούλοι ἰδόντες τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα διὰ τὴν ὠμότητα, πλεονεξίαν καὶ μνησικακίαν αὐτοῦ καὶ ἐλθόντες ἀνήγγειλαν τὰ πάντα εἰς τὸν βασιλέα.

Στίχ. 32—34. Τότε ὁ βασιλεὺς προσκαλεσάμενος τὸν δοῦλον ἠλεῆξεν αὐτὸν διὰ τὴν αἰσχροὺς διαγωγὴν του καὶ ὀργι-

γισθεις ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισ-
35 σταῖς ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. Οὕτω
καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ
ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν
τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

§ 24. Ἡ παραβολὴ τῶν ἐργατῶν
τοῦ ἀμπελῶνος.

(Ματθ. Κ' 1—16)

1 Ὅμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰ-
κοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρῶτὶ μισθώσασθαι ἐρ-
2 γάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. Καὶ συμφωνήσας μετὰ
τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐ-
3 τοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. Καὶ ἐξελθὼν περὶ τρί-
την ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐσιῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς.

σθεις παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τοὺς βασανιστάς, ἦτοι εἰς τοὺς δε-
σμοφύλακας, οἵτινες ὄφειλον νὰ βασανίσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν
φυλακὴν.

Στίχ. 35. Ὁ Σωτὴρ εἶπε τὴν παραβολὴν ταύτην, θέλων
νὰ δεῖξῃ, ὅτι καὶ ὁ ἐπουράνιος βασιλεὺς καὶ πατὴρ τοιοῦτο-
τρόπως θὰ μεταχειρισθῇ ἐκείνους, οἵτινες, ἐν ᾧ θέλουσι νὰ
συγχωρηθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀφίνουσι καὶ δὲν συγχωροῦσι
τὰ παραπτώματα καὶ σφάλματα τῶν ἀδελφῶν των.

Στίχ. 1—16. Ὁ Χριστὸς εἶπεν ἐτέραν παραβολὴν περὶ τῶν
ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος, ἣτις εἶνε αὕτη· «Οἰκοδεσπότης τις,
λέγει, ἐξελθὼν λίαν πρῶτὶ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμισθώσατο ἐργάτας,
ἵνα πέμψῃ αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνά του καὶ εἰς ἕκαστον ὥρισεν
ἡμερομίσθιον ἀνὰ ἓν δηνάριον, ἦτοι ἀνὰ μίαν περίπου δραχμὴν,
καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνά του (στίχ. 1 καὶ 2).
Ὁ αὐτὸς δὲ οἰκοδεσπότης ἐξελθὼν εἰς τὴν ἀγορὰν περὶ τὴν
τρίτην ὥραν, ἦτοι περὶ τὴν 9 π. μ. καθ' ἡμέρας, εἶδεν ἄλλους.

καὶ ἐκεῖνοις εἶπεν· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, ⁴
καὶ ὃ ἐὰν ἦ δίκαιον δώσω ὑμῖν. Οἱ δὲ ἀπῆλθον. Πάλιν ⁵
ἐξεληθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύ- ⁶
τως. Περὶ δὲ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἐξεληθὼν εὗρεν ἄλ- ⁶
λους ἐσιῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί ὧδε ἐστή- ⁷
κατε ὄλην τὴν ἡμέραν ἀργοί ; Λέγουσιν αὐτῷ· Ὅτι οὐδεὶς ⁷
ἡμᾶς ἐμισθώσατο. Λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς ⁸
τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ἦ δίκαιον λήψεσθε. Ὀψίας δὲ ⁸
γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ ⁹
αὐτοῦ· Κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν ⁹
μισθόν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.
Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἔλαβον ἀνά

ἐργάτας ἀργούς καὶ εἶπεν εἰς ἐκεῖνους· Ὑπάγετε καὶ σεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα καὶ θὰ σᾶς δώσω ὅ,τι εἶνε δίκαιον. Αὐτοὶ δ' ἀπῆλθον εἰς τὸν ἀμπελῶνα (στίχ. 3 καὶ 4). Ὁ αὐτὸς δὲ οἰκοδεσπότης ἐξεληθὼν εἰς τὴν ἀγορὰν πάλιν περὶ τὴν ἕκτην ὥραν, τὸ μεσημέριον καθ' ἡμᾶς, καὶ περὶ τὴν ἐνάτην ὥραν, τὴν 3 μ.μ. καθ' ἡμᾶς, εὗρεν ἄλλους ἐργάτας καὶ ἔπεμψε τούτους, ὡς τοὺς πρώτους, εἰς τὸν ἀμπελῶνα καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτούς νὰ δώσῃ ὅ,τι εἶνε δίκαιον (στίχ. 5). Ἐξεληθὼν δὲ καὶ περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν, τὴν 5 μ.μ. καθ' ἡμᾶς, εὗρεν ἄλλους ἐργάτας ἀργούς καὶ εἶπεν εἰς αὐτούς· Ὑπάγετε καὶ σεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα καὶ θὰ λάβητε ὅ,τι εἶνε δίκαιον (στίχ. 6 καὶ 7). Περὶ δὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος πρὸς τὸν οἰκονόμον του νὰ δώσῃ εἰς πάντας τοὺς ἐργάτας τὸ αὐτὸ ἡμερομίσθιον, εἰ καὶ εἰργάσθησαν κατὰ διάφορον χρόνον. Ὁ οἰκονόμος, ἐκτελῶν τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου του, ἤρξατο τῆς πληρωμῆς ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐργατῶν, τῶν περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν εἰς τὸν ἀμπελῶνα ἐλθόντων καὶ ἔδωκεν εἰς ἕκαστον ἀνά ἓν δηνάριον (στίχ. 8 καὶ 9). Ἐλθόντες

10 δηνάριον. Ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα
11 λήφονται, καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνά δηνάριον. Λαβόν-
12 τες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου λέγοντες ὅτι
οὗτοι οἱ ἔσχατοι ἐπὶ μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους
ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας τοῖς βασιάσασι τὸ βᾶρος τῆς ἡμέ-
13 ρας καὶ τὸν καύσωνα. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἐνὶ αὐ-
τῶν· Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνη-
14 σάς μοι; Ἄρον τὸ σόν καὶ ὑπαγε· θέλω δὲ τούτῳ τῷ
15 ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί· ἢ οὐκ ἔξεσί μοι ποιῆσαι ὃ
θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρός ἐστιν
16 ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι; Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι
καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι· πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι
δὲ ἐκλεκτοί.

δὲ οἱ πρῶτοι ἐργάται ἐνόμισαν, ὅτι θὰ λάβωσι περισσότερον τοῦ ἐνός δηναρίου καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνά ἐν δηνάριον. Λαβόντες δὲ τοῦτο ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου λέγοντες, ὅτι οἱ τελευταῖοι ἐργάστησαν ἐπὶ μίαν ὥραν, ἐν ᾧ αὐτοὶ ὅλην τὴν ἡμέραν ὑπέφερον καὶ τὸν καύσωνα τοῦ ἡλίου. Οὗτος δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν πρώτων ἐργατῶν· Καλὲ φίλε, δέν σε ἀδικῶ, σέ συνεφώνησα ἀντί ἐνός δηναρίου, λάβε αὐτὸ καὶ ὑπαγε, ἐγὼ θέλω νὰ δώσω καὶ εἰς τὸν τελευταῖον ἐργάτην ὅ,τι καὶ εἰς σέ ἔδωκα. Δέν δικαιοῦμαι νὰ κάμω εἰς τὰ ἰδικά μου πράγματα ὅ,τι θέλω; Ἡ φθονεῖς, διότι ἐγὼ εἶμαι ἀγαθός; (στίχ. 10—15)».

Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ὁ Χριστὸς ἀναπτύσσει τὴν ἐννοίαν, ὅτι ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν θ' ἀνταμιφθῶσιν ἐξ ἴσου καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες πρῶτοι κληθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν πνευματικὸν ἀμπελῶνά του, εἰς τὸ εὐαγγέλιόν του, καὶ ἐργασθέντες ὑπὲρ αὐτοῦ ἐγένοντο ἀληθεῖς μαθηταὶ του, καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες τελευταῖοι ἀκούσαντες τοὺς λόγους τοῦ εὐαγγελίου αὐτοῦ καὶ ἐργασθέντες ὑπὲρ αὐτοῦ ἐγένοντο ἀλη-

24 § 25. Ἡ παραβολὴ τῶν τάλαντων.

(Ματθ. ΚΕ' 14—30)

Ὅσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους 14
δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ,
καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν, 15
ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως.
Πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν ἐργάσατο ἐν 16
αὐτοῖς καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. Ὁσαύτως καὶ 17
ὁ τὰ δύο ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. Ὁ δὲ τὸ ἓν 18
λαβὼν ἀπελθὼν ὄρουξεν ἐν τῇ γῆ καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀρ-

θεὶς ὄπαδοι αὐτοῦ. Τοῦτο δηλοῦσιν οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ
«Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι»
(στίχ. 16).

Στίχ. 14. Ἡ ἔννοια τῆς παραβολῆς ταύτης εἶνε ἡ ἀκό-
λουθος· «Καθὼς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις εἶχε σκοπὸν ν' ἀνα-
χωρήσῃ εἰς ξένην χώραν, ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους τοῦ δούλου καὶ
παρέδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν περιουσίαν του καὶ εἰς τὸν μὲν
ἔδωκε πέντε τάλαντα, εἰς τὸν δὲ δύο καὶ εἰς τὸν ἄλλον ἓν,
εἰς ἕκαστον κατὰ τὴν ἰκανότητα αὐτοῦ, καὶ εἶπεν εἰς αὐτοὺς
νὰ ἐμπορευθῶσιν αὐτὰ τὰ τάλαντα καὶ νὰ κάμωσιν ἐργασίας,
ὥστε ν' αὐξήθωσιν αὐτά, οὕτω καὶ ὁ Θεός, δημιουργήσας τοὺς
ἀνθρώπους, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς διάφορα πνευματικὰ χαρί-
σματα καὶ ἀγαθὰ καὶ μάλιστα ἔπεμψεν εἰς αὐτοὺς τὸν υἱὸν
αὐτοῦ νὰ διδάξῃ αὐτοὺς πῶς δύνανται νὰ προαγάγωσιν
τὰ πνευματικὰ χαρίσματα καὶ ἀγαθὰ των, πῶς δύνανται νὰ
ἐργασθῶσιν διὰ τῆς πνευματικῆς ἰδιοφυΐας των, ὅπως ἐπὶ τῆς
γῆς κατισχύσῃ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἄφ' οὗ ὁ Μεσσίας δι-
δάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, θ' ἀναχωρήσῃ ἐκ τοῦ κόσμου τού-
του καὶ θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν δευτέραν παρου-
σίαν καὶ θὰ ζητήσῃ τὸν λόγον παρὰ τῶν ἀνθρώπων, ἂν οὗτοι
ἐφύλαξαν τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς ἐντολάς του, ὅπως ἐπέ-

19 γύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχε-
ται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει μετ' αὐ-
20 τῶν λόγον. Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν
προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων· Κύριε, πέντε
21 τάλαντά μοι παρέδωκας· ἰδὲ ἄλλα πέντε τάλαντα
ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ·
Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ! ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ
πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ
22 κυρίου σου. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λα-
βὼν εἶπε· Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα
23 δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος
αὐτοῦ· Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ! ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ
24 κυρίου σου. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰλη-
φῶς εἶπε· Κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος,
θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας καὶ σσάγων ὅθεν οὐ διε-
25 σκόρπισας· καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν
26 σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύ-
ριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· Πονηρὸς δοῦλε καὶ ὀκνηρὸς! Ἦδεις
ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα καὶ σσάγω ὅθεν οὐ διε-
27 σκόρπισα! Ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἄργύριόν μου τοῖς τρα-
πεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν

στρεψεν ἐκ τοῦ ταξιδίου του ὁ ἄνθρωπος τῆς παραβολῆς ταύ-
της καὶ ἐζήτησε παρὰ τῶν δούλων του, ἂν ἐχρησιμοποίησαν
καλῶς τὰ τάλαντα. Καθὼς ὁ μὲν δούλος ὁ λαβὼν τὰ πέντε
τάλαντα καὶ ὁ δούλος ὁ λαβὼν τὰ δύο ἐδιπλασίασαν αὐτὰ διὰ
τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἐργασίας των καὶ μετὰ θάρρους ἐνεφα-
νίσθησαν ἐνώπιον τοῦ κυρίου των καὶ ἐπηνέθησαν ὑπ' αὐτοῦ·
διὰ τὴν ἐπιμέλειάν των, ἀκούσαντες τὸ «Εὖ, δοῦλοι ἀγαθοὶ καὶ
πιστοί», οὕτω καὶ οἱ χριστιανοὶ ἐκείνοι, οἵτινες θὰ ἐργασθῶσιν
ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς κατισχύσεως τῆς βασιλείας τοῦ

τόκῳ. Ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ 28·
ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθή- 29·
σεται καὶ περισσευθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ
ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ· καὶ τὸν ἀχρεῖον δούλον 30·
ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαν
θμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

25 § 26. Ἡ παραβολὴ τοῦ βασιλικοῦ γάμου.

(Ματθ. ΚΒ' 1—14)

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν πα- 1
ραβολαῖς λέγων· Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν 2
ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ·
καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλη- 3·

Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς θὰ ἐμφανισθῶσι μετὰ παρρησίας ἐνώπιον
αὐτοῦ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν καὶ θὰ ἐπαινεθῶσιν.
Οἱ δὲ χριστιανοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες θὰ καταφρονήσωσι τὴν δι-
δασκαλίαν τοῦ Μεσσίου, θέλουσι βίβηθαι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυ-
ρός, ὡς ἔπαθε καὶ ἐκεῖνος ὁ δούλος ὁ τὸ ἐν τάλαντον λαβὼν
καὶ μὴ χρησιμοποίησας αὐτό.

Στίχ. 1—14. Αὕτη ἡ παραβολὴ διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι προσ-
καλούμενοι πρὸς κοινωνίαν τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν ὀφείλο-
μεν νὰ ἐγκαταλίπωμεν πᾶσαν ἀσχολίαν εἰς τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ
καὶ νὰ προστρέχωμεν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, ἐξ οὗ καὶ μό-
νου πηγάζει ἡ σωτηρία. Ἡ ἔννοια τῆς παραβολῆς ταύτης εἶνε·
« Ὁ βασιλεὺς, ὅστις ἐποίησε γάμους χάριν τοῦ υἱοῦ του, εἶνε
ὁ Θεός, ὅστις ἐκάλεσεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν χά-
ριν τοῦ ἀποθανόντος υἱοῦ του πρὸς πνευματικὴν χαρὰν καὶ
εὐτυχίαν διὰ τῶν δούλων του Ἀποστόλων πρῶτον τοὺς
Ἰουδαίους, οἵτινες εἶχον κληθῆ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλ' οὗτοι
καταφρονοῦντες τὴν πρόσκλησιν τοῦ Θεοῦ δὲν ἤθελον νὰ ἔλ-
θωσιν εἰς τοὺς γάμους, ἔνθα ἤθελον ἀπολαύσει τῶν πνευμα-

4 μένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθειν. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων· Εἴπατε τοῖς κεκλημένοις· Ἴδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἠτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς
5 γάμους. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον
6 ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν.
7 Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπόλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν
8 πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε. Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ·
Ἄξιοι πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ
9 ὅσους ἂν εὔρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. Καὶ ἐξεληθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας ὅσους εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλή-
10 σθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς

τικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ παρεδόθησαν εἰς τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ, εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ εἰς τὸ ἐμπόριόν των. Καὶ δὲν ἠρέσθησαν εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἀκαὶ τοὺς Ἀποστόλους τοῦ Θεοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν (στίχ. 2-6)· ὁ δὲ βασιλεὺς, ὁ Θεὸς δηλ. ὀργισθεὶς διὰ τὴν διαγωγὴν των ἐτιμώρησεν αὐτοὺς καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους τοῦ Ἀποστόλου εἰς τοὺς ἐθνικούς, ἵνα καλέσωσιν αὐτοὺς εἰς τοὺς γάμους, ἧτοι εἰς τὴν πνευματικὴν χαρὰν καὶ εὐωχίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀφ' οὗ οἱ κεκλημένοι Ἰουδαῖοι ἐφάνησαν ἀνάξιοι (στίχ. 7—9). Οἱ Ἀπόστολοι πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἐκάλεσαν εἰς τοὺς γάμους πάντας ὅσους εὔρον, πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, χωρὶς νὰ χωρίσωσι τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν δέ, διότι μόνον ὁ βασιλεὺς Θεὸς εἶχε τοιοῦτο δικαίωμα, ὅπερ μάλιστα ἐξήσκησεν, ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸν δεῖπνον καὶ εἶδε τοὺς ἐν αὐτῷ καθημένους· διότι, ἀφ' οὗ πα-

θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἐταῖρε, πῶς εἰσηλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; Ὁ δὲ ἐφिमώθη. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις· Δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἄρατε αὐτὸν καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

§ 27. Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων.

(Ματθ. ΚΕ' 1—13)

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλ-

ρητήρησεν, ὅτι ἄνθρωπός τις δὲν ἦτο ἐνδεδυμένος τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου, ἦτοι τὸ ἔνδυμα τῆς πίστεως, δι' οὗ κοινωνεῖ τις μετὰ τοῦ Σωτῆρος, ἐπέπληξεν αὐτὸν πῶς ἐτόλμησε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τοὺς γάμους καὶ παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τοὺς διακόνοους του νὰ τὸν ρίψωσιν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἔνθα ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων (10—14)». Ἡμεῖς οἱ χριστιανοί, ἀκούοντες τὴν παραβολὴν ταύτην τοῦ Σωτῆρος, μὴ μιμηθῶμεν τοὺς Ἰουδαίους ἐκείνους, οἵτινες προσκληθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ μετάρχωσι τῆς πνευματικῆς χαρᾶς ἀπεποιήθησαν, ἀλλὰ μιμηθῶμεν τοὺς δικαίους ἐκείνους ἄνδρας, οἵτινες ἐνδεδυμένοι τὸ ἔνδυμα τῆς πίστεως καὶ εὐσεβείας παρέστησαν εἰς τὰς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν τελουμένας πνευματικὰς ἐορτάς.

Στίχ. 1. «Τότε», ἦτοι ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ. Ὁ Χριστὸς εἰπὼν τὴν παραβολὴν ταύτην ἤθελε νὰ δείξῃ, ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν θὰ ἔλθῃ αἰφνιδίως εἰς τὸν κόσμον, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἐξέλθωσιν οἱ χριστιανοὶ πρὸς ἀπάντησιν αὐτοῦ, ὡς ἐξῆλθον αἱ δέκα ἐκεῖναι παρθένοι, αἱ πέντε μωραὶ καὶ

2 θον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐ-
3 τῶν φρόνιμοι καὶ πέντε μωραὶ· αἴτινες μωραὶ λαβοῦ-
4 σαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν οὐκ ἔλαβον μετ' ἑαυτῶν
5 ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις
6 αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν. Χρονίζοντος δὲ τοῦ
7 νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. Μέσης δὲ
8 νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· Ἴδού ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξ-
9 ἔρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ
10 παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν.
11 Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον· Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ
12 ἔλαιου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. Ἀπε-
13 κρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι· Μήποτε οὐκ ἀρκέσει
14 ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦν-
15 τας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν
16 ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος καὶ αἱ ἔτοιμοι εἰσῆλθον
17 μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. Ὑ-

αἱ πέντε φρόνιμοι ἐκ τοῦ οἴκου τῆς νύμφης πρὸς συν-
άντησιν τοῦ περιμενομένου νυμφίου. Καὶ καθὼς αἱ πέντε
μωραὶ παρθένοι, αἴτινες δὲν εἶχον προμηθευθῆ ἔλαιον διὰ
τὰς λαμπάδας των, δι' ὧν ἔμελλον νὰ ὑποδεχῶσι τὸν
ἐρχόμενον νυμφίον, εὔρον κεκλεισμένην τὴν θύραν, οὕτω καὶ
οἱ χριστιανοὶ ἐκεῖνοι θὰ πάθωσιν, οἵτινες, ἐν ᾧ περιμένουσι νὰ
ἔλθῃ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν ὁ νυμφίος Χριστός, δὲν
φροντίζουσι νὰ προμηθεύωσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἔλαιον, ἥτοι
νὰ πράττωσιν ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς φιλανθρωπίας,
τὰ ὅποια θὰ δεῖξωσιν, ὅταν ὑποδεχῶσι τὸν περιμενόμενον
Χριστόν. Τοῦναντίον εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἐκεῖνους, οἵτινες
ἐμιμήθησαν τὰς πέντε φρονίμους παρθένας, πράξαντες ἐν τῷ
κόσμῳ τούτῳ πᾶν εἶδος ἀρετῆς, θ' ἀνοιχθῆ ἡ θύρα, ὅπως εἰσ-
έλθωσιν εἰς τοὺς γάμους μετὰ τοῦ νυμφίου καὶ παρακαθίσωσι

στερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι·
Κύριε, κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· 12
Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι 13
οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ἧ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἔρχεται.

μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ πνευματικῷ δείπνῳ. Διὰ τῆς παραβολῆς
λοιπὸν ταύτης διδασκόμεθα, ὅτι ὀφείλομεν νὰ γρηγορῶμεν,
νὰ παρασκευαζώμεθα, νὰ πράττωμεν ἀγαθὰ ἔργα, διότι δὲν
γνωρίζομεν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν τῆς δευτέρας παρου-
σίας, καθ' ἣν θὰ προσκληθῶμεν ὑπὸ τοῦ δικαίου κριτοῦ, ὅπως
δώσωμεν λόγον τῶν πράξεών μας.



ΤΜΗΜΑ Γ'

§ 28. Παραγγελίαι τοῦ Σωτῆρος πρὸς τοὺς ἀποστόλους.

27

(Ματθ. Ι' 5—42)

- 5 Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγ-
γείλας αὐτοῖς λέγων· Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε
6 καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθῃτε· πορεύεσθε δὲ
μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ.
7 Πορευόμενοι δὲ κηρῦσσετε λέγοντες οὐ ἤγγικεν ἡ
8 βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἄσθενοῦντας θεραπεύετε, λε-
πρὸς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλ-
9 λετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Μὴ κτήσησθε χρυ-

Στίχ. 5—42. Ὁ Ἰησοῦς πέμπων τοὺς 12 Ἀποστόλους του εἰς τὸ κήρυγμα δίδει διαφόρους παραγγελίας. «Ὁδὸν ἐθνῶν» ὁδόν, ἣτις φέρει πρὸς τοὺς ἐθνικούς. «Καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν κτλ.». Ὁ Κύριος ἀπαγορεύει νῦν τὸ πρὸς τοὺς Σαμαρείτας κήρυγμα, διότι δὲν εἶχεν ἐπιστῆ ὁ κειρὸς αὐτῶν. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι κατέλεγον τοὺς Σαμαρείτας εἰς τοὺς ἐθνικούς, ὡς ἀναμιχθέντας μὲ τοὺς ἐθνικούς, οὓς ὁ Σαλμανάσαρ, βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων, εἶχεν ἐγκαταστήσει εἰς τὴν χώραν τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ (Δ' Βασ. ΙΖ' 24).

Στίχ. 6. Ὁ Ἰησοῦς θέλει, ἵνα τὸ εὐαγγέλιόν του κηρυχθῆ πρῶτον εἰς τοὺς Ἰουδαίους, οὓς καλεῖ καὶ πρόβατα ἀπολωλότα, εἴτα δὲ εἰς τοὺς ἐθνικούς.

Στίχ. 7—8. Ὁ Ἰησοῦς παρέχει εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὴν ἐξουσίαν νὰ θεραπεύωσι πᾶν εἶδος ἀσθενείας καὶ ἀπαιτεῖ παρ' αὐτῶν ν' ἀσκῶσι τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο δωρεάν, νὰ δέχωνται δὲ μόνον παρὰ τῶν ἀνθρώπων ὅ,τι ἀναγκαῖον πρὸς διατροφὴν αὐτῶν.

σὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, μὴ 10
 πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ ὑποδήματα μηδὲ
 ῥάβδον· ἄξιός γάρ ἐστιν ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ. Εἰς 11
 ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ
 ἀξιός ἐστι, καὶ κεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. Εἰσερχόμενοι 12
 δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτὴν λέγοντες· Εἰρήνη τῷ
 οἴκῳ τούτῳ. Καὶ ἐὰν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰ- 13
 ρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ἦ ἀξία, ἡ εἰρήνη
 ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. Καὶ ὅς ἐὰν μὴ δέξηται 14
 ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω
 τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκεῖνης ἐκτινάξατε τὸν κο-
 μορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἀνεκτό- 15

Στίχ. 10—12. Ὁ Ἰησοῦς συμβουλεύει τοὺς μαθητάς του νὰ μὴ φέρωσιν ἐν τῷ κηρύγματί των ὁδοιπορικὸν σάκκον, εἰς ὃν νὰ θέτωσι τὰ εἰς τὸ ταξιδιὸν των ἀναγκαῖα, τροφήν, ἐνδύματα κτλ., νὰ μὴ λάβωσι μεθ' ἐχυτῶν δύο χιτῶνας μηδὲ διπλᾶ ὑποδήματα μηδὲ ῥάβδον, ὅπως στηρίζονται (πρβλ. Γωθίτ Ε' 17). Ὁ ἐργαζόμενος ἀξίζει ν' ἀπολαύῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. Ὁ Ἰησοῦς λέγει εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι εἰσερχόμενοι εἰς κώμην ἢ πόλιν ὄφειλον νὰ καταλύωσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀξιότιμου ἀνθρώπου.

Στίχ. 13. Ὁ Ἰησοῦς λέγει· «Ἐὰν ἡ οικογένεια ἡ μέλλουσα νὰ σας ὑποδεχθῇ εἶνε ἀξιότιμος, θέλω, ἵνα εὐλογῆσητε αὐτήν, ἐὰν ὅμως δὲν εἶνε ἀξιότιμος, τότε λαβόντες τὴν εὐλογίαν μεθ' ἐχυτῶν ἐξέλθετε τῆς οικογενείας ταύτης».

Στίχ. 14. «Ἐκτινάξατε κτλ.». Ἡ ἔκφρασις αὕτη εἶνε ἔνδειξις ἀποφυγῆς πάσης κοινωνίας.

Στίχ. 15. Ὁ Ἰησοῦς λέγει· «Ἡ τιμωρία τῆς ἀμαρτωλοῦ χώρας τῶν Σοδόμων καὶ τῆς Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως δὲν θέλει εἶναι τόσον μεγάλη, ὅσον ἡ τιμωρία τῆς πόλεως ἐκεῖνης, ἥτις ἀπέπεμψε τοὺς μαθητάς μου».

τερων ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρί-
16 σεως ἢ τῆ πόλει ἐκείνῃ. Ἴδου ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς
ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς
17 οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. Προσέχετε δὲ
ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέ-
δρια καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν
18 ὑμᾶς· καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε
ἐνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.
19 Ὅταν δὲ παραδώσουσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ

Στίχ. 16. Ὁ Ἰησοῦς ἀποστέλλων τοὺς πρᾶεῖς μαθητάς του πρὸς ἀνθρώπους κακοποιούς συνιστᾷ αὐτοῖς πολλὴν φρόνησιν, ἣν ἐνομίζετο ὅτι εἶχεν ὁ ὄφρις, ὅστις ἦτο τὸ φρονιμώτατον τῶν ζῶων (Γεν. Γ' 1). Ἡ φρόνησις τοῦ ὄφειος ἐγκρίεται ἐν τούτῳ, ὅτι διωκόμενος προφυλάσσεται καὶ δὲν ἐκτίθεται εἰς κινδύνους. Ὁ δὲ Σωτὴρ συνιστᾷ εἰς τοὺς μαθητάς του, πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς των, μόνον κατὰ τὴν φρόνησιν νὰ μιμῶνται τοὺς ὄφεις, ἦτοι διωκόμενοι νὰ προφυλάσσωνται φρονίμως καὶ νὰ μὴ ἐκθέτωσιν ἐκυτοῦς εἰς κινδύνους, οὐχὶ δὲ κατὰ τὴν κακίαν καὶ τὴν βλάβην. Οἱ Ἀπόστολοι μιμούμενοι τοὺς ὄφεις μόνον κατὰ τὴν φρόνησιν ὄφειλον σῆμα νὰ μιμηθῶσι τὰς περιστερὰς κατὰ τὸ ἄδολον αὐτῶν, μήτε σκεπτόμενοι μήτε ποιῶντες τὸ κακόν. Ἡ περιστερὰ ἦτο σύμβολον τοῦ ἀδόλου καὶ τοῦ ἀκακού (πρβλ. Ὡση' Ζ' 11).

Στίχ. 17. «Ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων», ἦτοι τῶν ἐχθρικῶς διακειμένων πρὸς τοὺς Ἀποστόλους. Συνέδρια· δικαστήρια. Ἡ μαρτύριον ἦτο ἐκ τῶν πειθαρχικῶν ποινῶν τῶν Ἰουδαϊκῶν συναγωγῶν.

Στίχ. 18. «Εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν». Ὁ Χριστὸς ἐναυθῶ λέγει, ὅτι οἱ μαθηταὶ του κατηγοροῦμενοι διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου ἐνώπιον ἡγεμόνων καὶ βασιλέων καὶ ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν, τὰ ὅποια αὐτοὶ δικοῦσι, θέλουσι

τί λαλήσετε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί
λαλήσητε. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ 20
Πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. Πα- 21
ραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πα-
τὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ
θανατώσουσιν αὐτούς· καὶ ἔσεσθε μισοῦμενοι ὑπὸ πάν- 22
των διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος
σωθήσεται Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, 23
φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ

μαρτυρήσει, ὅτι οὗτοι καίπερ ἀκούσκοντες τὸ εὐαγγέλιον δὲν
ἐπίστευσαν, διὰ τὸ μὴ δύνανται ὑστερον νὰ λέγωσιν, ὅτι δὲν
ἤκουσαν τὸ κήρυγμα.

Στίχ. 21 καὶ 22. Ὁ Ἰησοῦς λέγει, ὅτι αἱ ιδέαι τοῦ εὐ-
αγγελίου του, ὅταν κηρυχθῶσι, θὰ προκαλέσωσι σφοδρὰς συ-
ζητήσεις καὶ δεινὰς ἔριδας, αἵτινες θὰ δικιρέσωσι τοὺς ἀνθρώ-
πους καὶ θὰ μεταβάλλωσιν εἰς ἀσπόνδους ἀλλήλους ἐχθροὺς καὶ
αὐτοὺς τοὺς μάλιστα κατὰ φύσιν ἀλλήλους φιλητάτους, οἳοι
εἶνε οἱ ἀδελφοὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ οἱ γονεῖς καὶ τὰ τέκνα·
διότι ἄλλοι μὲν θὰ παρδεχθῶσιν αὐτάς, ἄλλοι δὲ θὰ κατα-
πολεμήσωσι τοὺς αὐτάς παρδεξαμένους. Οἱ Ἀπόστολοι τοῦ
Χριστοῦ θὰ μισηθῶσιν ὑπὸ πάντων, ὡς κήρυκες τοῦ ὀνόματος
αὐτοῦ καὶ δῆθεν ὡς αἴτιοι πολλῶν κακῶν ἐν τῷ κόσμῳ. Ἀλλὰ
θέλει σωθῆ καὶ τύχει τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὁ ὑπομείνας
μέχρι τέλους ἐν τῇ εἰς Χριστὸν πίστει.

Στίχ. 23. «Οὐ μὴ τελέσητε». Τὸ τελεῖν ἐνταῦθα σημαίνει
διέρχεσθαι. Οἱ Ἀπόστολοι ἀκούοντες, ὅτι θὰ ὑποστῶσι πολ-
λοὺς διωγμοὺς ἀπὸ τὸ κήρυγμα, ἠδύναντο ν' ἀποθαρρυνθῶσι·
διὸ ὁ Ἰησοῦς θαρρύνων αὐτοὺς βεβαίως, ὅτι ἡ ἀποστολὴ αὐ-
τῶν εἰς τὰς πόλεις Ἰσραὴλ καὶ ὁ ἀπ' αὐτοῦ χωρισμὸς αὐτῶν,
καθ' ὃν θὰ διώκωνται καὶ θὰ νομίζωσιν ἐκτυοὺς μακρὰν τῆς

τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ
24 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Οὐκ ἔστι μαθητῆς ὑπὲρ τὸν δι-
25 δάσκαλον οὐδὲ δούλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. Ἄρ-
κειτὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐ-
τοῦ, καὶ τῷ δούλῳ ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἰ τὸν οἰκο-
δεσπότην Βεελζεβούλ ἐκάλεσαν, πόσω μᾶλλον τοὺς
26 οἰκιακοὺς αὐτοῦ; Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν
γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ
27 κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται. Ὁ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκο-

ἀντιλήψεως αὐτοῦ δὲν θὰ διαρκέσῃ μακρὸν χρόνον, δὲν θὰ προφθάσῃ περιερχόμενοι νὰ διέλθωσι πάσας τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν αὐτῶν.

Στίχ. 24 καὶ 25. Ὁ Ἰησοῦς λέγει· «Ἐὰν ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος καταδιώκωνται ὑπὸ τοῦ κόσμου, δὲν πρέπει ὁ μαθητῆς καὶ ὁ δούλος νὰ περιμένωσιν ἄλλην κκλητιέραν τύχην, δηλ. καὶ αὐτοὶ θὰ καταδιωχθῶσιν. Ἄρκει δὲ ὁ μαθητῆς καὶ ὁ δούλος νὰ ὑφίστανται τὰς αὐτὰς ταλαιπωρίας, ὡς ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος».

Βεελζεβούλ. Ἡ λέξις αὕτη εἶνε σύνθετος ἐκ τοῦ Βεελ· κύριος καὶ τοῦ ζιβούλ· κόπρος. Οὕτω δὲ ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ὁ σατανᾶς. Διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου, δι' οὗ ὕβριζον τὸν σατανᾶν, ἐβλασφήμουν καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν οἱ ἐχθροὶ του.

Στίχ. 26. Ὁ Ἰησοῦς παραθαρρύνει τοὺς μαθητάς του, λέγων· «Μὴ φοβηθῆτε τοὺς διώκτας σας· διότι ἢ ἀποκαλυφθῆ εἰς τὸ μέλλον ἢ ἀλήθειαι καὶ ὅτι ἀδίκως ἐτυχοφαντήθητε καὶ ἐδιώχθητε».

Στίχ. 27. Διὰ τοῦ εἰκονικοῦ τούτου λόγου ὁ Χριστὸς δηλοῖ, ὅτι οἱ μαθηταὶ του πρέπει νὰ κηρύξωσι τὸ εὐαγγέλιον μετὰ παρησίας εἰς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην.

πία, εἶπατε ἐν τῷ φωτί, καὶ ὁ εἰς τὸ οὐς ἀκούετε, κη-
ρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων. Καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν 28
ἀποκιεννόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων
ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ
ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γενένη. Οὐχὶ δύο στρου- 29
θία ἀσσαρίου πωλεῖται; Καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται
ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ 30
τριχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσὶ. Μὴ οὖν 31
φοβηθῆτε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. Πᾶς 32
οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώ-
πων, ὁμολογήσω καὶ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πα-
τρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με 33
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν καὶ ἐν

Στίχ. 29. Ἰνα μὴ οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ νομίσωσιν, ὅτι καταδιωκόμενοι θὰ ἐγκαταλειφθῶσιν, ὁ Ἰησοῦς εἰσάγει τὸν περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ λόγον, δεικνύων, ὅτι καὶ δύο στρουθία πωλούμενα ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆς (ἀσσάριον Λατιν. λέξις, as, assis=8 λεπτά) εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ οὐδὲν αὐτῶν δύναται νὰ πέσῃ ἐπὶ τὴν γῆν νεκρὸν ἄνευ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ πατρὸς.

Στίχ. 30 καὶ 31. Ὁ Ἰησοῦς θέλει νὰ δείξῃ ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Θεὸς γινώσκει ἀκριβῶς τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ προνοεῖ περὶ ἡμῶν.

Στίχ. 32 καὶ 33. Ὁ Ἰησοῦς εἶχε θαρρῦνει ἀπὸ τοῦ στίχου 16—31 τοὺς μαθητάς του, ὅπως σταθερῶς καὶ ἀπόβως κηρύττωσι τὴν διδασκαλίαν του, ἔρχεται δὲ εἰς τὸν 32 στίχον νὰ ὑπομνήσῃ εἰς αὐτοὺς πῶς θὰ κριθῇ καὶ θὰ ἐξετασθῇ ἢ κατὰ τὸ κήρυγμα διαγωγῆ των. Πᾶς... σχῆμα ἀνακόλουθον· παντί. Ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου, ἤτοι ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ.

34 ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Μὴ νομί-
σητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον
35 βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. Ἦλθον γὰρ διχάσαι
ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ
τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐ-
36 τῆς· καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.
37 Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος·
καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου
38 ἄξιος· καὶ ὁς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκο-
39 λουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Ὁ εὐρὼν τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυ-

Στίχ. 34. Ὁ Ἰησοῦς προλέγει ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ καὶ τοῖς ἐπομένοις 35 καὶ 36 τοὺς ἐμφυλίους σπαρκαγμούς, οἵτινες θὰ ἐπακολουθήσωσιν ἕνεκα τῆς διδασκαλίας του.

Στίχ. 35. Διχάσαι· νὰ θέσω εἰς διχοστασίαν.

Στίχ. 36. Ἡ ἔννοια εἶνε· «Καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις θὰ ἔλθῃ εἰς διχοστασίαν μετὰ τοῦ πατρὸς του ..., θὰ ὦσιν οἱ ἀνθρωποὶ αὐτοῦ».

Στίχ. 37. Ὁ Ἰησοῦς λέγει ἐνταῦθα, ὅτι οἱ ὀπαδοὶ του ὀφείλουσι νὰ δεικνύωσιν ἀγάπην μᾶλλον πρὸς τὸν Χριστὸν ἢ πρὸς τὰ ἄτομα τῶν οἰκογενειῶν των, ἄλλως δὲ δὲν δύνανται νὰ ὦσιν ἄξιοι μαθηταὶ καὶ ὀπαδοὶ του.

Στίχ. 38. Λαμβάνειν τὸν σταυρὸν δηλαδὴ τὸ ὑπομένειν ἐκουσίως τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰ παθήματα, τὰ ὅποια καὶ ὁ Χριστὸς ὑπέμεινε (Β΄ Κορινθ. Α΄ 5. Φιλιπ. Γ΄ 10).

Στίχ. 39. Ἡ ἔννοια εἶνε· «Ὅστις θέλει εὐρεῖ, ἤτοι σώσει, τὴν ψυχὴν του εἰς τὸν πρόσκαιρον τοῦτον βίον, ἀρνούμενος τὸ ὄνομά μου κατὰ τοὺς φοβεροὺς διωγμοὺς, θ΄ ἀπολέσῃ αὐτήν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ ὅστις θέλει ἀπολέσει τὴν ψυχὴν του

χὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν. Ὁ δεχόμενος 40
ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν
ἀποστειλαντά με. Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα 41
προφήτου μισθὸν προφήτου λήφεται, καὶ ὁ δεχόμενος
δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήφεται.
Καὶ ὅς ἐάν ποιήσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον 42
ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

§ 23. Ὁ μετὰ τοῦ πλουσίου νεανίσκου
98 διάλογος τοῦ Σωτῆρος.

(Ματθ. 16' 16—26)

Καὶ ἰδοὺ εἰς προσελθῶν εἶπεν αὐτῷ· Διδάσκαλε 16
ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον; Ὁ 17

εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, δεικνύων αὐταπάρνησιν ὑπὲρ ἐμοῦ κατὰ
τοὺς διωγμούς, θέλει σῶσαι αὐτήν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν».

Στίχ. 40 καὶ 41. Ὁ Ἰησοῦς θαρρύνει τοὺς μαθητάς του,
λέγων, ὅτι τὸ ἔργον αὐτῶν θεωρεῖ ὡς ἰδικόν του ἔργον καὶ ὡς
ἔργον τοῦ Θεοῦ πατρός του. Οἱ μαθηταί μου, λέγει ὁ Ἰησοῦς,
πρέπει νὰ μάθωσιν, ὅτι ὁ δεχόμενος αὐτοὺς δέχεται ἐμὲ καὶ
τὸν ἀποστειλαντά με καὶ ὁ μισθὸς τοῦ δεχομένου θέλει εἶναι
μέγας. Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν προφητῶν καὶ τῶν δικαίων
κατατάσσονται ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ Ἀπόστολοι.

Στίχ. 42. Ὁ Σωτὴρ λέγει ἐνταῦθα, ὅτι, καὶ ἐάν δώσῃ τις
εἰς τοὺς μαθητάς του ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος, διὰ τὸ ὅποιον
οὐδὲν θέλει δαπανῆσαι, θέλει λάβει τὸν πρέποντα μισθόν.

Στίχ. 16 καὶ 17. Νεανίσκος τις, ἔχων πολλὰ κτήματα
(ἔρα στίχ. 22), ἐζήτηε παρὰ τοῦ Σωτῆρος, ὄν καὶ ἀγαθὸν δι-
δάσκαλον καλεῖ, νὰ διδασχθῆ ποῖον εἶνε τὸ ἰδιαιτέρον ἀγα-

δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός. Εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, 18 τήρησον τὰς ἐντολάς. Λέγει αὐτῷ· Ποίας; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε· Τὸ «οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα», καὶ «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν». 20 Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος· Πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου τί ἔτι ὑστερῶ; Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, 22 καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν

θόν, ὅπερ πράττων ἠδύνατο νὰ τύχη τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ὁ Σωτὴρ, μὴ δεχόμενος τὸ κοσμητικὸν ἐπίθετον ἀγαθός, ὅπερ ὁ νεανίσκος ἀπέδωκεν αὐτῷ, ζητεῖ νὰ ἐξεγείρῃ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ λέγων, ὅτι μόνος ἀγαθός εἶνε ὁ Θεός καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ δύναται νὰ εὔρῃ τὸ ὑψίστον ἀγαθόν. Συμβουλευεῖ δὲ τὸν νεανίσκον, ὅτι, ἐὰν θέλῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, ὀφείλει νὰ τηρήσῃ τὰς ὑπ' αὐτοῦ δοθείσας ἐντολάς.

Στίχ. 18 καὶ 19. Ὁ νεανίσκος ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ ποῖαι ἐκ τῶν πολλῶν ἐντολῶν εἶνε αἱ σπουδαιότεραι. Ὁ Σωτὴρ ἀναφέρει τινὰς ἐκ τοῦ δεκαλόγου, ὡς καὶ τὴν κυριωτάτην ἐντολὴν τῆς ἀγάπης (Λευϊτ. ΙΘ' 18), ἐν ἧ' συνοψίζονται πᾶσαι αἱ ἐντολαί (Ῥωμ. ΙΙ' 9).

Στίχ. 20 καὶ 21. Ἐπειδὴ ὁ νεανίσκος ἰσχυρίσθη, ὅτι ἐκ νεότητός του ἐφύλαξε τὸν νόμον καὶ ἠρώτα τί ἔχει ἀκόμη νὰ πράξῃ, ὁ Ἰησοῦς προβάλλει αὐτῷ τὸ ζήτημα τῆς ἠθικῆς τελειώσεως, ὅπερ ἦτο ἰκανὸν νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς βίον τελειότερον, ὅστις ἦτο ἡ μετ' αὐτοῦ κοινωνία. Ἐὰν θέλῃς, λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ νεανίσκῳ, νὰ εἶσαι τέλειος, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός τοῖς πτωχοῖς.

Στίχ. 22. Ὁ πλούσιος νεανίσκος οὐ θέλων νὰ ἐκπληρώσῃ
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

λόγον ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα
πολλά. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Ἀμὴν ²³
λέγω ὑμῖν ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκο- ²⁴
πώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελ-
θεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.
Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐξεπλήσσοντο σφό- ²⁵
δρα λέγοντες· Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι; Ἐμβλέψας δὲ ²⁶
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύ-
νατόν ἐστι, παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατὰ ἐστι.

τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Σωτῆρος ἀνεχώρησε λυπούμενος. Ὁ πρὸς
τὰ χρήματα ἔρωσ ἐκώλυεν αὐτὸν νὰ θυσιάσῃ τὰ ὑπάρχοντά
του γάρν τῶν πτωχῶν.

Στίχ. 23 καὶ 24. Ὁ Σωτὴρ λέγει τότε πόσον δύσκολον
εἶνε νὰ εἰσέλθῃ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καί,
ἵνα τὴν δυσκολίαν ταύτην καλῶς παρκεστήσῃ, ποιεῖται χρῆ-
σιν τῆς παροιμίας τῆς ῥαφίδος καὶ τῆς κμηλοῦ, ἧς, ὡς φαί-
νεται, ἐποιοῦντο χρῆσιν οἱ Ἰουδαῖοι τότε πρὸς παρὰστασιν
τῆς ἀνυπερβλήτου δυσκολίας. Καθὼς ἐν παροιμιώδει λόγῳ
πρὸς ἔκφρασιν τῆς ὑψίστης δυσκολίας ἀναφέρεται ἐν τῷ Ιου-
δαϊκῷ Ταλμούδ τὸ ζῶον ὁ ἐλέφας, οὕτω καὶ ἐνταῦθα, διὰ
τῆς λέξεως κάμηλος δέον νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ζῶον κάμηλος
(ἔρχ. καὶ Ματθ. ΚΓ' 24), ἥτις δυσκόλως δύναται νὰ διέλθῃ
διὰ τῆς ὀπῆς τῆς βελόνης. Ἡ δὲ ἐρμηνεία, ὅτι κάμηλος ἐν-
ταῦθα δηλοῖ τὸ πυχὸν σχοινίον, δὲν εἶνε ὀρθή. Ἡ γρῆκὴ κά-
μηλος ἀθετεῖται.

Στίχ. 26. Ὁ Σωτὴρ λέγει· «Ἡ ἐπίτευξις τῆς αἰωνίου
ζωῆς εἶνέ τι ἀδύνατον, ὅταν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης
δυναμείας, δυνατή, ὅταν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ παντοδυναμοῦ
Θεοῦ, τοῦ παρέχοντος τὴν αἰώνιον ζωὴν».

§ 30. Ὁ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος δομιύτατος ἔλεγχος
καὶ ταλανισμὸς τῶν γραμματέων
καὶ τῶν φαρισαίων.

(Ματθ. ΚΓ' 1—39)

1 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθη-
2 ταῖς αὐτοῦ λέγων· Ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας ἐκάθι-
3 σαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι. Πάντα οὖν ὅσα ἂν
εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ
ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γάρ, καὶ οὐ ποιοῦσι.
4 Δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα καὶ
ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ δα-
5 κτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά. Πάντα δὲ τὰ
ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις.
Πλατύνουσι γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσι
6 τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν, φιλοῦσι δὲ τὴν πρω-
τοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν
7 ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἄσπασμους ἐν ταῖς ἀγοραῖς

Στίχ. 1—4. Ὁ Σωτὴρ μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου ἤλεγξε
δεινῶς τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς φαρισαίους περιγράφας τὴν
ὑπόκρισιν καὶ τὴν ψευδῆ δικαιοσύνην αὐτῶν, εἰπὼν, ὅτι τὸν
μέγαν προφήτην Μωϋσῆν, τὸν διδάσκαλον τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ
λαοῦ, διεδέχθησαν οἱ ἀνήθικοι διδάσκαλοι, οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ φαρισαῖοι.

Στίχ. 5—12. «Πλατύνουσι κτλ.». Οὗτοι ἀνῆρτων ἐπάνω
των πλατέα φυλακτήρια (φυλακτά), ἄτινα, ὡς ἐνόμιζον, εἶχον
τὴν δύναμιν ν' ἀποδιώκωσι τοὺς δαίμονας. Τὰ φυλακτήρια
ταῦτα ἐνέκλειον διάφορα ῥητὰ τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. «Καὶ με-
γαλύνουσι κτλ.». Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἔφερον κρά-
σπεδα (φούντας) κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ (Ἄριθμ. ΙΕ'
38 καὶ 39), ὅπως ἐνθυμῶνται τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ-
τελῶσιν αὐτάς. τὰ ὅποια ἐκ ψευδευλαθείας ἐμεγαλύνον. Ἡρέ-
ψηφιοποίηθη ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββὶ ῥαββί.
Ἑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἰς γὰρ ὑμῶν ἐστὶν ὁ 8
διδάσκαλος, ὁ Χριστός· πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε.
Καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἰς γὰρ 9
ἐστὶν ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Μηδὲ κλη- 10
θῆτε καθηγηταί· εἰς γὰρ ὑμῶν ἐστὶν ὁ καθηγητής, ὁ
Χριστός. Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος. 11
Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις τα- 12
πεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμμα- 13
τεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰ-
κίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι·
διὰ τοῦτο λήψετε περισσότερον κρίμα. Οὐαὶ ὑμῖν, 14
γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων·
ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους
ἀφίετε εἰσελθεῖν. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι 15
ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν
ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε
αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. Οὐαὶ ὑμῖν, ὀδη- 16
γοὶ τυφλοί, οἱ λέγοντες· Ὅς ἂν ὁμόση ἐν τῷ ναῶ, οὐ-
δὲν ἐστὶν, ὅς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ,

σκοντο νὰ λαμβάνωσι τὰς πρώτας θέσεις εἰς τὰ δεῖπνα καὶ εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ νὰ καλῶνται διδάσκαλοι (ῥαββί) ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Στίχ. 13—15. Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι κατέτρωγον τὰς περιουσίας τῶν χηρῶν καὶ τῶν ὀρφανῶν καὶ διέπλαιτον τοὺς ὀπαδοὺς των τοιοιτοτρόπως, ὥστε νὰ εἶνε δολιώτεροι καὶ ὑποκριτικώτεροι αὐτῶν.

Στίχ. 16—22. Ὁ Ἰησοῦς ἐλέγχει ἐν τοῖς στίχοις τούτοις τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς φαρισαίους, οἵτινες ἐδίδασκον, ὅτι ὁ ἕρκος ὁ γινόμενος μὲν εἰς τὸν ναόν, ἐν τῷ ὁποίῳ κατόκει

17 ὀφείλει. Μωροὶ καὶ τυφλοὶ! Τίς γὰρ μείζων ἐστίν, ὁ χρυ-
σός ἢ ὁ ναὸς ὁ ἀγιάζων τὸν χρυσόν; Καί· Ὅς ἂν
18 ὁμόση ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν, ὅς δ' ἂν ὁμόση
19 ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. Μωροὶ καὶ τυ-
φλοὶ! Τί γὰρ μείζων, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ
20 ἀγιάζον τὸ δῶρον; Ὁ οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ
21 ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ ὁ
ὁμόσας ἐν τῷ ναῷ ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοι-
22 κήσαντι αὐτόν· καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ ὁμνύει ἐν
τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.
23 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι
ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύ-
μινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρί-
σιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίσιν· ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
24 κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. Ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ διυλίζοντες τὸν
25 κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες! Οὐαὶ ὑμῖν,
γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε

ὁ Θεός, δὲν εἶνε ὑποχρεωτικός, ὁ γινόμενος δὲ εἰς τὰ χρυσᾶ ἀναθήματα καὶ σκεύη τοῦ ναοῦ εἶνε ὑποχρεωτικός, ὡσάυτως ἐδίδασκον, ὅτι ὁ εἰς τὸ θυσιαστήριον ἀναφερόμενος ἄρκος δὲν εἶνε ὑποχρεωτικός, ἐν ᾧ ὁ εἰς τὸ ἐπάνω τοῦ θυσιαστηρίου κείμενον δῶρον εἶνε ὑποχρεωτικός.

Στίχ. 24. Ὁ Ἰησοῦς κατακρίνει τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς φαρισαίους, οἵτινες προτειχον νὰ μὴ πέση κώνωψ ἐντός τοῦ ποτηρίου καί, ἐὰν ἐπιπτεν, ἐκαθάριζον αὐτό, ἵνα μὴ μιν-θῶσι, δὲν προτειχον ὅμως, ὅτε κατέπινον ὀλόκληρον κάμηλον. Ὁ Ἰησοῦς ἐννοεῖ ἐνταῦθα, ὅτι οὗτοι διὰ τὰ μικρὰ προσεῖχον, διὰ δὲ τὰ μεγάλα καὶ σπουδαῖα ἦσαν ἀδιάφοροι.

Στίχ. 25. Ὁ Ἰησοῦς κατακρίνει αὐτοὺς ἐπίσης· διότι, ἐν ᾧ ἐφρόντιζον νὰ καθαρίσωσι τὸ ἐξῶθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ

τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀδικίας. Φαρισαῖε τυφλέ, 26 καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρὸν. Οὐαὶ 27 ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, οὗτοι παρομοιάζετε τάφοις κεκοιταμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν 28 φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοὶ ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς 29 καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, οὗτοι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, καὶ λέγετε· Εἰ ἡμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων 30 ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. Ὡστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς οὗτοι υἱοὶ ἐστε τῶν 31 φονευσάτων τοὺς προφήτας. Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ 32 μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. Ὁφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν! 33 πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης; Διὰ τοῦτο 34 ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπεκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μοιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς

πινακίου, ἐγέμιζον αὐτὰ μὲ ποτὰ καὶ φραγῆτὰ κλοπιμαῖα καὶ ἐξ ἀδικίας προερχόμενα.

Στίχ. 31 -- 39. Ὁ Ἰησοῦς μέμφεται τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς φαρισαίους, οὗτοι εἶνε υἱοὶ τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας, λέγων· Ἐφαρμόσατε καὶ σεῖς τὸ προφητοκτόνον μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν διώκοντες καὶ φονεύοντες ἐμὲ καὶ τοὺς μαθητάς μου, ἵνα ἐπὶ τέλους ἐπέλθῃ καὶ καθ' ὑμῶν ἡ θεία δίκη, ὡς ἐπῆλθε καὶ κατὰ τῶν πατέρων ὑμῶν. Προλέγει δὲ ὁ Σωτὴρ καὶ τὴν κατὰστροφὴν τῆς πόλεως Ἱερουσαλὴμ, ἧς οἱ

35 ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ὅπως ἔλθῃ
ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς
ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος
Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ
36 ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἤξει
37 ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. Ἱερουσαλήμ Ἱε-
ρουσαλήμ, ἣ ἀποκτεννοῦσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβο-
λοῦσα τοὺς ἀπσταλμένους πρὸς αὐτήν! Ποσάκις ἠθέ-
λησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ἐπισυνά-
γει ὄρνιθες τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ
38 οὐκ ἠθελήσατε. Ἴδού ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρη-
μος. Λέγω γάρ ὑμῖν, οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν
39 εἴπητε, «Εὐλόγημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου».

§ 30. Ἡ μέλλουσα κρίσις.

(Ματθ. ΚΕ' 34—46)

31 Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ
αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἄγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε
32 καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσεται
ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς
ἀπ' ἀλλήλων ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφοριεῖ τὰ πρόβατα

κάτοικοι οὐδέποτε ἠθέλησαν ν' ἀκούσωσι τὰς συμβουλὰς του.
Ἐπῆλθε δὲ αὕτη τῷ 70 ἔτει μ. Χ..

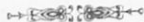
Στίχ. 31—46. Ὁ Σωτὴρ λέγει, ὅτι, καθήμενος ἐπὶ θρό-
νου δόξης καὶ περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, θέλει ἐκ
δευτέρου παρουσιασθῆ εἰς τὸν κόσμον, ὅπως κρίνῃ πάντας τοὺς
ἀνθρώπους, δικαίους καὶ ἀδίκους, οἵτινες θὰ συναχθῶσιν ἐνώ-
πιον αὐτοῦ καὶ θὰ δώσωσι λόγον τῶν πράξεών των. Καὶ πα-
ραβάλλει τοὺς μὲν ἀδίκους πρὸς τὰ ἐρίφια, διότι τὰ ζῶα ταῦτα
εἶνε μᾶλλον ἀτίθασα, τοὺς δὲ δικαίους πρὸς τὰ πρόβατα,

ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν³³
 αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. Τότε ἐρεῖ ὁ βασι-³⁴
 λεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ
 πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν
 βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐπείνασα γάρ, καὶ³⁵
 ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ ἐποίησατέ με, ξένος
 ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με,³⁶
 ἡσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ
 ἤλθετε πρὸς με. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι³⁷
 λέγοντες· Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέ-
 ψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποίησαμεν; Ἦότε δέ σε εἶδο-³⁸
 μεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβά-
 λομεν; Ἦότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ³⁹
 ἤλθομεν πρὸς σε; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐ-⁴⁰
 τοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων
 τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Τότε⁴¹
 ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ
 κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον
 τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπείνασα γάρ,⁴²
 καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποι-
 σατέ με, ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνός,⁴³
 καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενής καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ⁴³
 οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ⁴⁴
 αὐτοὶ λέγοντες· Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ⁴⁴

διότι τὰ ζῷα ταῦτα εἶνε ἄκκα καὶ ἡμερᾶ. Ὁ Σωτὴρ, ὡς καλὸς ποιμὴν, θέλει χωρίσει κατὰ τὴν μέλλουσαν κρίσιν τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων καὶ θέλει θέσει ἐκεῖνα μὲν, ἧτοι τοὺς δικαίους, οἵτινες ὑπήκουσαν εἰς τὴν φωνὴν του, ἐκ δεξιῶν, ταῦτα δέ, ἧτοι τοὺς ἀδίκους, τοὺς παραβάτας τῶν ἐντολῶν του, ἐξ ἀριστερῶν. Μετὰ ταῦτα ὁ Σωτὴρ τοὺς μὲν

διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ,
45 καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι; Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς
λέγων· Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐν
46 τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. Καὶ ἀπε-
λεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς
ζωὴν αἰώνιον.

δικαίους θέλει εὐλογῆσει, διότι ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ ἔπραξαν
ἔργα φιλανθρωπίας καὶ ἐλεημοσύνης, τοὺς δὲ ἀδίκους θέλει
ἐξαποστείλει εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ, διότι οὐδὲν ἔργον φιλανθρω-
πίας καὶ ἐλεημοσύνης πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἔπραξαν.



ΤΜΗΜΑ Δ΄.

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΚΑΙ Η ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣΕΥΧΗ.

(Ίωάν. ΙΓ' 31—ΙΖ' 26)

§ 32. Ὁ Σωτὴρ δίδωσι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
τὴν καινὴν ἐντολήν.

(Ίω. ΙΓ' 31—35)

Ὅτι οὖν ἐξηλθε, λέγει ὁ Ἰησοῦς· Νῦν ἐδοξάσθη ὁ 31
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. Εἰ 32
ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν
ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. Τεκνία, ἔτι μικρὸν 33
μεθ' ὑμῶν εἰμι. Ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς

Στίχ. 31 καὶ 32. Μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστικοῦ δείπνου καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ ἀναχώρησιν τοῦ Ἰούδα, ὅπως τὸν παραδώσῃ, ὁ Σωτὴρ ἔδωκε μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του εἰς τοὺς μαθητάς του, ὡς φιλόστοργος πατὴρ εἰς τὰ ἀγαπητὰ τέκνα του, τὰς τελευταίας ὁδηγίας καὶ διδασκαλίας, δι' ὧν ἀποχαιρετίζει αὐτούς. Ὁ Σωτὴρ τελέσας τὸ ἐπὶ τῆς γῆς σωτηριῶδες ἔργον του ἐδοξάσθη, ἤτοι ἐστέφθη ὑπὸ δόξης, καὶ ἐν τῇ δόξῃ του ἐδοξάσθη καὶ ὁ Θεός, ὁ ὅποιος τὸν ἐξάπεστείλει, ἵνα τελέσῃ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐπίσης λέγει ὁ Σωτὴρ, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατόν του δοξάσει αὐτόν. Ταῦτα λέγει περὶ τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοῦ φύσεως.

Στίχ. 33—35. Ἀφ' οὗ ὁ Ἰησοῦς ὑπέδειξεν ἀνωτέρω, ὅτι θὰ καταλίπη αὐτούς, καὶ εἶδε συγκεκριμένους τοὺς μαθητάς του, ἀποστρέφεται πρὸς αὐτούς, ὡς πρὸς τρυφερὰ τέκνιά του,

Ἰουδαίοις ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε
34 ἔλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι
ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς
35 ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ γινώσκονται
πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν
ἀλλήλοις.

§ 33. Ὁ Σωτὴρ προλέγει τὴν ἄρνησιν τοῦ Πέτρου.

(Γ' 36—38)

36 Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, ποῦ ὑπάγεις ;
Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύ-
νασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις
37 μοι. Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· Κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι
ἀκολουθῆσαι ἄρτι ; Τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.
38 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ
θήσεις ! Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει
ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

καὶ λέγει σαφέστερον, ὅτι μετ' ὀλίγον ἀποχωρίζεται ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀπέρχεται ἐκεῖσε, ἔνθα αὐτοὶ δὲν δύνανται νῦν νὰ ἔλθωσιν· ἀλλ' ἀφίνει εἰς αὐτοὺς νέαν μεγάλην ἐντολὴν, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, ἣτις εἶνε τὸ ἀληθές γνώρισμα τῶν μαθητῶν καὶ ὁπαδῶν του. Τὸ δὲ καινὸν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅτι αὐτοὶ ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι μίαν καρδίαν καὶ μίαν ψυχὴν, νὰ ἔχωσι τὰ πάντα κοινὰ μεταξὺ των, νὰ ἐκτίθενται εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους, ἵνα ὑποστηρίζωνται ἀμοιβαίως.

Στίχ. 36. Ὁ Πέτρος, ἀκούων τὸν Σωτῆρα ὁμιλοῦντα περὶ ἀποχωρισμοῦ καὶ ἀναχωρήσεως ἐρωτᾷ αὐτόν· «Κύριε, ποῦ ὑπάγεις ;», ὁ δὲ Σωτὴρ ἀπαντᾷ, λέγων, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸν θάνατον, εἰς ὃν ὁ Πέτρος δὲν δύναται νῦν νὰ τον ἀκολουθήσῃ, μετὰ ταῦτα δὲ θέλει τον ἀκολουθήσει, διότι καὶ αὐτὸς θέλει ὑποστῆ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον.

§ 34. Ὁ Σωτὴρ παραμυθεῖται τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

(ΙΔ' 1—31)

Μὴ ταρασσεσθῶ ὑμῶν ἢ καρδιά· πιστεύετε εἰς τὸν 1
Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς 2
μου μοναὶ πολλαὶ εἰσιν· εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν. Πο-
ρευόμην ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν· καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ 3
ἐτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψο-
μαι ὑμᾶς πρὸς ἑμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς
ᾗτε. Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴ- 4
δατε. Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς· Κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ 5

Στίχ. 1. Ὁ Χριστὸς ζητεῖ νὰ θαρρύνῃ τοὺς μαθητὰς του, οἵτινες μέλλουσι νὰ ὑποστῶσι δοκιμασίαν, τὴν ὁποίαν δὲν περιμένουσι, λέγων πρὸς αὐτούς· «Σὺς εἶπον, ὅτι θὰ σας ἐγκταλίπω. Ἡ εἶδησις αὕτη ἄς μὴ σας ἀποθαρρύνῃ, ἄς μὴ σας ταράττῃ. Ἐχετε πεποιθήσιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς ἐμέ».

Στίχ. 2. Ἡ ἔννοια εἶνε αὕτη· «Βέβαιον εἶνε», λέγει ὁ Χριστός, «ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου ὑπάρχουσι πολλαὶ διαμοναί· ἐὰν δὲ δὲν εἶχεν οὕτω, θὰ σας το ἔλεγον».

Στίχ. 3. Ἡ ἔννοια εἶνε· «Ἐὰν ἔχωμεν πεποιθήσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν, θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ μας τοποθετήσῃ εἰς εὐδαίμονα τόπον, ὃν ὁ ἴδιος κατοικεῖ».

Στίχ. 4 καὶ 5. Ὁ Σωτὴρ ὁμιλῶν πρὸς τοὺς μαθητὰς του λέγει· «Σεῖς γνωρίζετε ποῦ ἐγὼ ὑπάγω καὶ τὴν ὁδὸν γνωρίζετε», ἐννοῶν, ὅτι οἱ μαθηταὶ του ἐγνωρίζον ὅτι ἡ βσιλεία τοῦ μεσσίου δὲν εἶνε ἐπίγειος. Καὶ ὅμως τί ἀπκντᾶ πρὸς τὸν Σωτῆρα ὁ μαθητὴς του Θωμᾶς; Ὁ Θωμᾶς εἶχεν ἔτι τὰς ταπεινὰς ιδέας περὶ μεσσίου ὡς ἐπιγείου βσιλέως, τὰς ὁποίας εἶχον καὶ οἱ λοιποὶ Ἑβραῖοι. Ἄλλ' ἄς ἀκούσωμεν τὸν Ἰησοῦν τί λέγει εἰς τὸν Θωμᾶν.

6 ὑπάγεις· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναί; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.
7 Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν· Καὶ
8 ἀπ' ἄρου γινώσκετε αὐτὸν καὶ ἐωράκατε αὐτόν. Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα καὶ
9 ἀρκεῖ ἡμῖν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τοσοῦτον χρόνον

Στίχ. 6. Ὁ Χριστὸς λέγει πρὸς αὐτόν· «Ἐγὼ καὶ οὐδεὶς ἄλλος εἶμι ἡ ὁδός, τὴν ὁποίαν ὀφείλει τις νὰ βραδίῃ, ὅπως ἔλθῃ εἰς τὸν πατέρα, εἰς τὸν οὐράνιον οἶκόν του, ἐγὼ εἶμι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. Ἐρχεται τις πρὸς τὸν πατέρα, ὅταν βραδίῃ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ὁ Χριστὸς ἐδίδαξα, ὅταν οικειοποιηθῇ τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν ἐγὼ ἐκήρυξα, καὶ ὅταν φέρῃ ἐν ἑαυτῷ τὴν ζωὴν, τῆς ὁποίας πηγὴ εἶμι ἐγὼ ὁ Ἰησοῦς».

Στίχ. 7. Ὁ Χριστὸς λέγει· «Ἐὰν εἴχετε ἐμὲ γνωρίσει (διότι δὲν ἐγνώρισαν, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ ὁδός, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή), θὰ εἴχετε γνωρίσει καὶ τὸν πατέρα μου καὶ ἀπὸ τώρα (ἀφ' οὗ σας ὤρισα καὶ σας εἶπον ποῖος ἐγὼ εἶμι) γινώσκετε αὐτόν καὶ ἔχετε ἴδει αὐτόν (ἐν ἐμοί)».

Στίχ. 8. Ἄλλος Ἀπόστολος, ὁ Φίλιππος, δὲν ἐνόησε τὴν λέξιν τοῦ Ἰησοῦ «ἐωράκατε» καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· «Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν». Ὁ Φίλιππος δὲν ἔβλεπε τὸν πατέρα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἐπεθύμει, ἵνα ὁ Κύριος ἐνεργήσῃ θεοφάνειάν τινα, ἵνα εἶνε εὐχαριστημένος καὶ πεισθῇ.

Στίχ. 9 καὶ 10. Ὁ Ἰησοῦς ἀπαντᾷ λέγων· «Ἐκεῖνος, ὅστις ἐμὲ εἶδε, εἶδε τὸν πατέρα μου, διότι ὁ πατὴρ ἀποκαλύπτεται ἐν ἐμοί» καὶ ἀπορεῖ, πῶς ὁ μαθητὴς τοῦ Φίλιππος δὲν ἔχει γνωρίσει τοῦτο. «Ἡ ὁμιλία σου», λέγει ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν Φίλιππον, «δεικνύει, ὡς ἐὰν μὴ πιστεύῃς, ὅτι ατενὴ ὑφίσταται σχέσις μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ πατρὸς μου Θεοῦ. Ἀποδείξις δέ, ὅτι ὑπάρχει τοιαύτη σχέσις, εἶνε ὅτι δὲν λαλῶ ἀπ'»

μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκός με, Φίλιππε; Ὁ ἑώρα-
 κὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον
 ἡμῖν τὸν πατέρα; Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ 10
 καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοὶ ἐστι; Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν,
 ἀπ' ἑμαντοῦ οὐ λαλῶ, ὁ δὲ πατήρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων αὐ-
 τὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. Πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ 11
 καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί, εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ
 πιστεύετέ μοι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων 12
 εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κάκεινος ποιήσει, καὶ μεί-
 ζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου
 πορεύομαι, καὶ ὁ ὅτι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, 13
 τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατήρ ἐν τῷ νῦν. Ἐάν 14
 τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. Ἐάν ἀγα- 15

ἐμαντοῦ. Ἀπόδειξις δέ, ὅτι δὲν λαλῶ ἀπ' ἑμυτοῦ, εἶνε ὅτι
 ὁ πατήρ δι' ἐμοῦ ποιεῖ τὰ ἔργα». Τὰ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ εἶνε
 τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Ἔργα δὲ εἶνε τὰ πολλὰ θαύματά του
 καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τῶν προφητειῶν εἰς τὸ πρόσωπόν του.

Στίχ. 11. Ὁ Σωτὴρ τελευτᾷ τὴν μετὰ τοῦ Φιλίππου ὀμι-
 λίαν καὶ στρεφόμενος πρὸς πάντας τοὺς μαθητάς του προτρέ-
 πει αὐτοὺς εἰς τὴν πίστιν, λέγων· «Πιστεύετέ με κτλ.».

Στίχ. 12. Ὁ Ἰησοῦς λέγει ἐνταῦθα, ὅτι οὐ μόνον αὐτὸς
 εἶχε τὴν δύναμιν νὰ κήμηθαι θαύματα, ἀλλὰ καὶ τὴν μετέδω-
 κεν εἰς τοὺς μαθητάς του. Καὶ τῷ ὄντι· οἱ μαθηταὶ του ἔκα-
 μαν τσαῦτα θαύματα, ὅσα καὶ αὐτὸς καὶ μάλιστα μεγαλή-
 τερα. Ἐν τῶν μεγαλητέρων θαυμάτων τῶν Ἀποστόλων εἶνε
 ὅτι ἔθνη μετέβαλον καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὸν χριστιανισμόν.

Στίχ. 13. Ἐνταῦθα ὁ Χριστὸς λέγει· «Ἐγὼ πηγάζω πρὸς
 τὸν πατέρα καὶ θὰ κάμω ὅ,τι σεῖς θὰ ζητήσητε ἐν τῷ ὀνό-
 ματί μου ὠφέλιμον εἰς τὴν σωτηρίαν σας».

Στίχ. 15—17. Ὁ Ἰησοῦς λέγει εἰς τοὺς μαθητάς του·
 «Ἴνα δεῖξητε, ὅτι με ἀγαπᾶτε, τηρήσατε τὰς ἐμὰς ἐντολάς·

- 16 πᾶτέ με, τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσατε, καὶ ἐγὼ ἐρω-
τήσω τὸν πατέρα καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα
17 μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀλη-
θείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, οὐ οὐ θεωρεῖ αὐτὸ
οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, οὐ παρ'
18 ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς·
19 ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι
θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, οὐ ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς
20 ζήσεσθε. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι
ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν
21 ὑμῖν. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖ-
νός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσε-
ται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ

Ἐὰν τηρήσῃτε τὰς ἐντολάς μου, θέλω παρακαλέσει τὸν πατέρα μου νὰ σας δώσει καὶ ἄλλον παράκλητον, ὅστις θέλει σας βοηθεῖ, παρηγορεῖ, ἐνισχύει κατὰ πάσης ἐχθρικής δυνάμεως καὶ ὅστις θέλει μένει πλησίον σας μέχρι τῆς αἰωνιότητος. Ὁ τοιοῦτος παράκλητος εἶνε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας.

Στίχ. 18 καὶ 19. Ὁ Ἰησοῦς, ὅσον πλησιάζει εἰς τὸν θάνατον, ἐξακολουθεῖ παρηγορῶν τοὺς μαθητάς του καὶ λέγων, ὅτι δὲν θέλει ἀφήσει αὐτοὺς ὀρφανούς καὶ ὅτι ὁ κόσμος μὲν δὲν θὰ θεωρῇ αὐτὸν πλέον, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ του θὰ θεωρῶσιν αὐτόν, διότι μετὰ τὴν ἀνάστασίν του θὰ ἔχη μετ' αὐτῶν πνευματικὴν κοινωνίαν καὶ σχέσιν.

Στίχ. 20. «Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ», ἤτοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, καθ' ἣν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα θὰ ἐπιφοιτήσῃ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν Ἀποστόλων, καὶ τότε οὗτοι θὰ γνωρίσωσιν, ὅτι στενὴ ὑπάρχει σχέσις οὐ μόνον μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς του Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν μαθητῶν του.

Στίχ. 21. «Καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν», ἤτοι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.

ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν. Λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ 22
 Ἰσκαριώτης· Κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῶν μέλλεις ἐμ-
 φανίζειν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; Ἀπεκρίθη Ἰη- 23
 σοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου
 τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς
 αὐτὸν ἐλεησόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. Ὁ 24
 μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος 24
 ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πα-
 τρός. Ταῦτα λελάληκα ὑμῶν παρ' ὑμῶν μένων· ὁ δὲ παρὰ 25
 κλητός, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὃ πέμπει ὁ πατήρ ἐν τῷ 26
 ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνή-
 σει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῶν. Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῶν, εἰ- 27

Στίχ. 22. Ἐνταῦθα εἶνε Ἰούδας, ὁ υἱὸς Ἰακώβου, ὁ ἐπι-
 κληθεὶς Θαδδαῖος, ὅστις ἀκούσας τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ «καὶ
 ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν» παρενόησε καὶ προσεδόκα σωματικὴν
 ἐμφάνισιν αὐτοῦ ἐν τῇ μεσσιακῇ λαμπρότητί του.

Στίχ. 25 καὶ 26. Ὁ Ἰησοῦς συγκεφαλαίων πάντα, ὅσα
 μέχρι τοῦδε εἶπεν, ὧν πολλὰ ἔμειναν εἰς αὐτοὺς αἰνιγματώδη,
 λέγει, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ὁποῖον μετὰ τὸν ἀποχω-
 ρισμόν του θὰ πεμφθῆ εἰς αὐτούς, θέλει διδάξει αὐτούς καὶ
 ἐρμηνεύσει πάντα. «Ἐν τῷ ὀνόματί μου» ἂν' ἐμοῦ.

Στίχ. 27. Ὁ Ἰησοῦς ὑπόσχεται ν' ἀφήσῃ εἰς τοὺς μαθη-
 τὰς του ἄλλην παρηγορίαν, ἣτις δύναται νὰ τοὺς ὑποστηρίξῃ
 εἰς τοὺς πειρασμούς. «Εἰρήνην ἀφίημι» ἦτοι ἀφίνω ὡς κληρονο-
 μίαν τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς, τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς, ἣν ἀλη-
 θῶς εὐρίσκει τις ἐν τῇ πρὸς τὸν Χριστὸν πίστει. Μόνος ὁ Χρι-
 στὸς δύναται νὰ παράσχῃ εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν τὴν εἰρήνην,
 θεραπεύων τὰ πάθη μας. Μόνος ὁ Χριστὸς δύναται νὰ δώσῃ
 εἰς ἡμᾶς τὴν ἐσωτερικὴν ἐκεῖνην γαλήνην, τὴν ὁποίαν δὲν
 δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν, ὅσα ἀγαθὰ καὶ ἂν ἔχωμεν ἐν τῷ κόσμῳ
 τούτῳ· διότι καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐτυχίας ἡμῶν παρουσιά-

ρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. Μὴ ταρασσεσθῶ ὑμῶν ἢ καρ-
28 δία μηδὲ δειλιάτω. Ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν,
ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχά-
ρητε ἂν ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ
29 πατήρ μου μείζων μου ἐστὶ· καὶ νῦν εἶρηκα ὑμῖν πρὶν
30 γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεῦσητε. Οὐκέτι πολλὰ

ζονται πολλὰ λυπηρά, ταράσσοντα τὴν γαλήνην ἡμῶν. «Μὴ ταρασσεσθῶ ὑμῶν κτλ.» Ὁ Χριστὸς γνωρίζων εἰς ποίους πειρασμούς, οἱ Ἀπόστολοι θὰ ἐμπέσωσι κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν παθῶν του μεταχειρίζεται ὅλα τὰ μέσα, ἵνα προπαρασκευάσῃ καὶ ἐνισχύσῃ αὐτούς.

Στίχ. 28 καὶ 29. Ὁ Ἰησοῦς λέγει εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι, ἀντὶ νὰ ὦσι τετραγαγμένοι καὶ δειλοί, ἔπρεπε νὰ χαρῶσι, διότι ὁ Κύριος πορεύεται πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τοῦτο ἔπρεπε νὰ εἶνε ἀφορμὴ χαρᾶς εἰς αὐτούς, διότι δὲν ἦτο ἐγκατάλειψις αὐτῶν, ἀλλὰ παρεῖχεν αὐτοῖς λόγον μείζονος αὐτῶν προστάσις καὶ ἀντιλήψεως, καθὼς ἀνωτέρω τοῦτο λέγει· «Ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστὶ». Τοῦτο λέγει περὶ τοῦ πατρὸς ὡς τοῦ αἰτίου τῶ υἱῶ τῆς γεννήσεως· «ἐκ τοῦ πατρὸς γὰρ ὁ υἱός» (Ζυγαθηνός). Ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶνε ὁμοούσιοι καὶ ὁμότιμοι, μείζων δὲ καὶ ἡττων ἐν αὐτοῖς δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ μιὰς καὶ τῆς αὐτῆς ἀξιοῦνται προσκυνήσεως καὶ τιμῆς τῆς ὑψίστης καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος.

«Καὶ νῦν εἶρηκα»· καὶ νῦν, ὅπου ἐπίκειται ὁ ἀποχωρισμὸς μου, σὰς το ἔχω εἶπει, δηλ. ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. «Ὅταν γένηται», δηλ. διὰ τοῦ θανάτου μου. «Πιστεῦσητε»· ἵνα πιστεῦσητε τοῦτο, δηλ. ὅτι ἐγὼ ἐπορεύθην πρὸς τὸν πατέρα μου.

Στίχ. 30 καὶ 31. Ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου εἶνε ὁ διάβολος,

λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν· ἀλλ' ἵνα γνῶ ὁ ³¹ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτω ποιῶ. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

§ 35. Ὁ Σωτὴρ εἶνε ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή.

Σχέσις τῶν πιστῶν πρὸς τὸν Σωτῆρα.

(Ἰω. ΙΕ' 1—27)

Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ¹ ὁ γεωργὸς ἐστὶ. Πᾶν κλήμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν ²

τὸν ὅποιον ὁ Ἰησοῦς βλέπει ἐνεργοῦντα διὰ τῶν ὀργάνων καὶ ἐκτελεστῶν τοῦ θανάτου του. Ὁ Ἰησοῦς λέγει· «Ὁ διάβολος οὐδεμίαν ἔχει ἰσχύιν καὶ δύναμιν ἐπ' ἐμοῦ, ἐγὼ μετὰ πλήρους ἠθικῆς ἐλευθερίας ὑπακούω εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἔρχομαι εἰς τὸν θάνατον (Ι' 18)· ἀλλ' ἵνα γνωρίσῃ ὁ κόσμος, ὅτι ἐγὼ ὑπακούω εἰς τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου». Μετὰ τὴν λέξιν «ἐγείρεσθε» πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ του ἠγέρθησαν ἐκ τοῦ μυστικοῦ δείπνου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλαβε πάλιν τὸν λόγον καὶ ὄρθιος ὠμίλει τὴν εἰς τὰ κεφάλαια ΙΕ' καὶ ΙϚ' ὀμιλίαν του εἰς τοὺς ἐγερθέντας μαθητάς του.

Στίχ. 1. Ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ ἄμπελος ἐν σχέσει πρὸς τοὺς πιστοὺς του (πρὸς τὰ κλήματα), τῶν ὁποίων ὁ ὀργανικὸς σύνδεσμος μετ' αὐτοῦ εἶνε ἡ ἀδιάλειπτος ζωτικὴ κοινωνία μετ' αὐτοῦ. Ὁ γεωργὸς εἶνε ὁ Θεός, ὅστις ἔπεμψε τὸν Χριστὸν καὶ ἀνασυνέστησε τὴν κοινωνίαν τῶν πιστῶν μετ' αὐτοῦ.

Στίχ. 2. Καθὼς ἐν τῇ ἀμπέλῳ ὑπάρχουσι καρποφόρα καὶ ἄγονα κλήματα, οὕτω καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ Χριστοῦ εὐρίσκονται ἄνθρωποι, οἵτινες ἀποδεικνύουσι τὴν πίστιν διὰ τῶν ἔργων καὶ τὰνάπαιν. Ὁ Θεὸς τοὺς πρῶτους ἀφίνει νὰ λάβωσι πείραν τῆς καθαρτικῆς δυνάμεώς του, ἵνα πλείονα ἠθικὰ ἔργα πράττωσι, τοὺς ἄλλους χωρίζει ἐκ τῆς κοινωνίας τοῦ Χρι-

αἶρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον καθαίρει
3 αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. Ἦδη ὑμεῖς καθα-
4 ροὶ ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. Μείνατε
ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται
καρπὸν φέρειν ἄφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμ-
5 πέλω, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. Ἐγώ-
εἰμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. Ὁ μένων ἐν ἐμοὶ
κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὕτως φέρει καρπὸν πολὺν, ὅτι χωρὶς
6 ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Ἐὰν μὴ τις μείνῃ ἐν
ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα καὶ ἐξηράνθη, καὶ
συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι καὶ καίεται.
7 Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ,
8 ὁ ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. Ἐν τούτῳ
ἔδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ
9 γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ,
κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μένατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.
10 Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ

στοῦ, ὡς περιττούς. Αἶρει· ἐκβάλλει. Καθαίρει· καθα-
ρίζει. Καθαρισμὸς εἶνε ὁ ἠθικός, ὁ ενεργοῦμενος διὰ τῆς θείας
χάριτος.

Στίχ. 3. Ἡ ἔννοια ἐνταῦθα εἶνε αὕτη· «Ἦδη σεῖς οἱ μα-
θηταί μου εἴσθε καθαροί, ὅμοιοι μὲ κεκαθαρισμένα κλήματα,
ἕνεκα τῆς ὅλης διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν σας ἐδίδαξα».

Στίχ. 4. «Δὲν ἀρκεῖ μόνον», λέγει ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μαθη-
τάς του, «ὅτι ἐκαθαρίσθητε, ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα διαρκῶς νὰ εἴσθε
συνδεδεμένοι μετ' ἐμοῦ, ὡς τὰ κλήματα μετὰ τῆς ἀμπέλου».

Στίχ. 6. Ὁ Χριστὸς λέγει ἐνταῦθα· «Ἐὰν τις δὲν μείνῃ
ἐν τῇ μετ' ἐμοῦ κοινωνίᾳ, θὰ ἐκβληθῇ ἐξ αὐτῆς καὶ θὰ ξη-
ρανηθῇ, ὡς τὸ κλῆμα ἀποκοπτόμενον ξηραίνεται».

Στίχ. 7—10. Ὁ Χριστὸς λέγει εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι,
ἐὰν μείνωσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ καὶ αἰσθάνωνται ἐντὸς

μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολάς τοῦ πατρὸς μου τηρήρηκα καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν 11 ἵνα ἡ χαρὰ ἢ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνη, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἢ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε 12 ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγά- 13 πην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα 14 ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ 15 δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἵρη- κα φίλους, ὅτι τὰ πάντα ἄἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς μου ἐγνώρισα ὑμῖν. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελε- 16 ξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρ- πὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μείνη, ἵνα ὅτι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου. δῶ ὑμῖν. Ταῦτα ἐντέλλομαι 17 ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γι- 18 νώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. Εἰ ἐκ τοῦ κό- 19

τῶν καρδιῶν των τὴν διδασκαλίαν του, πρέπει νὰ ὄσι βέ- θαιοι, ὅτι θὰ τύχῳσι παντός, ὕπερ διὰ τῆς προσευχῆς ζητή- σουσιν. Ὅταν δὲ δεῖξῳσι καλὰ ἔργα καὶ φανῳσιν ἀληθεῖς μαθηταὶ αὐτοῦ, τότε καὶ ὁ Θεὸς δοξάζεται. Ὡς μαθηταὶ αὐ- τοῦ εἶνε τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης του καὶ θὰ ἐξακολου- θῳσι νὰ ὄσιν ἀγαπητοὶ αὐτῷ, ὅταν τηρῳσι τὰς ἐντολάς του, ὡς αὐτὸς τηρεῖ τὰς ἐντολάς τοῦ πατρὸς του.

Στίχ. 18. Ὁ Χριστὸς λέγει εἰς τοὺς μαθητάς του· «Ἐὰν ἡ ἀγάπη βασιλεύῃ μεταξὺ ὑμῶν, ὁ κόσμος θὰ σας μισῇ· ἀλλὰ παρηγορήθητε διὰ τούτου, ὅτι γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν».

Στίχ. 19. Ὁ Χριστὸς ἐξακολουθεῖ λέγων εἰς τοὺς μαθητάς του· «Σεῖς εἰσθε εἰς τὸν κόσμον ξένον στοιχεῖον, διὰ τοῦτο εἰσθε τὸ ἀντικείμενον τῶν ἀντιπαθειῶν του».

σμον ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ
κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κό-
20 σμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. Μνημονεύετε
τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων
τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξου-
σιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τη-
21 ρήσουσιν. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ
22 ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἶδασι τὸν πέμψαντά με. Εἰ μὴ
ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἀμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν
23 δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἀμαρτίας αὐτῶν. Ὁ
24 ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. Εἰ τὰ ἔργα μὴ
ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἀμαρτίαν
οὐκ εἶχον· νῦν δὲ καὶ ἐωρᾶκασι καὶ μεμισήκασι καὶ
25 ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. Ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ
γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν, ὅτι «ἐμίσησάν με δω-

Στίχ. 20. Ὁ Ἰησοῦς ὑπομιμνήσκει ἐκεῖνο, ὅπερ ἄλλοτε
(ἄρα Ἰωάν. ΙΙ' 16) εἰς τοὺς μαθητάς του εἶπεν, ὅτι ὁ δοῦ-
λος δὲν πρέπει ν' ἀξιοῖ καλλιτέραν τύχην τῆς τοῦ κυρίου του.

Στίχ. 21. Ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ ὁ Ἰησοῦς λέγει εἰς τοὺς
μαθητάς του, ὅτι, ἐπειδὴ θὰ ὁμολογῶσι τὸ ὄνομά του, διὰ
τοῦτο θὰ ὑποφέρωσιν.

Στίχ. 22—24. Ἡ ἔννοια ἐνταῦθα τῶν λόγων τοῦ Χρι-
στοῦ εἶνε αὕτη· «Οἱ μισοῦντες τὸ ὄνομά μου ἀμαρτανόουσι καὶ
εἶνε ἀσυγχώρητοι, διότι ἦλθον πρὸς αὐτοὺς καὶ ὠμίλησα καὶ
ἐνώπιον αὐτῶν ἐξετέλεσα τὰ μεσσιακὰ μου θαύματα. Ἐὰν
δὲν τα ἐξετέλουν ἐνώπιον αὐτῶν καὶ ἐμίσην ἐμέ, τότε θὰ
ἦσαν συγγνωστοί».

Στίχ. 24. «Οἱ Ἰουδαῖοι εἶδον τώρα εἰς τὰ ἔργα καὶ εἰς τὰ
θαύματά μου καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου, διότι ἀμφότεροι
ἐφανερώθημεν εἰς αὐτά, καὶ ὅμως ἔχουσι μῖσος ἐναντίον ἡμῶν».

Στίχ. 25. Ὁ Ἰησοῦς λέγει, ὅτι τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος τῶν

ρεάν». Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω 26
ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ
παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει
περὶ ἐμοῦ· καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς 27
μετ' ἐμοῦ ἐστε.

§ 36. Ὁ Σωτὴρ προλέγει τὰ θυμβησόμενα τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ.

(15' 1—33)

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. Ἐπο- 1
συναγωγούς ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα 2

ἐχθρῶν τοῦ προερρήθη ἐν τῷ νόμῳ (Ψαλμ. ΞΘ' 4). Δωρεάν·
ἀναιτίως.

Στίχ. 26. Ὁ Χριστὸς λέγει· «Ἐναντίον τοῦ μίσους τῶν
ἀπίστων, οἵτινες καταφέρονται κατ' ἐμοῦ καὶ δὲν γνωρίζουσι
τὸν ἀποστείλαντά με πατέρα, θὰ δώσῃ μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ
τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας». Περὶ ἐμοῦ· περὶ τοῦ προσώπου
μου, περὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν θαυμάτων μου.

Στίχ. 27. Ὁ Χριστὸς λέγει· «Οὐ μόνον τὸ Πνεῦμα τῆς ἀλη-
θείας, ἀλλὰ καὶ σεῖς οἱ μαθηταὶ μου θὰ δώσητε μαρτυρίαν
περὶ ἐμοῦ, σεῖς, οἵτινες ἀπ' ἀρχῆς τῆς μεσσιακῆς μου ἐνερ-
γείας μετ' ἐμοῦ ἐστε». Καὶ ἀληθῶς οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ ἀπόστο-
λοι τοῦ Χριστοῦ, ἐμφορηθέντες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἤρ-
ξαντο μαρτυροῦντες περὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ κηρύττοντες τὸ εὐ-
αγγέλιον αὐτοῦ.

Στίχ. 1. Ὁ Χριστὸς ὠμίλησε περὶ τοῦ μίσους καὶ τῆς
ἐχθρας τοῦ κόσμου κατὰ τῶν Ἀποστόλων, ἵνα μὴ σκανδαλι-
σθῶσι, προτρέψας αὐτοὺς ν' ἀντιτάξωσι κατὰ τοῦ κόσμου μεί-
ζονα ἐνέργειαν καὶ πίστιν.

Στίχ. 2. «Ἀποσυναγωγούς». Ἀποσυναγωγός ἐγένετό τις, ὅτε
ἀπεκλείετο τῆς κοινωνίας τῶν Ἰουδαϊκῶν συναγωγῶν καὶ
ἀφωρίζετο. Ὁ δὲ ἀποκλειόμενος καὶ ἀφοριζόμενος δὲν ἠδύ-
φηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτου Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ
3 Θεῷ. Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πα-
4 τέρα οὐδὲ ἐμέ. Ἄλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα, ὅταν
ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν.
Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἦμην.
5 Νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑ-
6 μῶν ἐρωτᾷ με ποῦ ὑπάγεις! Ἄλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα
7 ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. Ἄλλ'
ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν· συμφέρεи ὑμῖν ἵνα ἐγὼ
ἀπέλθω. Ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ

νκτο νὰ συναναστρέφεται μετὰ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων. «Ἄλλ' ἔρχεται ὥρα». Ὁ Ἰησοῦς προλέγει εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι θὰ πάθωσι βαρύτερον τοῦ ἀφορισμοῦ πάθημα, λέγων· «Ἄλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς, ὅστις ἠθέλε φονεύσει ὑμᾶς, νομίσει, ὅτι προσφέρει (δηλ. διὰ τοῦ ἐκχυθέντος αἵματός σας) θυσίαν εἰς τὸν Θεόν».

Στίχ. 4. «Ταῦτα δὲ ὑμῖν κτλ.». Ὁ Ἰησοῦς λέγει εἰς τοὺς μαθητάς του· «Ἐπειδὴ ἦμην μεθ' ὑμῶν, ἐπειδὴ εἶχον ὑμᾶς ὑπὸ τὴν σκέπη μου, εἰ καὶ ἐγνώριζον, ὅτι ὁ κόσμος σας ἐμίσει, δὲν σας ἀνέφερα ἐξ ἀρχῆς περὶ τῶν φοβερωτάτων παθημάτων, τὰ ὅποια θέλετε ὑποστῆ. Σᾶς εἶχον διηγηθῆ τινα αὐτῶν μὲ γενικὰς ἐκφράσεις περὶ ὑπομονῆς καὶ καρτερίας· ἀλλὰ τώρα, ὅποτε ἀποχωρίζομαι ἀπὸ ὑμᾶς, ἐπέστη ἡ ὥρα νὰ ὑποστῆτε τὰ φοβερώτερα παθήματα».

Στίχ. 7. Ὁ Ἰησοῦς ζητῶν νὰ θαρρύνῃ αὐτοὺς δεικνύει τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναχωρήσεώς του διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον των, λέγων· «Συμφέρεи ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω», διότι μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του θὰ ἔλθῃ ὁ παράκλητος νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς κατὰ τοῦ κόσμου, ὅστις μισεῖ αὐτούς. Ὁ διδάσκαλος δὲν ἀφίνει τοὺς μαθητάς του ὀρφανούς, πέμπει εἰς αὐτούς τὸν παράκλητον. Ἐπισημαστέον ὅτι ἀπὸ τὸ Ἰστορικὸν Ἐκκλησιολογικὸν Πολιτικὸν

ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν
πρὸς ὑμᾶς· καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ 8
ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως. Περὶ 9
ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ· περὶ δικαιο- 10
σύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω καὶ οὐκέτι
θεωρεῖτέ με· περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου 11
τούτου κέκριται. Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ 12

Στίχ. 8—11. Ἐν τοῖς στίχοις τούτοις ἀναφέρεται τὸ τρι-
πλοῦν ἔργον τοῦ παράκλητου κατὰ τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων
καὶ τῶν ἐθνικῶν. Ὁ Χριστὸς λέγει εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι ὁ
παράκλητος ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον θὰ εἶνε ὁ συνήγορος αὐτῶν
καὶ θὰ ἐπιτελέσῃ τὸ τριπλοῦν ἔργον αὐτοῦ. Πρῶτον ὁ παρά-
κλητος θέλει ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας, ἥτοι ὅτι οὗ-
τος ἀσύγνωστα ἠμάρτησε κατὰ τοῦ Χριστοῦ μὴ ἀναγνωρί-
σας αὐτὸν ὡς υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Δεύτερον ὁ παράκλητος θέλει
ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ δικαιοσύνης, ἥτοι τὸν κόσμον, ὅστις
ἐθεώρει τὸν Χριστὸν ὡς ἁμαρτωλὸν (Ἰω. Θ' 24) καὶ ἐφό-
νευσεν αὐτὸν ὡς τοιοῦτον (Ἰω. ΙΗ' 30) καὶ θέλει ἀποδείξει
εἰς αὐτόν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο δίκαιος. Τρίτον ὁ παράκλητος θὰ
κάμῃ τὸν περὶ κρίσεως ἔλεγχον. Τίς εἶνε ὁ ἄρχων τοῦ ἀπίστου
κόσμου καὶ ὁ ἀρχικὸς ἐχθρὸς τοῦ Χριστοῦ; Ὁ διάβολος. Οὗ-
τος εἶνε κεκριμένος, πράγματι καταδεδικασμένος διὰ τούτου,
ὅτι ὁ Χριστὸς ἐτελείωσε τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ κόσμου
καὶ πᾶς ὁ πιστεύσας εἰς αὐτὸν ἐξέφυγεν ἐκ τῆς δικαιοδοσίας
τοῦ διαβόλου, ἐπομένως τὸ ἔργον τοῦ διαβόλου διὰ τῆς πλη-
ρώσεως τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ κατεκρίθη καὶ
κατεδικάσθη. Ὁ παράκλητος λοιπὸν θὰ ἐλέγξῃ τιμωρῶν τὸν
εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ διαβόλου προσηλωμένον κόσμον.

Στίχ. 12. Ὁ Ἰησοῦς λέγει, ὅτι οἱ μαθηταί του δὲν ἦσαν
εἰς κατάστασιν νὰ ἐνοήσωσι πᾶσας τὰς θείας ἀληθείας, ἀλλ'
ὅταν ἔλθῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τότε θὰ φωτίσῃ τὴν διά-
ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

13 δύνασθε βασιάζειν ἄρι. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ
 Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν
 ἀλήθειαν· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν
 14 ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Ἐ-
 κεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήφεται, καὶ ἀναγ-
 15 γελεῖ ὑμῖν. Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ ἐμὰ ἐστὶ· διὰ
 τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήφεται καὶ ἀναγγελεῖ
 16 ὑμῖν. Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν
 17 καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. Εἶ-
 πον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους· Τί ἐστὶ
 τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ
 πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, καὶ ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς
 18 τὸν πατέρα; Ἔλεγον οὖν· Τοῦτο τί ἐστὶν ὃ λέγει τὸ
 19 μικρὸν; Οὐκ οἶδαμεν τί λαλεῖ. Ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς

νοῦν καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν, καὶ θὰ ἐνοήσωσι πάσας τὰς ἀληθείας. Καὶ τῶ ὄντι μετὰ τὴν φοίτησιν τοῦ Ἁ. Πνεύματος οἱ Ἀπόστολοι ἐνόησαν πάσας τὰς θείας θρησκευτικὰς ἀληθείας, ἀνέπτυξαν, ἐκήρυξαν καὶ παρέδωκαν αὐτὰς εἰς τὰς διαφόρους ἐκκλησίας. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, λέγει ὁ Χριστός, οὐδὲν ἴδιον, οὐδὲν ἐναντίον τῶν ὑπ' αὐτοῦ διδασκθέντων θὰ λαλήσῃ· ἀλλὰ θὰ εἴπῃ ἐκεῖνα, ὅσα ὁ ἴδιος ἤθελεν εἶπει. «Ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήφεται». Ὁ Χριστὸς λέγει τρόπον τινά· Μία εἶνε ἡ γνῶσις ἐμοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν»· καὶ τὰ μέλλοντα θ' ἀναγγεῖλῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τοὺς μαθητάς, θὰ τα ἀποκκλύψῃ εἰς αὐτούς.

Στίχ. 16—18. Ἐν ταῖς στίχοις τούτοις ὁ Ἰησοῦς λέγει πρὸς τοὺς μαθητάς του, ὅτι θὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν πατέρα του καὶ ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ ἐμφανισθῇ εἰς αὐτούς. Ἡ ἐμφάνισις του θέλει εἶναι πνευματικὴ, τὴν ὁποίαν θὰ ἐνοήσωσιν οἱ μαθηταὶ του, ὅταν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπιφοιτήσῃ ἐπ' αὐτούς.

Στίχ. 19—22. Ὁ Ἰησοῦς λέγει πρὸς τοὺς μαθητάς του, ὅτι ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, θὰ ἐκκαθάρσῃ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τότε θὰ ἐκταπείνωσιν τοὺς υἱοὺς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ θὰ ἐκταπείνωσιν τοὺς υἱοὺς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ θὰ ἐκταπείνωσιν τοὺς υἱοὺς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ θὰ ἐκταπείνωσιν τοὺς υἱοὺς τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ φράσις ἐκταπείνωσιν ἀποφύλαξτε ἀπὸ τοῦ Ἰσταντικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Περὶ τούτου
ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων ὅτι εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ
με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω 20
ὑμῖν ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος
χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθῆσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς
χαρὰν γενήσεται. Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτη, λύπην ἔχει, ὅτι 21
ἤλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι
μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη
ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν 22
ἔχετε· πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ
καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν. Καὶ 23
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν· ἀμὴν ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνό-
ματί μου, δώσει ὑμῖν. Ἔως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδέν 24
ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ
ὑμῶν ᾗ πεπληρωμένη. Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα 25

ὅτι αὐτοὶ θὰ κλαύσωσι καὶ θὰ θρηνήσωσιν ἐπὶ τῷ θανάτῳ του,
ὁ δὲ κόσμος θὰ χαρῆ ἐπ' αὐτῷ. Ἀλλὰ παρηγορεῖ αὐτοὺς λέ-
γων, ὅτι ἡ λύπη καὶ οἱ θρήνοι αὐτῶν θὰ μεταβληθῶσιν εἰς
χαρὰν, ὅταν ἐπανίδωσιν αὐτὸν πνευματικῶς μετὰ τοῦ παρ-
κλήτου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς· ὡς παρομοίωσιν
δὲ τῆς λύπης καὶ χαρᾶς φέρει ὁ Χριστὸς τὴν θέσιν τῆς γυναι-
κός, ἥτις λύπην ἔχει, ὅτι ἤλθεν ἡ ὥρα τῶν ὠδίνων νὰ γεν-
νήσῃ, ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, χαίρει, διότι ἐγεννήθη ἄν-
θρωπος εἰς τὸν κόσμον.

Στίχ. 23. Ὁ Ἰησοῦς λέγει, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καθ'
ἣν θὰ ἐπανίδωσιν αὐτὸν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγ.
Πνεύματος, δὲν θὰ ἐρωτήσωσιν αὐτὸν περὶ οὐδενός, διότι, ἀφ'
οὗ φωτισθῶσιν ὑπὸ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, θὰ ἔχωσι πλέον
γνώσιν τῶν θείων ἀληθειῶν.

Στίχ. 25. Ταῦτα, περὶ ὧν οἱ μθηταὶ τοῦ Χριστοῦ εὐρί-

ὕμῶν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λα
λήσω ὑμῶν, ἀλλὰ παρηγοία περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ
26 ὑμῶν. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσε-
σθε· καὶ οὐ λέγω ὑμῶν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα
27 περὶ ὑμῶν· αὐτὸς γὰρ ὁ πατήρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς
ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ
28 Θεοῦ ἐξῆλθον. Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλή-
λυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον καὶ
29 πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ· Ἴδε νῦν παρηγοία λαλεῖς, καὶ παροιμίαν
30 οὐδεμίαν λέγεις. Νῦν οἴδαμεν ὅτι οἴδας πάντα καὶ οὐ
χρειᾶν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ. Ἐν τούτῳ πιστεύομεν
31 ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθες. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·

σκοντο ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἠρώτων ἀλλήλους (στίχ. 17), ἔχει εἶπει
εἰς αὐτούς, λέγει ὁ Χριστός, ἀλληγορικῶς, ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ ἡ
ὥρα, καθ' ἣν θὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ὑπόσχεσις αὐτοῦ, ἣν ἔδωκεν,
ἡ ὥρα τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, τότε φανερὰ θὰ
ὀμιλήσῃ εἰς αὐτούς περὶ τοῦ πατρὸς του. Πάντα τὰ μυστή-
ρια θὰ γίνωσιν εἰς αὐτούς καταληπτὰ διὰ τοῦ Ἁγ. Πνεύ-
ματος.

Στίχ. 26 καὶ 27. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅπως τύχωσι
τοῦ θείου δώρου, δηλ. τοῦ φωτισμοῦ των ὑπὸ τοῦ Ἁγ. Πνεύ-
ματος, ὄφειλον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐπιφοιτήσεως αὐτοῦ νὰ αἰτή-
σωσιν αὐτὸ διὰ τῆς προσευχῆς, ὅπερ καὶ ἔπραξαν (Πράξ.
Ἀποστ. Β' 1). Προστίθησι δὲ ὁ Χριστός, ὅτι, ἀφ' οὗ οἱ μα-
θηταὶ του θὰ προσεύχωνται ἐν τῷ ὀνόματί του πρὸς τὸν Θεόν,
δὲν θὰ εἶνε πλέον ἀνάγκη ὁ ἴδιος νὰ παρακαλῇ τὸν πατέρα
του δι' αὐτούς. Προσευχόμενοι δὲ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ θ'
ἀγαπηθῶσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· διότι ἐπίστευσαν, ὅτι ὁ Χριστός
ἀπεστάλη εἰς τὸν κόσμον ὑπ' αὐτοῦ.

Στίχ. 31. «Ἐν τούτῳ»· διὰ τοῦτο.

Ἄρι πιστεύετε· ἰδοὺ, ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ³²
ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐμὲ μόνον
ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατήρ μετ' ἐμοῦ ἐστί.
Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. Ἐν ³³
τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα
τὸν κόσμον.

§ 37. Ἡ ἀρχιερατικὴ προσευχὴ τοῦ Σωτῆρος.

(ΙΖ' 1—26)

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλ- ¹
μοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε· Πάτερ, ἐλήλυθεν
ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ
σε, καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα ²

Στίχ. 33. Ὁ Ἰησοῦς ἀποπερκατοῖ τὰς τελευταίας διδα-
σκαλίας τοῦ ἀποχιρετισμοῦ των, λέγων πρὸς τοὺς μαθητάς
του· «Σεῖς οἱ μαθηταί μου κοινωνοῦντες μετ' ἐμοῦ θὰ ἔχητε
εἰρήνην, ἥτοι ἡρεμίαν τῆς ψυχῆς σας, κοινωνοῦντες δὲ μετὰ
τοῦ κόσμου θὰ ἔχητε θλίψεις καὶ στενοχωρίας. Ἄλλ' ἔχετε
θάρος, διότι ἐγὼ ἐνίκησα τὸν κόσμον». Τῷ ὄντι· ὁ Χριστὸς
ἐνίκησεν, ὡς δεικνύει ἡ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου θριαμβεύσασα
ἐν τῷ κόσμῳ θρησκεία αὐτοῦ.

1—26. Ὁ Ἰησοῦς προσεύχεται ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἀποστό-
λων του 1) ὑπὲρ ἑαυτοῦ (1—5)· 2) ὑπὲρ τῶν Ἀποστόλων του
(6—19)· καὶ 3) ὑπὲρ τῶν μελλόντων πιστῶν ὁπαδῶν του
(20—21).

Στίχ. 1. Ἐκ τῆς προσευχῆς ταύτης τοῦ Ἰησοῦ διδασκό-
μεθα, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ προσευχομένου πρέπει νὰ ὦσιν
ἐστραμμένον εἰς τὸν οὐρανόν. Τὸ πρῶτον δόξασον ἔχει τὴν
ἐννοιαν τῆς ὑψώσεως τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν οὐράνιον δόξαν, τὸ
δὲ δεύτερον δοξάσῃ ἔχει τὴν ἐννοιαν τῆς δόξης διὰ τοῦ σταυ-
ρικοῦ θανάτου του.

Στίχ. 2. Ἡ ἐννοια τοῦ στίχου τούτου εἶνε αὕτη· «Καθὼς

- πάν ὃ δέδωκας αὐτῷ δόσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.
3 Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν
μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χρι-
4 στόν. Ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτε-
5 λείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· καὶ νῦν δοξασόν
με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ
6 τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα
τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. Σοὶ
ἦσαν καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρή-
7 κασι. Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ
8 σου ἐστίν· ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι δέδωκα αὐ-
τοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ
σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.
9 Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ,

σύ, πάτερ, ἔδωκας εἰς τὸν υἱόν σου ἐξουσίαν ἐπὶ πάσης τῆς ἀνθρωπότητος, ἵνα παρὰ σὲ καὶ κηρύξῃ εἰς αὐτὴν τὴν αἰώνιον ζωὴν, οὕτω τώρα δόξασον αὐτὸν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης εἰς αὐτὸν ἐντολῆς, ὕψωσον αὐτὸν εἰς τὴν οὐράνιον δόξαν».

Στίχ. 4. Ὁ Ἰησοῦς λέγει, ὅτι ἐξετέλεσε τὴν ἀποστολὴν τοῦ ὡς μεσσίου ἐν τῷ κόσμῳ.

Στίχ. 5. «Καὶ νῦν δόξασόν με» καὶ τώρα, ὅπου ἐγκαταλείπω ταύτην τὴν ἐπίγειον ἐνέργειάν μου. «Παρὰ σεαυτῷ». Ταῦτα λέγει περὶ τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοῦ φύσεως, διότι ὡς Θεὸς οὐδέποτε ἐπαύσατο ἔχων τὴν αὐτὴν δόξαν, ἣν ἀνέκαθεν εἶχεν. Ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢ εἰς μίαν ὑπόστασιν τῇ θεότητι αὐτοῦ ἀδικαιρέτως καὶ ἀσυγχύτως ἠνωμένη ἠζιώθη τῆς αὐτῆς δόξης, ἣν ἡ θεότης αὐτοῦ εἶχε «πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι», τ. ἔ. ἀνέκαθεν.

Στίχ. 6—9 Ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ ἐνταῦθα περὶ τῶν Ἀποστόλων του, ὑπὲρ ὧν προσεύχεται εἰς τὸν Θεόν, λέγων, ὅτι ἐτή-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι, καὶ τὰ ἐμά 10
πάντα σὰ ἔσει καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐ-
τοῖς. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ 11
κόσμῳ εἰσί, καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε,
τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, ᾧ δέδωκάς μοι,
ἵνα ᾧσιν ἐν καθῶς ἡμεῖς. Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν 12
τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου·
οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώ-
λετο εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πλη-
ρωθῇ. Νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ 13
κόσμῳ ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην
ἐν αὐτοῖς. Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ 14
κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου,
καθῶς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς 15
αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ
πονηροῦ. Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί, καθῶς ἐγὼ ἐκ τοῦ κό- 16
σμου οὐκ εἰμί. Ἀγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· ὁ 17

ρησαν τὸν λόγον του καὶ ἐγνώρισαν, ὅτι ὅ,τι εἶπε καὶ ὅ,τι
ἔδωκεν αὐτοῖς παρέλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπίστευσαν, ὅτι
ἐξ αὐτοῦ ἐξῆλθε καὶ ὅτι αὐτὸς ἀπέστειλεν αὐτόν. Ὁ Χριστὸς
λέγων ἐνταῦθα, ὅτι δὲν παρακαλεῖ περὶ τοῦ κόσμου, δὲν πρέ-
πει νὰ ἐκληθῆ, ὅτι περιεφρόνησε τὸν κόσμον καὶ δὲν προσ-
ηυχῆθη ὑπὲρ αὐτοῦ, διότι γνωρίζομεν ὅτι ἄλλοτε προσηυχῆθη
ὑπὲρ τῶν ἀπίστων (Ματθ. Ε' 44) καὶ μάλιστα, ὅτε ἐπὶ τοῦ
σταυροῦ εὐρίσκετο (Λουκ. ΚΙ' 34), καὶ δι' αὐτοὺς ἀπέθανε.
Ἐπειδὴ ὅμως ἐνταῦθα ἔχει ὑπ' ὄψει μόνον τοὺς Ἀποστόλους,
διὰ τοῦτο προσεύχεται μόνον ὑπὲρ αὐτῶν.

Στίχ. 17 καὶ 19. «Ἀγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου».
Οἱ Ἀπόστολοι εὐρίσκοντο ἐν τῇ ἀληθείᾳ, διότι, ὡς εἶδομεν
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

18 λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι. Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν
 19 κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον· καὶ
 ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ᾧσιν
 20 ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μό-
 νον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐ-
 21 τῶν εἰς ἐμέ· ἵνα πάντες ἐν ᾧσι, καθὼς σὺ, πάτερ, ἐν
 ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσιν, ἵνα
 22 ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σὺ με ἀπέστειλας. Καὶ ἐγὼ τὴν
 δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ᾧσιν ἐν
 23 καθὼς ἡμεῖς ἐν ἑσμεν, ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί,

ἀνωτέρω (στίχ. 6 καὶ 12), τὰ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτοὺς
 δοθέντα ῥήματα τοῦ Θεοῦ εἶχον πιστεύσει καὶ τηρήσει. Ἄλλ’
 ὁ Χριστὸς παρακαλεῖ ἐνταῦθα διὰ τῆς προσευχῆς του τὸν
 Θεὸν νὰ περιβάλῃ διὰ τοῦ ἁγιασμοῦ του αὐτοῦς, τοὺς εὐρι-
 σκομένους ἐν τῇ ἀληθείᾳ, ἥτοι νὰ περικοσμήσῃ αὐτοὺς διὰ
 τοῦ θείου φωτισμοῦ, διὰ δυνάμεως, θάρρους, ἀγάπης, ἐνθουσια-
 σμοῦ πρὸς τὸ ἀποστολικὸν ἐπάγγελμά των. Ὁ τοιοῦτος ἁγια-
 σμός, ἥτοι ὁ θεῖος φωτισμός, ἔμελλε νὰ ἐπέλθῃ εἰς αὐτοὺς διὰ
 τοῦ Ἁγ. Πνεύματος (ΙΔ’ 17. ΙΕ’ 26. ΙΓ’ 7). «Ἀγιάζω
 ἑμαυτόν» προσφέρω σοι θυσίαν, ἐγὼ ἐκουσίως θυσιάζω ἑμαυ-
 τόν. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἱερεὺς καὶ τὸ θῦμα. «Ἴνα καὶ αὐτοὶ
 ᾧσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ». Ὁ Χριστὸς λέγει, ὅτι θυσιάζε-
 ται διὰ τοὺς μαθητάς του, ἵνα καὶ αὐτοὶ ᾧσιν ἡγιασμένοι
 ἐν τῇ ἀληθείᾳ διὰ τῆς λήψεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Στίχ. 20 καὶ 21. Ὁ Ἰησοῦς προσεύχεται οὐ μόνον περὶ
 τῶν Ἀποστόλων, ὅπως φυλαχθῶσι καὶ ἁγιασθῶσιν ὑπὸ τοῦ
 Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων ἐκείνων, οἵτινες διὰ τοῦ κηρύ-
 γματος τῶν Ἀποστόλων θὰ πιστεύσωσιν εἰς αὐτόν, καὶ παρα-
 καλεῖ τὸν Θεόν, ὅπως καὶ οὗτοι ᾧσιν ἡνωμένοι: «ἵνα πάντες
 ἐν ᾧσι». Ὁ δὲ κόσμος βλέπων τὴν ἔνωσιν ταύτην θέλει πιστεύ-
 σει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ.

ἵνα ὧσι τετελειωμένοι εἰς ἓν καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σὺ με ἀπέστειλας καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. Πάτερ, οὗς δέδωκάς μοι, θέλω ²⁴ ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ κάκεινοι ὧσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου. Πάτερ ²⁵ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνω, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σὺ με ἀπέστειλας· καὶ ἐγνώρισα ²⁶ αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ἦ, καὶ ἐν αὐτοῖς.

Στίχ. 24. Κάκεινοι· οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ μέλλοντες πιστοί.

Στίχ. 25 καὶ 26. Τέλος τῆς δεήσεως. «Πάτερ δίκαιε». Δίκαιον αὐτὸν καλεῖ, διότι τὸ ἔργον τῆς θείας οἰκονομίας καὶ τῆς τοῦ κόσμου παντός σωτηρίας εἶνε τῆς ἀκροτάτης δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ ἔργον. Ὁ μὲν κόσμος, λέγει, οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν· ἐκεῖνος δὲ γινώσκων αὐτὸν ὡς μονογενῆς αὐτοῦ υἱὸς ὢν κατέστησεν αὐτὸν γνωστὸν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἡ δὲ γνῶσις τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ θελήματός αὐτοῦ καὶ τῆς σχέσεως τῆς ἀγάπης τῆς μεταξύ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ θὰ εἶνε ὁ ἀδιάρρηκτος σύνδεσμος ἐνότητος καὶ ἀγάπης πρὸς ἀλλήλους τῶν ἐχόντων αὐτὴν καὶ τούτων καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Καὶ γνωρίσω», δηλ. διὰ τοῦ παρακλήτου.

Τ Ε Λ Ο Σ

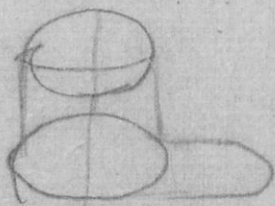


ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

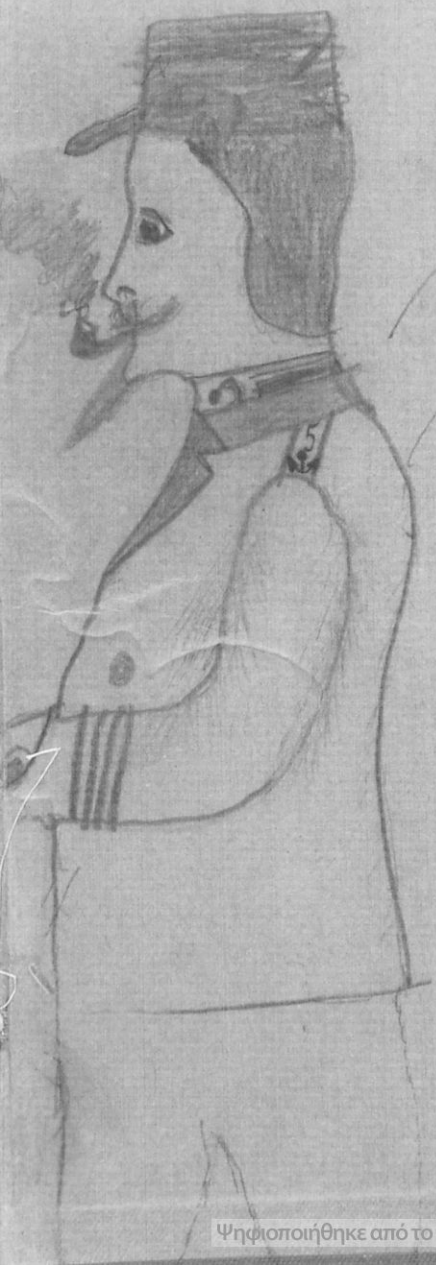
		Σελ.
	Εἰσαγωγή.....	5—10
§	1. Οἱ μακαρισμοί.....	11—13
§	2. Ὁ βίος τῶν μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος.....	13—15
§	3. Ἡ σχέσηις τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας τῆς Κ.Δ. πρὸς τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν τῆς Π. Δ....	15—17
§	4. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ φόνου καὶ ὀργῆς....	17—18
§	5. » » » περὶ μίσους πρὸς τὸν πλη- σίον καὶ περὶ διαλλαγῆς πρὸς αὐτόν.....	19
§	6. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ ὄρκου.....	20—21
§	7. » » » περὶ ἀνεξικακίας καὶ βοη- θείας τοῦ πλησίον.....	21—22
§	8. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ τῆς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀγάπης.....	22—23
§	9. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ ἐλεημοσύνης.....	24—25
§	10. » » » περὶ προσευχῆς.....	25—30
§	11. » » » περὶ νηστείας.....	30—31
§	12. » » » περὶ ἐπιγείων ἀγαθῶν..	31—37
§	13. » » » περὶ κατακρίσεως τοῦ πλησίον.....	38—42
§	14. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ τῆς ὁδοῦ τῆς αἰωνίου μακαριότητος.....	42—43
§	15. Περὶ τῶν ψευδοδιδασκάλων.....	43—46
§	16. Ὁ Ἰησοῦς ὁμιλεῖ περὶ τῆς ζώσης καὶ τῆς νεκρῆς πίστεως.....	46—47
§	17. Ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως.....	48—53
§	18. » » τοῦ ἄφρονος πλουσίου.....	54—56

	Σελ.
§ 19. Ἡ παραβολὴ τοῦ Σαμαρείτου.....	56—59
§ 20. » » τοῦ ἀσώτου υἱοῦ.....	59—63
§ 21. » » τοῦ τελώνου καὶ τοῦ φαρισαίου	63—64
§ 22. » » τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου.	64—67
§ 23. » » τοῦ βασιλέως.....	67—70
§ 24. » » τῶν ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος.	70—72
§ 25. » » τῶν ταλάντων.....	73—75
§ 26. » » τοῦ βασιλικοῦ γάμου.....	75—77
§ 27. » » τῶν δέκα παρθένων.....	77—79
§ 28. Παραγγελίαι τοῦ Σωτῆρος πρὸς τοὺς ἀπο- στόλους.....	80—87
§ 29. Ὁ μετὰ τοῦ πλουσίου νεανίσκου διάλογος τοῦ Σωτῆρος.....	87—89
§ 30. Ὁ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος δριμύτατος ἔλεγχος τῶν γραμματέων καὶ τῶν φαρισαίων.....	90—94
§ 31. Ἡ μέλλουσα κρίσις.....	94—96
§ 32. Ὁ Σωτὴρ δίδωσι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ τὴν καινὴν ἐντολήν.....	97—98
§ 33. Ὁ Σωτὴρ προλέγει τὴν ἄρνησιν τοῦ Πέτρου.	98
§ 34. Ὁ Σωτὴρ παραμυθεῖται τοὺς μαθητάς αὐτοῦ	99—105
§ 35. Ὁ Σωτὴρ εἶνε ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή. Σχέσις τῶν πιστῶν πρὸς τὸν Σωτῆρα.....	105—109
§ 36. Ὁ Σωτὴρ προλέγει τὰ συμβήσόμενα τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.....	109—115
§ 37. Ἡ ἀρχιερατικὴ προσευχὴ τοῦ Σωτῆρος...	115—119





Βέρονη



1970

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

